

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Π.Μ.Σ: ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΑΓΩΓΗΣ: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΗΓΕΣΙΑ

Διπλωματική εργασία

**«Καταγραφή των απόψεων δίγλωσσων εκπαιδευτικών για σύγχρονες
εκπαιδευτικές πρακτικές στο δημόσιο σχολείο.»**

Της

Ζίλι Ροβένα

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Γρίβα Ελένη, Καθηγήτρια Π.Δ.Μ

Εξεταστές:

Κηπουροπούλου Ευμορφία, Διδάκτωρ Α.Π.Θ

Ιορδανίδης Γεώργιος, Καθηγητής Π.Δ.Μ

Φλώρινα, 2022

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θερμές ευχαριστίες στην κ. Γρίβα, επόπτρια καθηγήτρια αυτής της εργασίας, που αρχικά με ενέπνευσε μέσα από το μάθημά της και στη συνέχεια με καθοδήγησε για την εκπόνηση αυτής της διπλωματικής. Την ευχαριστώ για τις πολύτιμες συμβουλές, την εμπιστοσύνη και την άψογη συνεργασία, τις υποδείξεις της και την υπομονή. Ευχαριστώ, επίσης, την κ. Κηπουροπούλου και τον κ. Ιορδανίδη που στήριξαν το θέμα της παρούσας διπλωματικής, ως μέλη της τριμελούς επιτροπής.

Βεβαίως, η εργασία δε θα είχε καν ξεκινήσει χωρίς τη συνδρομή των συναδέλφων μου από διάφορα μέρη της Ελλάδος τους οποίους και ευχαριστώ ιδιαίτερα για την προθυμία που επέδειξαν στην παραχώρηση συνεντεύξεων.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω την οικογένεια μου, τους φίλους μου και το σύντροφο μου για όλη τη στήριξη και την κατανόηση τους, καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

Copyright © Ζίλι Ροβένα, 2022.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν στη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο.

Ονοματεπώνυμο: Ζίλι Ροβένα

A.E.M.: 994

Ηλεκτρονική διεύθυνση: zilirov@gmail.com

Έτος εισαγωγής: 2019-2020

Τίτλος διπλωματικής εργασίας: «Καταγραφή των απόψεων δίγλωσσων εκπαιδευτικών για σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές στο δημόσιο σχολείο»

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, είναι προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας, η βιβλιογραφία και οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Επισημαίνεται πως η συγκεκριμένη επιλογή βοηθά στον περιορισμό της λογοκλοπής διασφαλίζοντας έτσι το/τη συγγραφέα.

Ημερομηνία ..... - ..... - 201...

Ο/Η δηλών/ουσα

Ζίλι Ροβένα

Περίληψη

Στα πλαίσια εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας, δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί από ποικίλα μέρη της Ελλάδας τις δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στο ελληνικό σχολείο.

Στο θεωρητικό μέρος της εργασίας, αναφέρθηκαν τα βασικά σημεία της διγλωσσίας, κλήθηκαν να συμμετάσχουν στο ερευνητικό κομμάτι της εργασίας και να διατυπώσουν τις απόψεις τους σχετικά με διγλωσσία στην εκπαίδευση, των δίγλωσσων εκπαιδευτικών και αναλύθηκαν οι μονόγλωσσες και δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές. Επιπλέον, παρουσιάστηκαν οι απόψεις υπέρ και κατά της διγλωσσης εκπαίδευσης και διερευνήθηκε η επιρροή της διγλωσσίας του εκπαιδευτικού αφενός σε μονόγλωσσους και αφετέρου σε δίγλωσσους μαθητές.

Στο ερευνητικό μέρος της εργασίας, πραγματοποιήθηκαν 10 ημιδομημένες συνεντεύξεις. Ειδικότερα, οι συμμετέχοντες εξήγησαν πως λειτουργεί και αν υφίσταται η διγλωσσία στο ελληνικό σχολείο, εξέφρασαν τη γνώμη τους σχετικά με το αν οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές περιλαμβάνουν ή αποκλείουν τη διγλωσσία και τους ζητήθηκε να αναφέρουν ποιες κατά τη γνώμη τους είναι αυτές. Επιπλέον, οι ερωτηθέντες διατύπωσαν τις απόψεις τους σχετικά με τη συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στη διδασκαλία και τις διαφορές ανάμεσα στις δίγλωσσες και μονόγλωσσες πρακτικές. Παράλληλα, ανέφεραν και τις πρακτικές που χρησιμοποιούν οι ίδιοι στη διδασκαλία τους και ερωτήθηκαν για το πως μπορεί να ενισχυθεί η διγλωσσία των μαθητών αλλά και εάν ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι πιο κατάλληλος από έναν μονόγλωσσο, στα πλαίσια μιας δίγλωσσης τάξης.

Γενικότερα, διαπιστώθηκε ότι οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί, έχοντας μέσα από την εμπειρία τους, συνειδητοποιήσει ότι οι δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τους δίγλωσσους μαθητές, επιχειρούν να ενσωματώνουν ορισμένες εντός των τάξεων τους, Ωστόσο, αποδείχτηκε ότι οι δίγλωσσες πρακτικές βρίσκονται ακόμη σε πρώιμο στάδιο και δεν υιοθετούνται μαζικά, αλλά επαφίεται στην ευχέρεια του εκάστοτε εκπαιδευτικού το αν θα υιοθετήσει μια τέτοια πρακτική.

Λέξεις – κλειδιά: δίγλωσσία, δίγλωσση εκπαίδευση, δίγλωσσος εκπαιδευτικός, δίγλωσσος μαθητής, εκπαιδευτικές πρακτικές.

Abstract

In the context of this thesis, bilingual teachers from various parts of Greece were invited to participate in the research part of the thesis and to express their views on the bilingual educational practices used in Greek schools.

In the theoretical part of the paper, the main points of bilingualism in education, bilingual teachers and monolingual and bilingual educational practices were discussed. In addition, the views for and against bilingual education were presented and the influence of teacher's bilingualism on monolingual and bilingual students on the one hand and on the other hand was investigated.

In the research part of the study, 10 semi-structured interviews were conducted. Specifically, the participants explained how bilingualism works and whether it exists in Greek schools, expressed their opinion on whether contemporary educational practices include or exclude bilingualism and were asked to indicate which ones in their opinion. In addition, respondents expressed their views on the contribution of the bilingual teacher in teaching and the differences between bilingual and monolingual practices. At the same time, they also mentioned the practices they themselves use in their teaching and were asked about how to enhance students' bilingualism and whether a bilingual teacher is more appropriate than a monolingual one in the context of a bilingual classroom.

In general, it was found that bilingual teachers, having realised through their experience that bilingual educational practices are particularly important for bilingual students, attempt to incorporate some within their classrooms, however, it was shown that bilingual practices are still at an early stage and are not adopted in masse, but it is up to the discretion of the individual teacher whether to adopt such a practice.

Keywords: bilingualism, bilingual education, bilingual teacher, bilingual student, bilingual education practices.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	5
Abstract	6
Πίνακες.....	9
Εισαγωγή.....	10
Κεφάλαιο 1: Διγλωσσία και εκπαίδευση.....	14
1.1. Η έννοια της διγλωσσίας	14
1.2. Μορφές της διγλωσσίας	17
1.3. Τα χαρακτηριστικά της δίγλωσσης εκπαίδευσης	20
Κεφάλαιο 2: Εκπαιδευτικές πρακτικές.....	25
2.1. Οι μονόγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές.....	25
2.2. Οι δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές.....	28
2.3. Απόψεις για τα θετικά της διγλωσσίας.....	32
2.4. Οπτικές που προβάλλουν τα αρνητικά της διγλωσσίας	35
Κεφάλαιο 3: Δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί και μαθητές	39
3.1 Οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί	39
3.2. Η επιρροή της διγλωσσίας του εκπαιδευτικού σε μονόγλωσσους μαθητές	41
3.3. Η επιρροή της διγλωσσίας του καθηγητή σε δίγλωσσους μαθητές.....	43
3.4. Η δίγλωσση εκπαίδευση στα δημόσια σχολεία.....	45
Κεφάλαιο 4: Αποτύπωση των απόψεων των εκπαιδευτικών μέσα από προγενέστερες μελέτες	49
4.1. Απόψεις αναφορικά με τη διγλωσσία και τις δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές	49
4.2 Οι κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές για τους δίγλωσσους μαθητές	52
Κεφάλαιο 5: Η έρευνα.....	56
5.1. Ο σκοπός και οι στόχοι της έρευνας. Ερευνητικά ερωτήματα	56
5.2. Η μέθοδος– ερευνητικό εργαλείο	57
5.3. Το δείγμα της έρευνας.....	58
5.4. Διαδικασία συλλογής και ανάλυσης δεδομένων	60

5.5. Ζητήματα δεοντολογίας	61
Κεφάλαιο 6: Αποτελέσματα της έρευνας.....	63
6.1. Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία	63
6.1.1. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την αντιμετώπιση της διγλωσσίας των εκπαιδευτικών από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	63
6.1.2. Η άποψη των εκπαιδευτικών σχετικά με το αν οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές στα σχολεία, έχουν συμπεριλάβει την παράμετρο της διγλωσσίας.....	64
6.1.3. Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας	65
Πίνακας 1. Κατηγορίες και κωδικοί του θεματικού άξονα: «Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία»....	66
6.2. Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί.....	67
6.2.1. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με το αν χρησιμοποιούν κάποια ξεχωριστή εκπαιδευτική προσέγγιση ως δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί.	67
6.2.2 Οι διαφορές που εντοπίζουν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί στην εκπαιδευτική προσέγγιση των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών.....	68
6.2.3. Η άποψη των δίγλωσσων εκπαιδευτικών σχετικά με το αν η εκπαιδευτική τους προσέγγιση καθορίζεται και από το αν απευθύνονται σε δίγλωσσους μαθητές	68
Πίνακας 2. Κατηγορίες και κωδικοί του θεματικού άξονα «Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί»	69
6.3. Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου	70
6.3.1. Η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου.....	70
6.3.2. Η άποψη των εκπαιδευτικών σχετικά με την αντιμετώπιση της διγλωσσίας, τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών από το δημόσιο σχολείο	71
Πίνακας 3. Κατηγορίες και κωδικοί του θεματικού άξονα «Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου».	72
6.4. Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές	72
6.4.1. Η άποψη των εκπαιδευτικών σχετικά με το αν πρέπει να αλλάξει κάτι αναφορικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές και το ζήτημα της διγλωσσίας.....	73
6.4.2. Τρόποι ενίσχυσης της διγλωσσίας των μαθητών	73

6.4.3. Απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με το αν ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι πιο κατάλληλος για μια τάξη που αποτελείται στην πλειοψηφία της από δίγλωσσους μαθητές.....	74
Πίνακας 4. Κατηγορίες και κωδικοί του θεματικού άξονα «Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές»	74
Κεφάλαιο 7: Συζήτηση.....	76
<i>Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία.....</i>	<i>76</i>
<i>Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί.....</i>	<i>77</i>
<i>Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου .....</i>	<i>78</i>
<i>Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές .....</i>	<i>78</i>
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	80
Παράρτημα I.....	90
1. Πρωτόκολλο συνέντευξης.....	90
Παραρτήματα II	92
2. Ατομικοί πίνακες έκθεσης δεδομένων	92
Παράρτημα III	111
3. Απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις	111

Πίνακες

Πίνακας 1.....	60
Πίνακας 2.....	63
Πίνακας 3.....	66
Πίνακας 4.....	68

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία έχει ως αντικείμενό της την άποψη των δίγλωσσων εκπαιδευτικών για σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές στο δημόσιο σχολείο. Ειδικότερα, προκειμένου να διερευνηθεί το εν λόγω φαινόμενο, η εργασία επικεντρώθηκε στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, και μέσα από την ποιοτική έρευνα, και συγκεκριμένα τις ημιδομημένες συνεντεύξεις επιχείρησε να εξάγει συμπεράσματα.

Στις σημερινές κοινωνίες, οι οποίες είναι κατά βάση πολυπολιτισμικές, η μετακίνηση των ανθρώπων από χώρα σε χώρα και η μετανάστευση συνιστούν μια σύγχρονη καθημερινότητα. Ως εκ τούτου, και στα σχολεία, απαντώνται μαθητές και μαθήτριες από ξένες χώρες. Οι εν λόγω μαθητές και μαθήτριες ενδέχεται είτε να έχουν άριστη γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής ή να μην την γνωρίζουν καθόλου, ή να βρίσκονται σε μια ενδιάμεση κατάσταση. Ως εκ τούτου η εικόνα ενός δίγλωσσου παιδιού, όπως ακολούθως και ενός δίγλωσσου ενήλικα, δεν είναι μονοδιάστατη και δεν υφίσταται ένας και μοναδικός ορισμός για το ποιος άνθρωπος λογίζεται ως δίγλωσσος, αλλά αντιθέτως υφίστανται ποικίλες μορφές διγλωσσίας στη βιβλιογραφία. Ως εκ τούτου, αυτή η εθνοτική ετερογένεια που περιβάλλει τις σημερινές κοινωνίες, προϋποθέτει και μια διαπολιτισμική προσέγγιση στην εκπαίδευση. Μάλιστα, στην Ελλάδα σχετικά στοιχεία αναφέρουν έναν μεγάλο αριθμό αλλοδαπών μαθητών και μαθητριών στα σχολεία. Όπως καθίσταται φανερό, οι άνθρωποι στις σύγχρονες κοινωνίες είναι δυνατόν να ανήκουν σε παραπάνω από μια κοινότητα (είτε εθνοτική, είτε πολιτισμική, είτε γλωσσική) (Σκούρτου, 2005).

Το σύνολο από κοινότητες και χώρες, όπου δύναται να επικοινωνήσει ένας άνθρωπος, κατέχοντας τη γνώση των γραμματικών και κοινωνικών κανόνων του, μπορεί να χαρακτηριστεί ως γλωσσικό πεδίο. Το σύνολο των κοινοτήτων και των χώρων, όπου δύναται ένα άτομο να επικοινωνήσει, κατέχοντας τη γνώση των επικοινωνιακών κανόνων του, χαρακτηρίζεται ως επικοινωνιακό πεδίο. Επομένως, η επικοινωνιακή ποικιλομορφία έχει άμεση σχέση με τη διγλωσσία, η οποία απαντάται σε περιβάλλοντα όπου υφίσταται επαφή των γλωσσών (Hymes, 2003). Το φαινόμενο της διγλωσσίας έχει μελετηθεί από ποικίλες εκφάνσεις, όπως η γλωσσολογική, η γνωστική, η παιδαγωγική αλλά και η ψυχολογική. Μάλιστα, από το 1920, έως και, περίπου, το 1960, όταν ξεκίνησε η εφαρμογή των ερευνών αναφορικά με τη σχολική

επίδοση των δίγλωσσων παιδιών, τα αποτελέσματα υποδείκνυαν ότι η διγλωσσία είχε σχετικά αρνητικές συνέπειες για τη γνωστική, νοητική και ακαδημαϊκή ανάπτυξη του ανθρώπου. Εντούτοις αργότερα, οι έρευνες αυτές ανατράπηκαν.

Ειδικότερα, τα οφέλη της δίγλωσσης εκπαίδευσης μπορούν να αρχίσουν με τους μαθητές στο δημοτικό σχολείο και να τους ακολουθούν σε όλη τους τη ζωή. Ο αντίκτυπος της εκπαίδευσης μπορεί να οδηγήσει σε ποικίλα αποτελέσματα ανάλογα με το αν οι μαθητές διδάσκονται σε ένα μονόγλωσσο ή δίγλωσσο περιβάλλον. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα οφέλη της δίγλωσσης εκπαίδευσης κατά τη δημιουργία προγραμμάτων σπουδών και τον καθορισμό των επιθυμητών μαθησιακών αποτελεσμάτων των μαθητών. Ενώ η δίγλωσση εκπαίδευση μπορεί να λάβει πολλές μορφές, επιδιώκει να ενσωματώσει πολλαπλές γλώσσες στη διαδικασία της διδασκαλίας. Μάλιστα, η δίγλωσση εκπαίδευση μπορεί συχνά να είναι πιο αποτελεσματική όταν τα παιδιά ξεκινούν το νηπιαγωγείο ή το δημοτικό σχολείο (Cummins, 1980).

Εάν τα παιδιά μεγαλώνουν μιλώντας αποκλειστικά τη μητρική τους γλώσσα ως κύρια γλώσσα, μπορεί να είναι δύσκολο για αυτά να τοποθετηθούν σε δημοτικά σχολεία της χώρας υποδοχής τους και να αναμένεται από αυτά να καταλαβαίνουν τους δασκάλους και τους συμμαθητές τους. Σε μια δίγλωσση τάξη, ωστόσο, οι μικροί μαθητές μπορούν να εδραιώσουν περαιτέρω τα θεμέλια της μητρικής τους γλώσσας καθώς και της γλώσσας της χώρας υποδοχής τους, προετοιμάζοντάς τους καλύτερα για την υπόλοιπη εκπαίδευσή τους. Οι δάσκαλοι που εργάζονται σε τάξεις δίγλωσσης εκπαίδευσης θα εξισορροπήσουν τη χρήση δύο γλωσσών κατά τη διδασκαλία μαθηματικών, φυσικών επιστημών, ιστορίας και άλλων μαθημάτων για να βοηθήσουν αυτούς τους μαθητές να αναπτύξουν ισχυρότερα θεμέλια στην πρώτη τους γλώσσα καθώς και στη γλώσσα της χώρας υποδοχής ως δεύτερη γλώσσα (Cummins, 1980).

Αναφορικά με την παρούσα εργασία, στο θεωρητικό μέρος της, που αντιστοιχεί στα κεφάλαια ένα έως τέσσερα, γίνεται αναφορά στις μορφές της διγλωσσίας και της συσχέτισης της με την εκπαίδευση, στις μονόγλωσσες και δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές, στη δίγλωσση εκπαίδευση και στους δίγλωσσους εκπαιδευτικούς, καθώς και στις απόψεις υπέρ και κατά της διγλωσσίας.

Ειδικότερα, το πρώτο κεφάλαιο ορίζει την έννοια της διγλωσσίας καθώς και τις μορφές της, ενώ παράλληλα αναλύονται οι ποικίλες μορφές της διγλωσσίας. Επιπλέον, γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στους δίγλωσσους εκπαιδευτικούς και τα χαρακτηριστικά τους.

Το δεύτερο κεφάλαιο αφορά τις εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στο σχολείο. Αρχικά αναφέρονται τα βασικά χαρακτηριστικά τόσο των μονόγλωσσων όσο και των δίγλωσσων εκπαιδευτικών, και καταγράφονται απόψεις που έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς μέσα από άρθρα και έρευνες τόσο υπέρ όσο και κατά της δίγλωσσης εκπαίδευσης.

Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται συγκεκριμένα στους δίγλωσσους εκπαιδευτικούς και μαθητές. Συγκεκριμένα, εξετάζεται το πώς η διγλωσσία του εκπαιδευτικού είναι δυνατόν να επηρεάσει αφενός τους μονόγλωσσους και αφετέρου τους δίγλωσσους εκπαιδευτικούς, καθώς και αν υφίστανται διαφορές. Επίσης, γίνεται αναφορά και στο αν υφίστανται δίγλωσση εκπαίδευση στα δημόσια σχολεία και με τι μορφή υπάρχει.

Το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τη βιβλιογραφική ανασκόπηση της εργασίας, η οποία επικεντρώνεται αρχικά στις έρευνες που σχετίζονται με τη διγλωσσία και τις δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές, και στη συνέχεια αναφέρεται στις πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές που μπορούν να επηρεάσουν θετικά τους δίγλωσσους μαθητές.

Στο ερευνητικό μέρος του παρόντος πονήματος, παρουσιάζεται η μεθοδολογία και τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας. Ειδικότερα, στο πέμπτο κεφάλαιο περιγράφεται και αναλύεται η μεθοδολογία που επιλέχθηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας, καταγράφονται τα ερευνητικά ερωτήματα. Επιπλέον, το ερευνητικό μέρος της εργασίας περιλαμβάνει τη μέθοδο επιλογής, το ερευνητικό εργαλείο που επιλέχθηκε και αναλύθηκε η διαδικασία που ακολούθησε τη συλλογή των δεδομένων. Παράλληλα, παρουσιάζονται τα ζητήματα δεοντολογίας που ακολουθήθηκαν καθώς και η εγκυρότητα της έρευνας.

Στο έκτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας αναλύονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν.

Στο έβδομο και τελευταίο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης συντελείται η συζήτηση αναφορικά με τα ευρήματα του θεωρητικού και ερευνητικού μέρους, παρουσιάζονται ορισμένα αποτελέσματα που εξήχθησαν αφενός από τη βιβλιογραφική έρευνα και αφετέρου από την ποιοτική έρευνα που πραγματοποίησε η γράφουσα μέσω των συνεντεύξεων.

Τέλος, παρατίθεται η βιβλιογραφία και το παράρτημα της εργασίας.

Κεφάλαιο 1: Διγλωσσία και εκπαίδευση

1.1. Η έννοια της διγλωσσίας

Οι γλωσσικές επαφές είναι ένας από τους σημαντικότερους εξωτερικούς παράγοντες της ιστορικής εξέλιξης της γλώσσας. Ως προτεραιότητα αναφορικά με την εξέλιξη της γλώσσας, έχει τεθεί σήμερα η περαιτέρω διερεύνηση των εννοιών της διγλωσσίας και της πολυγλωσσίας. Οι εν λόγω έννοιες και τα επί μέρους θέματα που σχετίζονται με αυτές, έχουν αποτελέσει αντικείμενα διερεύνησης σε έργα πολλών σύγχρονων ερευνητών. Το φαινόμενο της διγλωσσίας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ιδίόρρυθμο για ένα μεγάλο μέρος του πλανήτη (Batrova&Salyekhova, 2015). Ειδικότερα, η διγλωσσία αποτελεί ένα συχνό φαινόμενο στις πολυπολιτισμικές χώρες, όπου οι εθνικές μειονότητες συνηθίζουν να χρησιμοποιούν τη γλώσσα της ημεδαπής πλειοψηφίας προκειμένου να επιτευχθεί μια αποδοτική επικοινωνία. Στο σύγχρονο κόσμο, τα πλεονεκτήματα της διγλωσσίας προς τη μονογλωσσία θεωρούνται αδιαμφισβήτητα. Μάλιστα οι έρευνες αποδεικνύουν ότι η γνώση δύο και περισσότερων πολιτισμών και γλωσσών συντελεί στην επιτυχία του ατόμου τόσο στην επαγγελματική του ζωή όσο και στην καθημερινότητά του. Η διγλωσσία γίνεται πρότυπο αμοιβαίας κατανόησης, ανοχής και σεβασμού για άλλους πολιτισμούς και γλώσσες (Khabirova&Abrosimova, 2016).

Σχετικά με τον ορισμό της διγλωσσίας, ανά χρονικά διαστήματα, έχουν εμφανιστεί ποικίλοι ορισμοί με σκοπό τον προσδιορισμό του εν λόγω φαινομένου. Συγκεκριμένα, ο πρώτος, χρονικά, ορισμός της διγλωσσίας, δόθηκε από τον Bloomfield, το 1933, ο οποίος όρισε τη διγλωσσία ως την «άριστη» γνώση και χρήση δυο διαφορετικών γλωσσών, σε τέτοιο βαθμό, ώστε το άτομο που ομιλεί τις εν λόγω γλώσσες να μην είναι δυνατόν να ξεχωρίσει από τους φυσικούς ομιλητές των γλωσσών που χρησιμοποιεί (Bloomfield, 1933). Στην πορεία της ιστορίας, και συγκεκριμένα στο μεσοπόλεμο, ο Haugen (1956) επέλεξε μια εντελώς διαφορετική προσέγγιση για τη διγλωσσία, διατυπώνοντας την άποψη ότι είναι επαρκής έστω και κάποια γνώση μιας δεύτερης γλώσσας, προκειμένου να αποκαλείται ένα άτομο δίγλωσσο. Στην προσέγγιση την οποία διάλεξε να υιοθετήσει και να μελετήσει ο Haugen, παρατηρείται ότι συμπεριλαμβάνει ένα μεγαλύτερο μέρος ανθρώπων στους

δίγλωσσους, ωστόσο το αξίωμα της γνώσης και της ικανότητας κάποιου να χρησιμοποιεί μια ξένη γλώσσα, υποτιμάται. Μετά το τέλος του Β Παγκοσμίου πολέμου και τις ακόλουθες αθρόες μεταναστευτικές ροές, που πραγματοποιήθηκαν προς τα δυτικά και κυρίως προς της ΗΠΑ, αποτελούμενες από άτομα που μιλούσαν ποικίλες πρώτες γλώσσες, δημιουργήθηκε η ανάγκη ενός ορισμού για τη διγλωσσία που θα αποσυνδέονταν από το θέμα της ικανότητας και θα επικεντρώνονταν στη χρήση της γλώσσας. Ως εκ τούτου, ο Weinrich (1953) προκειμένου να προσεγγίσει την έννοια της διγλωσσίας διατύπωσε την άποψη ότι ως δίγλωσσος νοείται ο ομιλητής ο οποίος δύναται να χρησιμοποιήσει εναλλακτικά τις γλώσσες.

Σύμφωνα με τους Cazden και Snow η διγλωσσία αποτελεί ένα απλό όνομα που έχει αποδοθεί σε ένα πολύ σύνθετο φαινόμενο (Νικολάου, 2011), ενώ για την Τριάρχη-Herrmann (2000) το φαινόμενο της διγλωσσίας λαμβάνεται υπόψη ως φυσιολογικό και υλοποιείται όταν δυο γλώσσες έρχονται σε επαφή. Περαιτέρω, η Τριάρχη-Herrmann επισημαίνει ότι ένα άτομο θεωρείται δίγλωσσο, όταν διαθέτει τη δυνατότητα να εκφράζεται τόσο προφορικά όσο και γραπτά σε δυο γλωσσικά συστήματα, χωρίς να αντιμετωπίζει σημαντικές δυσκολίες. Η ίδια, συνεχίζει, υποστηρίζοντας ότι η εν λόγω ικανότητα της διγλωσσίας, έχει αναπτυχθεί με βασικό άξονα τις ψυχολογικές, συναισθηματικές και κοινωνικές προϋποθέσεις του εκάστοτε ατόμου, καθώς και λόγω της άμεσης και συχνής επαφής με ένα αντίστοιχο δίγλωσσο κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον (Τριάρχη-Herrmann, 2000). Το 1986, Ο Beatens-Breadmore, διατυπώνει τον ορισμό της έννοιας της διγλωσσίας ως την εναλλάξ χρήση δυο ή περισσότερων γλωσσών, οι οποίες εμφανίζονται από την στιγμή που δυο ομάδες από ανθρώπους, οι οποίοι χρησιμοποιούν διαφορετικές γλώσσες, συνδιαλέγονται. Βέβαια, ο ίδιος επισημαίνει ότι η διγλωσσία δεν αποτελεί ένα απλό φαινόμενο, σύμφωνα με το οποίο δύο γλώσσες εναλλάσσονται σε διαφορετικά περιβάλλοντα, αλλά συνιστά ένα κράμα από γλώσσες, ιδιώματα και κειμενικά είδη τα οποία ο ομιλητής χρησιμοποιεί με βάση την κρίση του (Σκούρτου, 2011).

Ο πιο πλήρης και επαρκής ορισμός σχετικά με τη διγλωσσία, σύμφωνα με την Τσοκαλίδου (2012), προέρχεται από τους Brutt-Griffler και Varghese (2004) οι οποίοι διατυπώνουν την θεωρία ότι η διγλωσσία είναι δυνατόν να ληφθεί υπόψη ως ο ενδιάμεσος γλωσσικός χώρος, ο οποίος, κατά παράδοση, θεωρείτο ότι αποτελούνταν από διακριτές οντότητες, τις δυο ξένες γλώσσες. Οι δίγλωσσοι αποδεικνύουν, από τη

μία ότι ο συγκεκριμένος γλωσσικός χώρος, συνιστά, μάλλον, ένα συνεχές, και από την άλλη ότι δεν είναι μόνο οι γλώσσες οι οποίες συνυπάρχουν στον ίδιο χώρο αλλά ένα κράμα από διαφορετικές κουλτούρες και οπτικές γωνίες (Τσοκαλίδου, 2012). Ο εν λόγω ορισμός θεωρείται πλήρης, καθώς περιλαμβάνει χαρακτηριστικά τα οποία αποδεικνύουν την επαφή και σε ορισμένες περιπτώσεις τη σύγκρουση που παρατηρείται μεταξύ των γλωσσών, θέτοντας παράλληλα ορισμένες παραμέτρους οι οποίες αφορούν το κοινωνικο-πολιτικό γίνεσθαι και την επίδραση που ασκεί στην εκάστοτε περίπτωση.

Όπως καθίσταται φανερό από τα παραπάνω, το ζήτημα της διγλωσσίας έχει αποτελέσει, πολλάκις, αντικείμενο έρευνας, και αρκετοί ερευνητές επιχείρησαν να αποδώσουν έναν ορισμό, βασιζόμενοι κάθε φορά σε διαφορετικά κριτήρια προσδιορισμού. Ως εκ τούτου, και με βάση τις παραπάνω προσπάθειες ορισμού του φαινομένου της διγλωσσίας, ένας δίγλωσσος ομιλητής θα πρέπει είτε να κατέχει και τις δυο γλώσσες σε άριστο βαθμό είτε να είναι σε θέση να εναλλάσσει τους δύο γλωσσικούς κώδικες επιτυχημένα ανάλογα με τις περιστάσεις. Εντούτοις, υφίσταται και η άποψη ότι η διγλωσσία υπάρχει και στην περίπτωση που ένας ομιλητής κατέχει τουλάχιστον μια από τις τέσσερις δεξιότητες που διαθέτει ο λόγος, ήτοι την κατανόηση, την ανάγνωση, τη γραφή, καθώς και την παραγωγή λόγου (Τσοκαλίδου, 2012). Οι ορισμοί που είχαν δοθεί παλαιότερα σχετικά με τη διγλωσσία, επεσήμαναν την ικανότητα του ομιλητή στη δεύτερη γλώσσα, ενώ οι πιο σύγχρονοι ορισμοί αφορούν στην ολοκλήρωση της κατάκτησης της δεύτερης γλώσσας. Στη σύγχρονη εποχή, η διγλωσσία αποτελεί πλέον τον κανόνα, και όχι την εξαίρεση, καθώς στις σύγχρονες κοινωνίες έχει αυξηθεί ραγδαία η ανάγκη για επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων αλλά και των χωρών που χρησιμοποιούν διαφορετικές γλώσσες. Η εν λόγω ανάγκη κατέστησε σαφή τη χρησιμότητα εκμάθησης και χρήσης δύο και παραπάνω γλωσσών. Στις χώρες όπου οι κάτοικοι χρησιμοποιούν περισσότερες από μία γλώσσες θεωρούνται δίγλωσσοι (Σκούρτου, 2011).

Επομένως, η διγλωσσία αποτελεί μια αμοιβαία ύπαρξη στο άτομο ή στην κοινωνία δυο γλωσσών, της μητρική ή πρωτογενούς και τη δευτερογενούς ή επίκτητης. Όταν ορισμένα άτομα γνωρίζουν δύο γλώσσες, είναι μια ατομική διγλωσσία, ενώ αν πρόκειται για μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων που γνωρίζουν δύο γλώσσες, είναι μαζική διγλωσσία (Ermakova, 2012). Αρχικά υπήρχαν δύο αντίθετες απόψεις για το

φαινόμενο της διγλωσσίας. Οι υποστηρικτές μιας θέσης ισχυρίστηκαν ότι οποιαδήποτε γνώση είναι χρήσιμη, συμπεριλαμβανομένης της πρόσθετης γλώσσας, και άλλοι πίστευαν ότι η διγλωσσία επηρεάζει αρνητικά την ανάπτυξη της ικανότητας σκέψης του ατόμου. Σήμερα η διγλωσσία θεωρείται θετικό φαινόμενο. Μάλιστα, υφίσταται και μια θεωρία η οποία υποστηρίζει ότι το άτομο που γνωρίζει δύο γλώσσες μαθαίνει ευκολότερα την τρίτη (Andreeva, 2009).

1.2. Μορφές της διγλωσσίας

Η διγλωσσία, είναι δυνατόν να ταξινομηθεί με βάση ποικίλους παράγοντες όπως ο τρόπος, ο χρόνος, η σειρά εκμάθησης καθώς και η ικανότητα στη χρήση δυο γλωσσών. Ειδικότερα, με βάση τον τρόπο εκμάθησης των δυο γλωσσών, η διγλωσσία είναι δυνατόν να διακριθεί σε φυσική, πολιτιστική, σχολική, λαϊκή διγλωσσία και διγλωσσία της ελίτ. Η διγλωσσία χαρακτηρίζεται ως φυσική στην περίπτωση που η εκμάθηση των δυο γλωσσών πραγματοποιήθηκε μετά από καθημερινή επικοινωνία σε οικογενειακό ή κοινωνικό περιβάλλον χωρίς να υπάρχει συστηματική διδασκαλία σε σχολείο. Στη σχολική διγλωσσία ο ομιλητής κατακτά τις δυο γλώσσες, μέσω της οργανωμένης μάθησης στην τάξη. (Χαρακόπουλος, 2017). Υποκατηγορία της σχολικής διγλωσσίας αποτελεί η πολιτιστική ή τεχνητή διγλωσσία όπου ο ομιλητής μαθαίνει μια δεύτερη γλώσσα για αιτίες που σχετίζονται με τη φοίτησή του, την καριέρα του και άλλους σχετικούς λόγους. Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να συμπληρωθεί ότι τα όρια μεταξύ φυσικής και πολιτιστικής διγλωσσίας δεν είναι πάντα διακριτά αλλά διαφέρουν, με βάση τους στόχους της γλωσσικής κατάρκτησης (Κοσσύβα, 2014).

Παράλληλα, η διγλωσσία είναι δυνατόν να διακριθεί και με βάση τα κίνητρα που οδηγούν έναν άνθρωπο να μάθει μια δεύτερη γλώσσα, σε διγλωσσία της ελίτ και λαϊκή διγλωσσία. Τα εν λόγω είδη αναφέρονται σε ενήλικες και διακρίνονται με βασικό άξονα τον τρόπο καθώς και τον λόγο εκμάθησης μιας δεύτερης γλώσσας. Το πρώτο είδος αφορά, κυρίως, μορφωμένους επαγγελματίες, οι οποίοι σπούδασαν σε μια άλλη γλώσσα, από τη μητρική τους, ή την έμαθαν σε ικανοποιητικό βαθμό προκειμένου να βελτιώσουν τα υπάρχοντά προσόντα τους. Το δεύτερο είδος αναφέρεται σε δίγλωσσους ομιλητές, και κυρίως μετανάστες, οι οποίοι αναγκάστηκαν να μάθουν μια δεύτερη γλώσσα, λόγω του περιβάλλοντος στο οποίο ζούσαν όπου η

βασική γλώσσα ήταν διαφορετική από αυτή της ομάδας τους. Ως εκ τούτου, στην εν λόγω περίπτωση, οι ομιλητές διδάσκονται τη δεύτερη γλώσσα μέσα από την καθημερινή επικοινωνία με αλλόγλωσσους και όχι με σχολική εκμάθηση (Χαρακόπουλος, 2017).

Αναφορικά με τη σειρά κατάκτησης, η διγλωσσία διακρίνεται σε ταυτόχρονη και διαδοχική. Η ταυτόχρονη διγλωσσία υφίσταται όταν ένα παιδί μαθαίνει σε ικανοποιητικό βαθμό και τις δυο γλώσσες, σχεδόν ταυτόχρονα, από μικρή ηλικία. Στην περίπτωση της ταυτόχρονης διγλωσσίας, δεν υφίσταται διάκριση ανάμεσα στην πρώτη και τη δεύτερη γλώσσα, ανεξάρτητα από το πόσο καλά γνωρίζει ο ομιλητής την κάθε μια. Η διαδοχική διγλωσσία απαντάται στην περίπτωση που η εκμάθηση και κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας πραγματοποιείται μετά την κατάκτηση της πρώτης. Η εν λόγω μορφή διγλωσσίας εντοπίζεται κυρίως στα παιδιά μεταναστών και προσφύγων, τα οποία υποχρεούνται να μάθουν γλώσσα που κυριαρχεί στη χώρα υποδοχής, με αποτέλεσμα, στις περισσότερες περιπτώσεις, η δεύτερη γλώσσα να καθίσταται η κυρίαρχη (Baker, 2001).

Περαιτέρω, με βάση το βαθμό κατάκτησης των δυο γλωσσών από έναν ομιλητή, είναι δυνατόν να υπάρξουν και η αμφίδρομη και ισορροπημένη διγλωσσία. Στην περίπτωση της αμφίδρομης διγλωσσίας, ο ομιλητής χρησιμοποιεί εξίσου ικανοποιητικά και τις δυο γλώσσες χωρίς να χρειάζεται κάποια εξωτερική βοήθεια, ενώ στην περίπτωση της ισορροπημένης διγλωσσίας, ο ομιλητής κατέχει σε εξαιρετικό βαθμό τις δυο γλώσσες, και η γλωσσική του ικανότητα είναι δυνατόν να συγκριθεί με αυτή ενός μονόγλωσσου ομιλητή. Η ισορροπημένη διγλωσσία είναι δυνατόν να επιτευχθεί μόνο στην περίπτωση που το παιδί έρθει σε επαφή και κατακτήσει και τις δυο γλώσσες από αρκετά μικρή ηλικία, συνήθως στα πρώτα χρόνια της ζωής του. Στην εν λόγω περίπτωση, οι δίγλωσσοι ομιλητές τείνουν να χρησιμοποιούν τις δυο γλώσσες εναλλάξ, και σε διαφορετικές επικοινωνιακές περιστάσεις (Τριάρχη-Herrmann, 2000). Επιπλέον, απαντάται και η ανισοβαρής διγλωσσία η οποία εμφανίζεται στην περίπτωση που το δίγλωσσο άτομο έχει κατακτήσει τη μια γλώσσα, η οποία ονομάζεται κυρίαρχη, σε εμφανές καλύτερο βαθμό από την άλλη, που χαρακτηρίζεται ως ασθενέστερη (Τσοκαλίδου, 2012).

Με βάση την ικανότητα του ομιλητή κυρίως στη δεύτερη γλώσσα, η διγλωσσία είναι δυνατόν να διακριθεί σε παθητική ή δεκτική και σε ενεργή ή παραγωγική διγλωσσία.

Η παθητική ή δεκτική διγλωσσία συναντάται όταν το δίγλωσσο άτομο κατανοεί τη δεύτερη γλώσσα, ωστόσο αδυνατεί να την παράγει. Η ενεργή ή παραγωγική διγλωσσία απαντάται όταν ο ομιλητής κατέχει τη γλώσσα αφενός σε γραπτό και αφετέρου σε προφορικό επίπεδο. Αναφορικά με τα γλωσσολογικά στοιχεία, η διγλωσσία είναι δυνατόν να διακριθεί σε συντονισμένη και εξαρτημένη (Χαρακόπουλος, 2017). Στη συντονισμένη διγλωσσία τα σύμβολα και οι έννοιές τους διαχωρίζονται μέσα στη μνήμη για κάθε μια από τις δύο γλώσσες. Στην περίπτωση της συνθετικής διγλωσσίας οι λέξεις συγκρατούνται ξεχωριστά, χωρίς ωστόσο να συμβαίνει το ίδιο και με τις σημασίες τους. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, ανάλογα και με τη γλωσσική περίσταση, το άτομο χρησιμοποιεί και τον αντίστοιχο γλωσσικό κώδικα. Επιπλέον, στην εξαρτημένη διγλωσσία, η δεύτερη γλώσσα κατακτάται με τη βοήθεια της πρώτης (Αδαμοπούλου, 2008).

Με βάση τα ψυχο-γλωσσικά αποτελέσματα που προκαλεί στον ομιλητή, η διγλωσσία δύναται να διακριθεί σε προσθετική και αφαιρετική. Ως προσθετική διγλωσσία νοείται αυτή κατά την οποία, η κατάκτηση μιας δεύτερης γλώσσας, βελτιώνει τις γλωσσικές και διανοητικές δεξιότητες του ομιλητή, και δεν του προκαλεί εκπαιδευτικά ζητήματα ή ζητήματα ταυτότητας. Στην εν λόγω περίπτωση, η κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας λαμβάνεται υπόψη ως πλεονέκτημα (Κοσσύβα, 2014). Αντιθέτως, η αφαιρετική διγλωσσία εμφανίζεται όταν η πρώτη γλώσσα δεν διαθέτει την αποδοχή της κοινωνίας, όπως π.χ. η γλώσσα των μειονοτήτων, και ο ομιλητής δέχεται πίεση να χρησιμοποιεί τη δεύτερη γλώσσα, η οποία εν τέλει υπερσχύει της δικής του, πρώτης γλώσσας (Χαρακόπουλος, 2017).

Συμπληρωματικά, από κάποιους ερευνητές, εκτός των παραπάνω όρων και μορφών, υιοθετείται και ο όρος της ημιγλωσσίας. Η κατάσταση της ημιγλωσσίας, σύμφωνα με τους εν λόγω ερευνητές, υφίσταται όταν ένα δίγλωσσο άτομο παρουσιάζει ελλείψεις και στις δυο γλώσσες εν συγκρίσει με έναν μονόγλωσσο. Οι εν λόγω ελλείψεις σχετίζονται με το λεξιλόγιο, τη σωστή χρήση και επεξεργασία της γλώσσας, τον έλεγχο των λειτουργιών της και τη χρήση των σχημάτων λόγου. Σχετικά με την ύπαρξη ή όχι συγκεκριμένου όρου, καθώς και τη χρήση αυτού, εγείρονται ορισμένοι προβληματισμοί. Ο όρος αυτός, εκλαμβάνεται από κάποιους ερευνητές ως λανθασμένος, καθώς αφορά μια ενδιάμεση μεταβατική κατάσταση, κατά τη διάρκεια της οποίας ένα άτομο δεν μπόρεσε να κατακτήσει με επιτυχία την ικανότητα της

διγλωσσίας, όχι ωστόσο με δική του απόφαση αλλά εξαιτίας κοινωνικών και εκπαιδευτικών παραγόντων. Περαιτέρω, ο όρος αυτός προσδίδει στα άτομα τα οποία αναφέρεται το στίγμα της αποτυχίας και προδιαθέτει για αρνητική απόδοση, για αυτό και συστήνεται η αποφυγή χρήσης του εν λόγω όρου, σε περιπτώσεις χαρακτηρισμού δίγλωσσων ομιλητών οι οποίοι δεν κατόρθωσαν να φτάσουν στο επιθυμητό επίπεδο και στις δυο γλώσσες, εξαιτίας ποικίλων εξωτερικών παραγόντων (Λιάκου, 2019).

1.3. Τα χαρακτηριστικά της δίγλωσσης εκπαίδευσης

Η διερεύνηση της διγλωσσίας στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα συνιστά ένα ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα, καθώς έρχεται στην επιφάνεια ένα ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα της καθημερινότητας, το οποίο αφορά στη διαχείριση και την ενθάρρυνση της διγλωσσίας τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών στις ελληνικές τάξεις. Τόσο το ζήτημα της διγλωσσίας, όσο και η δίγλωσση εκπαίδευση έχουν μελετηθεί σε σημαντικό βαθμό. Ωστόσο, οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί επικεντρώνονται, κυρίως, στην πλευρά των μαθητών. Αντιθέτως, ο αριθμός των ερευνών που σχετίζονται με το ζήτημα της διγλωσσίας σε σχέση με τον εκπαιδευτικό, είναι ιδιαίτερα μικρός.

Σχετικά με την έννοια της δίγλωσσης εκπαίδευσης, αφορά τα διαφορετικά είδη συστημάτων που σχετίζονται και χρησιμοποιούνται σε δίγλωσσα άτομα. Η ουσιαστική διάκριση των εν λόγω προγραμμάτων, πραγματοποιείται με βάση την πρόθεσή τους, ήτοι αν ο στόχος τους έγκειται στην προαγωγή και των δυο γλωσσών, ή αν αποσκοπούν στην επικράτηση της κυρίαρχης γλώσσας έναντι της μητρικής (Καραντζόλα, 2014). Στον Cummins (2003), δίγλωσση εκπαίδευση ορίζεται η χρήση δύο, ή περισσότερων, γλωσσών διδασκαλίας σε οποιαδήποτε περίοδο της σχολικής ζωής των μαθητών. Όταν η δίγλωσση εκπαίδευση ορίζεται υπό το μέσο, με τη συμβολή του οποίου πραγματώνονται προκαθορισμένοι εκπαιδευτικοί στόχοι, τότε η ικανότητα και στις δυο γλώσσες δεν αποτελεί προτεραιότητα ή στόχο αναγκαστικά αυτής της δίγλωσσης εκπαίδευσης. Ο τρόπος με τον οποίο ένα εκπαιδευτικό σύστημα χειρίζεται τη γλωσσική πολυμορφία, τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των μαθητών, αντανακλά και τον τρόπο που προσεγγίζει την πολυγλωσσία μια κοινωνία καθώς και τη διγλωσσία των ομιλητών η οποία απορρέει από την επαφή των εν λόγω γλωσσών. Η διγλωσσία, σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα είναι δυνατόν να θεωρηθεί ως πρόβλημα,

ατομικό δικαίωμα ή πηγή εμπλουτισμού. Ανάλογα με το πώς θα ληφθεί υπόψη η διγλωσσία σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα, καθορίζει και τον τρόπο χειρισμού της (Κλεάνθους, 2009).

Σε περίπτωση που η διγλωσσία ενός εκπαιδευτικού όπως και ενός μαθητή θεωρηθεί πρόβλημα σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα, τότε θεωρείται ότι το πρόβλημα θα πρέπει να αντιμετωπιστεί. Ως εκ τούτου, η διγλωσσία αντιμετωπίζεται ως αναγκαίο κακό για το μικρότερο δυνατό διάστημα μέχρις ότου η γλωσσική πολυμορφία να αντικατασταθεί με την επικράτηση της κυρίαρχης γλώσσας. Στην περίπτωση που, θεωρηθεί ότι η γλωσσική πολυμορφία αντιπροσωπεύει ένα δικαίωμα για τους ομιλητές τους, τότε αυτοί διαθέτουν τη δυνατότητα να καλλιεργούν τη διγλωσσία τους, ωστόσο αυτό δεν αφορά, υποχρεωτικά, τον θεσμό του σχολείου. Η άποψη ότι η χρήση της πρώτης γλώσσας αποτελεί ένα ανθρώπινο δικαίωμα το οποίο σχετίζεται, αποκλειστικά, με τους ομιλητές, απαλλάσσει το θεσμό του εκπαιδευτικού συστήματος από την ευθύνη να αναλάβει οποιαδήποτε πρωτοβουλία για τη διδασκαλία της γλώσσας. Όσον αφορά την περίπτωση που η γλωσσική πολυμορφία στο εκπαιδευτικό σύστημα θεωρείται πηγή εμπλουτισμού αφενός για τον ίδιο τον ομιλητή και αφετέρου για την ευρύτερη κοινωνία, αυτό αντιστακτά ότι είναι δυνατό το ενισχυμένο γλωσσικό υπόβαθρο των δίγλωσσων εκπαιδευτικών να προσφέρει και γνωστική και γλωσσική ωφέλεια (Κλεάνθους, 2009).

Υπό το πρίσμα αυτό, καθίσταται σαφές ότι η δίγλωσση εκπαίδευση όσον αφορά τους δίγλωσσους εκπαιδευτικούς δεν συνιστά ένα απλό ζήτημα, αλλά ένα σύνθετο φαινόμενο με ποικίλες παραμέτρους. Ειδικότερα, στο χώρο της εκπαίδευσης, δεν υφίσταται μόνο μια εφαρμογή της διγλωσσίας, αλλά στο χώρο αυτό η διγλωσσία καθίσταται ένα πολυδιάστατο φαινόμενο το οποίο αφορά συγχρόνως το δίγλωσσο εκπαιδευτικό, την μαθητική κοινότητα τις τάξεις, τις εμπλεκόμενες γλώσσες και την αλληλεξάρτηση τους, καθώς και τη μάθηση της γλώσσας. Βέβαια, η παρουσία περισσότερων από μια γλώσσες και δίγλωσσων εκπαιδευτικών στην εκπαίδευση, δεν χαρακτηρίζει απόλυτα τη δίγλωσση εκπαίδευση. Αυτό που την χαρακτηρίζει είναι η διδασκαλία των επιμέρους μαθημάτων του σχολικού προγράμματος μέσω δύο ή περισσότερων γλωσσών (Κλεάνθους, 2009).

Παράλληλα, τα διαφορετικά είδη συστημάτων που χρησιμοποιούνται στη δίγλωσση εκπαίδευση, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, διακρίνονται με βάση την πρόθεση

τους, ήτοι αν στοχεύουν στην προαγωγή των δύο γλωσσών ή στην επικράτηση της κυρίαρχης γλώσσας (Καραντζόλα, 2014). Οι στόχοι που τίθενται προκειμένου να επιτευχθεί η δίγλωσση εκπαίδευση επιτυγχάνονται με ποικίλους τρόπους. Ειδικότερα, η δίγλωσση εκπαίδευση πολλές φορές συσχετίζεται με διάφορους στόχους. Οι εν λόγω στόχοι πραγματώνονται μέσα από αναλυτικά προγράμματα που σχεδιάζονται για να προωθήσουν τις δεξιότητες της διγλωσσίας τόσο ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς όσο και ανάμεσα στους μαθητές. Όταν η δίγλωσση εκπαίδευση πραγματώνεται με βάση κάποιους καθορισμένους στόχους, τότε είναι δυνατόν να περιλαμβάνει και τη διδασκαλία, αρχικά, μόνο σε μια γλώσσα, και κυρίως τη μητρική γλώσσα των μαθητών, προκειμένου να τους δοθεί η μέγιστη δυνατότητα κατάκτησης αυτής της γλώσσας, αλλά και στον δίγλωσσο εκπαιδευτικό η δυνατότητα κατάκτησης της δεύτερης γλώσσας. Περαιτέρω, σε πολλές χώρες, ανά την υφήλιο, εφαρμόζονται προγράμματα εμβάπτισης και στη μητρική γλώσσα του δίγλωσσου εκπαιδευτικού και κατά συνέπεια τη δεύτερη των μαθητών (Cummins, 2003).

Η δίγλωσση εκπαίδευση είναι ένας ιδιαίτερα διαφορούμενος όρος που καλύπτει πολλούς διαφορετικούς τύπους προγραμμάτων και σχολείων. Γενικά, όπως προαναφέρθηκε, ο όρος χρησιμοποιείται κυρίως για να αναφερθεί σε εκείνα τα σχολεία που διδάσκουν όλα, τα περισσότερα, ή τουλάχιστον μερικά από τα μαθήματα μέσω δύο γλωσσών και έτσι επιτρέπουν στους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς να επιτύχουν πολύ καλή γλωσσική επάρκεια σε δύο γλώσσες. Αυτά τα μοντέλα ονομάζονται επίσης «ισχυρές» μορφές δίγλωσσης εκπαίδευσης. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν επίσης «αδύναμες μορφές» δίγλωσσης εκπαίδευσης που επιτρέπουν στους μαθητές και στους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιούν τη μητρική τους γλώσσα για περιορισμένο χρονικό διάστημα, αλλά ο απώτερος στόχος είναι να αντικαταστήσουν τη μειονοτική τους γλώσσα με την κυρίαρχη γλώσσα. Ωστόσο, η παραδοσιακή εκμάθηση ξένων γλωσσών σε κανονικό σχολικό περιβάλλον δεν θεωρείται μέρος της δίγλωσσης εκπαίδευσης. Οι «ισχυρές» μορφές δίγλωσσης εκπαίδευσης, ήτοι η δίγλωσση εκπαίδευση εμβάπτισης¹, η εκμάθηση γλωσσών

---

¹ Η Εκπαίδευση Εμβάπτισης αποτελεί έναν όρο ομπρέλα, καθώς σε αυτόν περιλαμβάνονται ποικίλα καναδικά προγράμματα, τα οποία διαφέρουν στην ηλικία από την οποία ξεκινά ένα παιδί τη δίγλωσση εκπαίδευση, καθώς μπορεί να συμβεί ακόμη και στο νηπιακό ή βρεφικό στάδιο (πρώιμη εμβάπτιση), στα εννέα με δέκα χρόνια (καθυστερημένη ή μέση εμβάπτιση), ή στα χρόνια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (όψιμη εμβάπτιση). Στην εμβάπτιση, η μητρική γλώσσα των παιδιών χαίρει εκτίμησης και δεν υποτιμάται και οι δάσκαλοι είναι επαρκώς δίγλωσσοι. Στη δίγλωσση εκπαίδευση εμβάπτισης, η γλωσσική επικοινωνία επιδιώκεται να έχει νόημα, να είναι αυθεντική και συναφής με τις εκάστοτε

κληρονομιάς², τα αμφίδρομα σχολεία³ (πύλη για την ελληνική γλώσσα 2006, 15-22 και ειδικότερα 15-16),ή η Ολοκληρωμένη Μάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας (CLIL)⁴ έχουν πολλούς κοινούς στόχους. Αρχικά, οι «ισχυρές» μορφές δίγλωσσης εκπαίδευσης στοχεύουν στην ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας των μαθητών και στις δύο γλώσσες, αυξάνοντας τον χρόνο επαφής και με τις δύο και ως εκ τούτου θεωρούνται ως ένας «πρόσθετος» τύπος διγλωσσίας. Ο στόχος είναι να επιτευχθούν επίπεδα γλωσσικής επίδοσης και στις δύο γλώσσες που είναι συγκρίσιμα με εκείνα των μονόγλωσσων παιδιών. Αυτό θα περιλαμβάνει την ανάπτυξη της προφορικής ικανότητας καθώς και των δεξιοτήτων ανάγνωσης και γραφής (Baker, 2011).

Επιπροσθέτως, το σύνολο των προγραμμάτων έχουν ως κοινό ότι οι γλώσσες - στόχοι αποκτούνται σταδιακά με τη διδασκαλία διαφόρων θεμάτων και από τις δύο γλώσσες, για παράδειγμα, θέματα όπως η επιστήμη ή τα μαθηματικά. Εκτός από αυτό, η ιδέα είναι ότι μακροπρόθεσμα η ανάπτυξη της γλώσσας και στις δύο γλώσσες δεν έχει κανένα αρνητικό αντίκτυπο για τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα των μαθητών. Περαιτέρω, οι «ισχυρές» μορφές δίγλωσσης εκπαίδευσης στοχεύουν στην ενίσχυση της πολιτιστικής κατανόησης και στην προώθηση της πολιτιστικής πολυμορφίας. Ο πλουραλισμός και ο πολιτιστικός εμπλουτισμός είναι σημαντικοί στόχοι, για παράδειγμα, στα προγράμματα γλωσσικής κληρονομιάς. Από την άλλη πλευρά, οι «αδύναμες» μορφές δίγλωσσης εκπαίδευσης, όπως η βύθιση, δηλαδή η αντιμετώπιση της γλωσσικής ετερότητας ως πρόβλημα, συνήθως προσπαθούν να ενσωματώσουν τα παιδιά όσο το δυνατόν γρηγορότερα στην επικρατούσα κοινωνία. Για παράδειγμα,

---

ανάγκες του κάθε παιδιού. Το περιεχόμενο των σχολικών μαθημάτων καθίσταται εστιακό σημείο της γλώσσας (Baker, 2011).

²Η εκμάθηση γλωσσών κληρονομιάς αφορά την ένταξη, στη δίγλωσση εκπαίδευση, των μητρικών γλωσσών των αλλοδαπών μαθητών (Christian, 1994).

³Στα Αμφίδρομα Σχολεία εφαρμόζεται η αμφίδρομη δίγλωσση εκπαίδευση (Two Way/ Dual Language Bilingual Education), κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες, στο Δημοτικό, όταν ο αριθμός των μαθητών που ανήκουν στη γλωσσική μειονότητα και τη γλωσσική πλειονότητα μέσα σε μία τάξη είναι περίπου ίδιος. Χρησιμοποιούνται και οι δύο γλώσσες στη διαδικασία της μάθησης, έτσι ώστε οι μαθητές να γίνουν «αμφιδύναμα δίγλωσσοι». (Baker,2006)

⁴Οι Coyle, Hood και Marsh (2010) ορίζουν την (CLIL), ως μία προσέγγιση διπλής εστίασης όπου μια επιπλέον γλώσσα χρησιμοποιείται για τη διδασκαλία και την εκμάθηση και της γλώσσας και του περιεχομένου της πράγμα που τη διαχωρίζει από όλες τις άλλες παιδαγωγικές μεθόδους που χρησιμοποιείται μια επιπρόσθετη γλώσσα.(Reitbauer,etal.,2018,89)

στο πλαίσιο της μετανάστευσης, η ιδέα είναι να μετακινηθούν σταδιακά τα παιδιά από το να μιλούν τη μητρική τους γλώσσα προς τη γλώσσα της πλειοψηφίας. Το ίδιο ισχύει και για τους δίγλωσσους εκπαιδευτικούς. Αυτή η περιορισμένη και μεταβατική διγλωσσία συμβαδίζει συχνά με μια διαδικασία αφομοίωσης και καλλιέργειας στην κοινωνία της κυρίαρχης γλώσσας. Εκτός από αυτούς τους γενικούς στόχους που μοιράζονται οι «ισχυρές» μορφές δίγλωσσης εκπαίδευσης, συχνά διαφέρουν ως προς άλλους, πιο συγκεκριμένους στόχους. Αυτό οφείλεται συχνά στο γεγονός ότι η δίγλωσση εκπαίδευση δεν αφορά μόνο την εκπαίδευση ή τη γλωσσική επάρκεια και στις δύο γλώσσες (Baker, 2011).

Κεφάλαιο 2: Εκπαιδευτικές πρακτικές

Προκειμένου να επιτευχθεί η ομαλή ένταξη και προσέλευση τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των μαθητών που διαθέτουν διαφορετικό κοινωνικό υπόβαθρο και εθνικότητα, κρίνεται αναγκαία η υιοθέτηση ορισμένων εκπαιδευτικών πρακτικών, οι οποίες ανταποκρίνονται στις ανάγκες της εκάστοτε τάξης. Οι εν λόγω εκπαιδευτικές πρακτικές, μεταξύ άλλων κατηγοριών μπορούν να διακριθούν σε μονόγλωσσες είτε δίγλωσσες.

2.1. Οι μονόγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές

Η αντίρρηση και αποστροφή απέναντι στο φαινόμενο της διγλωσσίας, συνδέθηκε διαχρονικά, αφενός με τις ξενοφοβικές τάσεις που αναπτύσσονται στους κόλπους των ανεπτυγμένων χωρών και αφετέρου με τα οικονομικά συμφέροντα και τις πολιτικές σκοπιμότητες. Η διγλωσσία, σε ορισμένες περιπτώσεις, δαιμονοποιείται και η τάξη των μεταναστών και των προσφύγων, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ, μετατράπηκε σε αποδιοπομπαίο τράγο, εξαιτίας της οργής που εκφράστηκε από τα χαμηλότερα και φτωχότερα κοινωνικά στρώματα. Ως εκ τούτου, η αύξηση της ανεργίας και της εγκληματικότητας βρίσκουν στο πρόσωπο των μεταναστών αυτών τον υπαίτιο, αναγκάζοντας τους να βιώσουν τον κοινωνικό αποκλεισμό. Παράλληλα, κυρίως στις πολιτείες της Αμερικής, παρατηρήθηκε μια άρνηση του κράτους να χρηματοδοτήσει μια εκπαίδευση η οποία προσανατολίζονταν προς τη διγλωσσία καθώς κάτι τέτοιο θα αποτελούσε μια μεταφορά του πλούτου προς τα κάτω, κάτι που οι μεγάλες εταιρείες απαγόρευαν ρητά, καθώς θεωρούσαν ότι η εν λόγω επένδυση θα μπορούσε να συγκριθεί με τις δαπάνες που έχουν πραγματοποιηθεί για την κατασκευή πολεμικής μηχανής, υψηλής τεχνολογίας (Cummins, 2005).

Με βάση τις παραπάνω απόψεις αλλά και έρευνες οι οποίες καταφέρονταν εναντίον της δίγλωσσης εκπαίδευσης, τόσο οι ΗΠΑ όσο και πολλές ευρωπαϊκές χώρες, υιοθέτησαν μια γλωσσική εκπαιδευτική πολιτική, που επικεντρώνονταν στην μονογλωσσία, καθώς δομήθηκε γύρω από την ιδέα της διάδοσης της εθνικής γλώσσας και στην αναζήτηση της καθαρότητάς της (Auroux, Deschamps et Kouloughli, 2005). Ιδιαίτερα στην Ευρώπη, επί σειρά ετών, επικρατούσε η άποψη ότι τα εθνικά κράτη

ταυτίζονται με τη γλωσσική ομοιογένεια, με απόρροια η γλωσσική πολυμορφία να λαμβάνεται υπόψη ως περιφερειακό τοπικό γεγονός, το οποίο προκαλείται αφενός από τη γειτνίαση και αφετέρου από την αλληλεπίδραση των πληθυσμών στα σύνορα των χωρών. Σε πολλές περιπτώσεις, όπως σε αυτή της Ουαλικής γλώσσας στη Μεγάλη Βρετανία, η γλώσσα αποτέλεσε προϊόν διενέξεων, ωστόσο οι σκοπιμότητες υπερτερούσαν των ορίων της γλώσσας και επεκτείνονταν σε οικονομικές και πολιτικές σκοπιμότητες. Ως απόρροια των παραπάνω, ήταν η ανάπτυξη μονόγλωσσων εκπαιδευτικών πρακτικών οι οποίες δεν άφηναν χώρο στη διγλωσσία, τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των μαθητών, να αναπτυχθεί. Επιπροσθέτως, στις μονόγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές ενυπάρχουν οι αντίστοιχες θεωρητικές – ιδεολογικές αρχές, οι οποίες αντιτείνουν ως επιτακτική ανάγκη την εναντίωση στη διγλωσσία και στην επικράτηση της εκάστοτε μητρική και κυρίαρχης γλώσσας (Παρασκευά, 2012).

Οι μονόγλωσσες πρακτικές, στην πλειοψηφία τους, καθώς και η διατήρηση της «γλωσσιστικής» ιεραρχίας (Παρασκευά, 2012, σελ: 38), αναπτύσσουν μια μεθοδολογία γλωσσικού στιγματισμού των δεύτερων γλωσσών προς όφελος της κυρίαρχης γλώσσας. Επιπλέον, από το παρελθόν η πολυγλωσσία, συνδεόταν, με μια περίεργη αιτιώδη σχέση, με τη φτώχεια, ήτοι τις πολυπολιτισμικές χώρες του τρίτου κόσμου, ενώ αντιθέτως η μονογλωσσία συνδέονταν με τον πλούτο, ήτοι με τα βιομηχανοποιημένα δυτικά εθνικά κράτη. Επομένως, η μονογλωσσία ταυτίζονταν με την ανάπτυξη σε τομείς όπως η παραγωγή, ή εκπαίδευση και η τεχνολογία. Παράλληλα, οι μονόγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές, οι οποίες καθιερώθηκαν σε ποικίλες χώρες, λόγω των προαναφερθέντων αιτιών εστίαζαν στην κυριαρχία της μητρικής γλώσσας, καταπνίγοντας πολλές φορές τις υπόλοιπες γλώσσες. Τόσο οι μαθητές όσο και οι εκπαιδευτικοί, είτε δίγλωσσοι είτε όχι, «εξαναγκάζονται» σε μια γλωσσική ομοιομορφία από την οποία δεν μπορούν να παρεκκλίνουν. Μάλιστα, η μονογλωσσία αποτελεί σπάνια αντικείμενο επιστημονικών δημοσιεύσεων, καθώς θεωρείται ότι είναι ένα αντικείμενο μελέτης που δεν διαθέτει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς θεωρείται ότι είναι ο κανόνας και η πολυγλωσσία ή διγλωσσία είναι η εξαίρεση (Pavlenko, 2000).

Ο εκπαιδευτικός, διαδραματίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση των εκπαιδευτικών πρακτικών. Λειτουργεί ως ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στην

εκπαιδευτική πολιτική της κάθε χώρας και τις ανάγκες που έχει ο κάθε μαθητής. Επιπλέον, ο ρόλος του εκτείνεται και στην ορθή διαχείριση της τάξης με απώτερο σκοπό την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί σχετικά με τη γλωσσική κατάρτιση και την ευρύτερη σχολική επίδοση των μαθητών, είτε δίγλωσσων είτε μονόγλωσσων. Όπως είναι φανερό, ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός που απευθύνεται σε μια, ως επί το πλείστον, δίγλωσση τάξη, είναι πιθανό να αντιμετωπίζει σημαντικές δυσκολίες στη διαχείριση των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών πρακτικών (Μερκουριάδου, 2016). Περαιτέρω, οι μετανάστες ή πρόσφυγες μαθητές σε ένα ελληνικό σχολείο ενδέχεται να μην γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην διαδικασία της γραφής και της ανάγνωσης ή στην κατανόηση ορισμένων εννοιών. Ωστόσο, ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός, σε περίπτωση που του έχει συσταθεί να χρησιμοποιεί μονόγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές, δεν κατέχει το απαραίτητο υλικό και τα κατάλληλα εργαλεία προκειμένου να βοηθήσει αποτελεσματικά τους μαθητές αυτούς (Γρίβα και Στάμου, 2014).

Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί μεγαλύτερης ηλικίας, σύμφωνα με την Τσολακίδου (2018), τείνουν να εμμένουν στις μονόγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές καθώς διστάζουν να χρησιμοποιήσουν νέες, που συνήθως στηρίζονται στην διγλωσσία, καθώς δεν ξέρουν πώς να τις χρησιμοποιήσουν, έστω και αν αυτές θα μπορούσαν να αποδειχθούν πιο αποτελεσματικές για τους μαθητές. Αντιθέτως, οι νέοι εκπαιδευτικοί είναι περισσότερο πρόθυμοι να εφαρμόσουν νέες εκπαιδευτικές πρακτικές, οι οποίες σχετίζονται και με την διγλωσσία. Βέβαια, πολλές από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι δίγλωσσοι καθηγητές αναφορικά με τις μονόγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές, οφείλονται, σε σημαντικό βαθμό και στην ελλιπή κατάρτιση των εκπαιδευτικών αυτών σε τέτοιου είδους καταστάσεις (Young, 2012).

Ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός, όσον αφορά τις μονόγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές, μπορεί να πραγματοποιήσει περιορισμένες ενέργειες με σκοπό να πραγματώσει την αποτελεσματική διαχείριση της τάξης του. Παράλληλα, τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο οι καθηγητές όσο και οι μαθητές σε μια μονόγλωσση εκπαιδευτική πρακτική, μιλούν την ίδια πρώτη γλώσσα και μοιράζονται τις περισσότερες πτυχές του ίδιου πολιτισμού. Σε μια μονόγλωσση τάξη, υφίσταται συνήθως, μια κοινή κουλτούρα, η οποία ενδέχεται να είναι δύσκολο να προσεγγιστεί από έναν δίγλωσσο εκπαιδευτικό αλλά και από τους δίγλωσσους μαθητές. Οι μαθητές, συνήθως, στις μονόγλωσσες

εκπαιδευτικές πρακτικές, διαθέτουν παρόμοιες στρατηγικές μάθησης και παρόμοια προβλήματα στην εκμάθηση της γλώσσας -στόχου. Οι στρατηγικές μάθησης στις μονόγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές, συνήθως, δεν επικεντρώνονται στις ανάγκες του κάθε μαθητή ξεχωριστά αλλά διαθέτουν μια περισσότερο συγκεντρωτική προσέγγιση τόσο αναφορικά με τους εκπαιδευτικούς, όσο και με τους μαθητές (Γιαννίκου, 2019).

2.2. Οι δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές

Η έρευνα για τη χρήση της γλώσσας σε δίγλωσσες αίθουσες διδασκαλίας έδειξε ότι πολλοί δίγλωσσοι δάσκαλοι χρησιμοποιούν ταυτόχρονα δύο γλώσσες κατά τη διδασκαλία, ανεξάρτητα από το αν η τάξη είναι οργανωμένη για ξεχωριστή ή ταυτόχρονη χρήση γλωσσών. Η έρευνα καταδεικνύει επίσης ότι ο τρόπος με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν δύο γλώσσες κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας διαφέρει σημαντικά ανάλογα με τον τρόπο προετοιμασίας του δασκάλου στη δίγλωσση διδακτική μεθοδολογία (Milk, 1993). Οι εκπαιδευτικοί χωρίς ειδική προετοιμασία για ταυτόχρονη διδασκαλία γλωσσών, τείνουν να εναλλάσσονται μεταξύ των δύο γλωσσών με βάση το πόσο καλά κατανοούν οι μαθητές τη γλώσσα του μαθήματος, πόσο καλά προσέχουν και πόσο καλά συμμετέχουν σε αυτήν. Τις περισσότερες φορές, αυτό οδηγεί σε εκτεταμένη χρήση της μετάφρασης από τη δεύτερη στην κύρια γλώσσα των μαθητών για να διευκολύνει την κατανόηση και να προχωρήσει το μάθημα. Κατά συνέπεια, οι μαθητές μπορεί να έχουν λίγες ευκαιρίες να αναπτύξουν κατανόηση και συμμετοχή σε συστήματα γνώσης και στις δύο γλώσσες (Jacobson, 1982).

Οι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι ακολουθούν συγκεκριμένες δίγλωσσες πρακτικές εντός του σχολείου, επικεντρώνονται ειδικά στην ταυτόχρονη χρήση της γλώσσας και διδάσκονται να αντλούν από μια μεγάλη ποικιλία πηγών και υποδείξεων που βρίσκονται εντός των ορίων της τάξης. Οι ενδείξεις κυμαίνονται από δείκτες που βασίζονται στους μαθητές, όπως η κατανόηση της γλώσσας και η ενεργός συμμετοχή, έως και σε χρονικά διαστήματα, ήτοι την κατανομή των δύο γλωσσών κατά τη διδασκαλία, έτσι ώστε κάθε γλώσσα να χρησιμοποιείται περισσότερο ή λιγότερο

ισομερώς (Faltis, 1989). Ένας από τους στόχους της ταυτόχρονης χρήσης της γλώσσας είναι η ισορροπημένη κατανομή των δύο γλωσσών στο χρόνο. Εάν οι μαθητές συμμετέχουν σε μαθησιακές δραστηριότητες και στις δύο γλώσσες με την πάροδο του χρόνου, η πιθανότητα είναι μεγάλη όχι μόνο ότι θα κατανοούν σε καλύτερο επίπεδο το περιεχόμενο του μαθήματος, αλλά θα αναπτύξουν και τις δίγλωσσες ικανότητές τους (Gardner, 1993).

Όπως υποστηρίζει ο Baker (2001) αναφορικά με τις δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές, προέχει η θέσπιση ορίων μεταξύ των πρακτικών που προάγουν και ευνοούν τη διγλωσσία και σε όσα, μέσα από δίγλωσσες πρακτικές, στοχεύουν εντέλει στην κυριαρχία της γλώσσας της πλειονότητας. Μάλιστα, ο Reich (1977) με βάση τα παραπάνω διακρίνει τρία είδη δίγλωσσης εκπαίδευσης. Αρχικά την ιδιωτική, η οποία απαντάται συνήθως σε μαθητές οι οποίοι προέρχονται από χώρες που είναι ισχυρότερες οικονομικά και γλωσσικά από τις χώρες υποδοχής, και οι γονείς τους εργάζονται εκεί σε υψηλότερες και καλύτερα αμειβόμενες θέσεις. Το δεύτερο είδος δίγλωσσης εκπαίδευσης σύμφωνα με τον Reich, αφορά την εκπαίδευση της αναγνωρισμένης μειονότητας, όπως την τουρκική της Δυτικής Θράκης στην Ελλάδα, ενώ το τρίτο είδος είναι αυτό των μεταναστών που εξαιτίας της οικονομικής τους δυσχέρειας και της κοινωνικής τους θέσης δυσκολεύονται να διεκδικήσουν τα γλωσσικά τους δικαιώματα (Παρασκευά, 2012).

Το μοντέλο των δίγλωσσων εκπαιδευτικών πρακτικών που επιδιώκεται, προκειμένου να επιφέρει θετικά αποτελέσματα στη σχολική τάξη, τόσο αναφορικά με τους εκπαιδευτικούς όσο και με τους μαθητές, προσανατολίζεται προς τα δίγλωσσα εκπαιδευτικά προγράμματα εμπλουτισμού ή διπλής κατεύθυνσης με στόχο τη διδασκαλία και μόρφωση σε δυο γλώσσες. Μέσα από ποικίλες έρευνες που έχουν εξαχθεί σχετικά με την αποδοτικότητα των δίγλωσσων πρακτικών στην εκπαίδευση, εξήχθη το συμπέρασμα ότι η ανάπτυξη των δεξιοτήτων προσθετικής διγλωσσίας και γραπτού λόγου και στις δυο γλώσσες εξάγει θετικά γλωσσικά και γνωστικά αποτελέσματα. Ως εκ τούτου, προτείνεται η παράλληλη εκμάθηση και ενίσχυση των δυο γλωσσών με σκοπό την εξέλιξη του βαθμού διγλωσσίας, που, σύμφωνα με τους ερευνητές ενδέχεται να έχει θετική επίδραση τόσο στη νοητική όσο και στην εκπαιδευτική τους ανάπτυξη (Cummins, 2005). Ένας τέτοιου είδους γλωσσικός σχεδιασμός καθιστά τη διγλωσσία πλεονέκτημα, ικανοποιώντας, παράλληλα, την

ανάγκη για διατήρηση των μειονοτικών/μεταναστευτικών γλωσσών και εμπλουτίζοντας γλωσσικά και πολιτιστικά την πλειοψηφική ομάδα (Παρασκευά, 2012).

Παράλληλα, ο Baker (2001) έχει διατυπώσει την άποψη ότι υπάρχουν ποικίλες εκπαιδευτικές τεχνικές οι οποίες είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν κατάλληλα στη δίγλωσση εκπαίδευση.

Τεχνικές δίγλωσσης εκπαίδευσης

του γλωσσικού διαχωρισμού, όπου οι δυο γλώσσες κατανέμονται ευδιάκριτα κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας,

του διαχωρισμού των γλωσσών με γνώμονα το μάθημα, όπου διαφορετικά εκπαιδευτικά αντικείμενα διδάσκονται και σε διαφορετική γλώσσα,

του διαχωρισμού με γνώμονα το άτομο, όπου υφίσταται άλλος εκπαιδευτικός για την κυρίαρχη και άλλος για την μειονοτική γλώσσα,

του διαχωρισμού με γνώμονα το χρόνο, όπου ο γλωσσικός κώδικας εναλλάσσεται σε διαφορετικές χρονικές στιγμές του σχολικού ωραρίου

του διαχωρισμού με γνώμονα τον χώρο, όπου χρησιμοποιούνται διαφορετικές γλώσσες σε διαφορετικούς σχολικούς χώρους,

του διαχωρισμού με γνώμονα το μέσο διδασκαλίας, κατά το οποίο χρησιμοποιείται μια γλώσσα για την ομιλία και μια άλλη γλώσσα για τη γραφή.

του διδακτικού υλικού, όπου η εκπαιδευτική διαδικασία εμπλουτίζεται με έντυπο, ακουστικό και οπτικό υλικό και από τις δυο γλώσσες,

της παράλληλης χρήσης των γλωσσών στο ίδιο μάθημα,

της τυχαίας εναλλαγής των γλωσσικών κωδίκων, εντός των προτάσεων,

της μετάφρασης, όπου ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός επαναλαμβάνει τα όσα ειπώθηκαν και στη μειονοτική γλώσσα.

Όπως μπορεί να παρατηρηθεί, οι προαναφερθείσες τεχνικές, στις περισσότερες περιπτώσεις, απαιτούν την ύπαρξη των κατάλληλων συνθηκών όπως οι δίγλωσσοι καθηγητές και το επαρκές δίγλωσσο διδακτικό υλικό, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις και ιδιαίτερα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, απουσιάζουν, καθιστώντας την εφαρμογή τους δύσκολη. Ο εκπαιδευτικός, θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να διαμορφώσει τις κατάλληλες συνθήκες προκειμένου να εφαρμοστούν επιτυχημένα οι δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές και να υποστηριχθούν οι μαθητές. Επιπλέον, ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην επιτυχημένη εφαρμογή των εν λόγω δίγλωσσων πρακτικών, διαδραματίζει και η εξάλειψη των στερεοτυπικών αντιλήψεων η οποία θα βοηθήσει τόσο τους εκπαιδευτικούς όσο και τους μαθητές στην ομαλή συνύπαρξη τους με τα υπόλοιπα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας. Άλλωστε, κάθε άτομο ανάλογα με την περιοχή από όπου προέρχεται κατέχει και τις ανάλογες αρχές καθώς και την αντίστοιχη κουλτούρα. Ως εκ τούτου, ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός θα πρέπει να αντιλαμβάνεται και να σέβεται την καταγωγή του κάθε μαθητή, ωστόσο το ίδιο θα πρέπει να κάνουν και οι μαθητές τόσο για τους συμμαθητές τους, όσο και για τον δάσκαλό τους. Μάλιστα, σύμφωνα με τον Cummins (2005), με το να δίνεται αξία στην κουλτούρα και τις πολιτισμικές καταβολές των μαθητών και των εκπαιδευτικών, καθίσταται αποδεκτή η πολιτισμική, γλωσσική και προσωπική ταυτότητα τους, δημιουργώντας έτσι τις κατάλληλες συνθήκες στην τάξη, που θα συμβάλλουν στη μέγιστη γνωστική δραστηριότητα των μαθητών (Μερκουριάδου, 2016).

Περαιτέρω, στις δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές περιλαμβάνεται και η ύπαρξη διαφοροποιημένης διδασκαλίας, η οποία θεωρείται σημαντική, ιδιαίτερα σε μια μεικτή τάξη. Ο εκπαιδευτικός οφείλει να λαμβάνει υπόψη τόσο τις ανάγκες όσο και τα ενδιαφέροντα των μαθητών με σκοπό να συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία. Μέσα από τις δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές, οι μαθητές έχουν την δυνατότητα να αναπτύξουν, εκτός από τις δεξιότητές τους, και την αυτοεκτίμησή τους αλλά και να ενισχύσουν τα κίνητρα για μάθηση και ενεργό συμμετοχή. Μάλιστα, σύμφωνα με τους Γρίβα και Στάμου (2014), βασικός στόχος των δίγλωσσων εκπαιδευτικών πρακτικών θα πρέπει να είναι η εξέλιξη της γνώσης για το σύνολο των μαθητών, η οποία να προσφέρει διαρκώς αυξανόμενη γνωστική και

μεταγνωστική ανάπτυξη, οδηγώντας τους μαθητές στην βελτίωση των σχολικών τους επιδόσεων (Μερκουριάδου, 2016).

Περαιτέρω, όπως υποστηρίζεται από ερευνητές, εξαιτίας του διαφορετικού υπόβαθρου των μαθητών σχετικά με τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας τους αλλά και όσον αφορά το κοινωνικό και εκπαιδευτικό κομμάτι, οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί, μέσω των δίγλωσσων εκπαιδευτικών πρακτικών θα πρέπει να διαχειρίζονται τον κάθε μαθητή με διαφορετική, αν χρειαστεί μέθοδο διδασκαλίας. Η διγλωσσία των εκπαιδευτικών συμβάλλει στο να μπορέσουν να κατανοήσουν καλύτερα τις δυσκολίες των μαθητών και να υιοθετήσουν πιο εύκολα τις δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές (Συμεωνίδου, 2019). Παράλληλα, οι δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές, σχεδόν στο σύνολο τους, «απαιτούν» από έναν εκπαιδευτικό αρχικά να λειτουργεί ως διαμεσολαβητής στη μάθηση, να αξιοποιεί στοιχεία της προσωπικότητας του όπως είναι ο σεβασμός στους μαθητές του, και να προσαρμόζεται στο εκάστοτε περιβάλλον έχοντας αίσθημα ευθύνης ως προς τους μαθητές του. Επιπροσθέτως, ένας εκπαιδευτικός θα πρέπει να αντιλαμβάνεται αφενός τα ψυχολογικά και αφετέρου τα συναισθηματικά ζητήματα που μπορεί να αντιμετωπίζει ένας δίγλωσσος μαθητής καθώς και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει και σχετίζονται με το επικοινωνιακό πεδίο. Ένα δίγλωσσος εκπαιδευτικός, θα μπορούσε πιο εύκολα να κατανοήσει τις δυσκολίες ενός δίγλωσσου μαθητή, και αντιστοίχως, ένας δίγλωσσος μαθητής είναι πιθανό να εμπιστευτεί πιο εύκολα έναν δίγλωσσο εκπαιδευτικό (Κοκουβίνου, 2017).

2.3. Απόψεις για τα θετικά της διγλωσσίας

Στις προηγούμενες ενότητες, έχουν αναφερθεί ορισμένα στοιχεία σχετικά με τα πλεονεκτήματα της διγλωσσης εκπαίδευσης και γιατί θα πρέπει να καθιερωθεί στο εκπαιδευτικό σύστημα. Ειδικότερα, ένα επιτυχημένο δίγλωσσο εκπαιδευτικό πρόγραμμα αναπτύσσει την ικανότητα των μαθητών στη γλώσσα και την παιδεία, τους οδηγεί σε επιτυχημένα ακαδημαϊκά επιτεύγματα και καλλιεργεί την κοινωνική και πολιτισμική τους ένταξη. Περαιτέρω, έχει αποδειχθεί από έρευνες ότι τα δίγλωσσα παιδιά έχουν ένα ακαδημαϊκό πλεονέκτημα. Μελέτες για την ανάπτυξη της γλώσσας δείχνουν ότι όταν τα μικρά παιδιά έχουν μεγαλύτερη έκθεση σε όλες τις γλώσσες σε μικρή ηλικία, τους δίνει πραγματικά ένα ξεχωριστό ακαδημαϊκό πλεονέκτημα καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Οι δίγλωσσοι μαθητές είναι σε

θέση να επικεντρωθούν καλύτερα στα εκπαιδευτικά τους προγράμματα και να αποφύγουν περισπασμούς από ακαδημαϊκές δραστηριότητες. Είναι επίσης σε θέση να επιδείξουν υψηλότερα επίπεδα γνωστικής ευελιξίας και διαθέτουν την ικανότητα να προσαρμόζονται καλύτερα στις καταστάσεις ανάλογα με το περιβάλλον και τις συνθήκες (Faltis & Arias, 1993).

Επιπλέον, έχει λεχθεί ότι η δίγλωσση εκπαίδευση βελτιώνει και ενισχύει τη δια βίου μάθηση. Προκειμένου να γνωρίζουν πραγματικά τα παιδιά το πλήρες δυναμικό της πολυγλωσσίας στη μάθηση, η έκθεση σε μη μητρικές γλώσσες θα πρέπει να ξεκινήσει πολύ πριν το Νηπιαγωγείο, σύμφωνα με τους σχετικούς ερευνητές. Όσο περισσότερο οι μαθητές μπορούν να επωφεληθούν από τις νέες έννοιες και τη νέα γλώσσα, τόσο πιο συντονισμένος θα είναι ο εγκέφαλός τους για όλη τη μάθηση στη διάρκεια της ζωής τους. Ορισμένες μελέτες έχουν επίσης διαπιστώσει ότι η γήρανση του εγκεφάλου είναι πιο αργή και το ποσοστό απασχόλησής του, υψηλότερο σε ενήλικες με δίγλωσση ικανότητα. Παράλληλα, η δίγλωσση εκπαίδευση συμβάλλει στην κατάργηση των διεθνών γλωσσικών φραγμών. Επιπλέον, υφίστανται τα πολιτιστικά οφέλη για τα παιδιά που μαθαίνουν δύο γλώσσες μαζί. Η σύγχρονη τεχνολογία επικοινωνίας έχει εξαλείψει πολλά παγκόσμια εμπόδια όσον αφορά την κοινωνικοποίηση και ακόμη και την επιχειρηματική δραστηριότητα. Είναι λογικό ότι τα όρια της γλώσσας πρέπει επίσης να καταρρεύσουν και αυτό μπορεί να καταστεί αποτελεσματικό μέσα από τη δίγλωσση εκπαίδευση (Faltis, & Hudelson, 1994).

Συμπληρωματικά, έχει αποδειχθεί ότι η δίγλωσση εκπαίδευση συμβάλλει στη Συνεργατική Μάθηση. Τα προγράμματα που περιλαμβάνουν δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές, παρουσιάζουν στους μαθητές μια ευρύτερη κοσμοθεωρία, ανεξάρτητα από τη μητρική γλώσσα του μαθητή, και οδηγούν σε μεγαλύτερες ευκαιρίες για συνεργατική μάθηση. Περαιτέρω, η δίγλωσση εκπαίδευση που ξεκινά από ένα πρώιμο στάδιο στη σχολική ζωή ενός παιδιού, αυξάνει την ευχέρεια του στην εκμάθηση γλωσσών, στα επόμενα χρόνια. Γενικά τα παιδιά χρειάζονται 5-7 χρόνια για να γνωρίζουν τη δεύτερη γλώσσα. Μέσα από έρευνες που έχουν διεξαχθεί αποδεικνύεται ότι, είναι ωφέλιμο οι μαθητές να αρχίσουν να γνωρίζουν μια δεύτερη γλώσσα σε νεαρή ηλικία, προκειμένου να την κατακτήσουν απόλυτα, μέχρι την ενηλικίωση. Άλλωστε, τα παιδιά που εκτίθενται σε δίγλωσση εκπαίδευση μαθαίνουν τη δεύτερη γλώσσα πολύ πιο γρήγορα από έναν ενήλικα. Η μάθηση είναι μέρος της

χημείας του εγκεφάλου ενός παιδιού. Υπάρχουν χαμηλότερα επίπεδα πολύπλοκων πληροφοριών που πρέπει να απορροφηθούν. Υπάρχει λιγότερη αμηχανία στην εξάσκηση της νέας γλώσσας. Η διαδικασία εκμάθησης μιας πρώτης γλώσσας λειτουργεί με τη διαδικασία εκμάθησης μιας δεύτερης, η οποία ενθαρρύνει επίσης την ανάπτυξη (Goodlad, 1984).

Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τις έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί, έχει παρατηρηθεί ότι η δίγλωσση εκπαίδευση προσφέρει την ευκαιρία στα παιδιά να αποδεχτούν την ποικιλομορφία που βρίσκεται στους ανθρώπινους πολιτισμούς, και λειτουργεί ως ευκαιρία να μάθουν και να προσεγγίσουν τις διαφορετικές κουλτούρες χωρίς να φοβούνται τη διαφορετικότητα. Παράλληλα, το να μιλάει δύο γλώσσες αντί για μία παρέχει πολλές επαγγελματικές ευκαιρίες στον σύγχρονο εργαζόμενο. Η εκμάθηση της δεύτερης γλώσσας στο σχολείο ενισχύει τις ευκαιρίες του μαθητή, όταν θα αποφασίσει να βγει στην αγορά εργασίας. Ανάλογα με την τοπική αγορά εργασίας, μια δεύτερη γλώσσα μπορεί να προσθέσει έως και 20% στον μισθό ενός εργαζομένου ετησίως. Επίσης, μόλις ένας μαθητής κατακτήσει μια δεύτερη γλώσσα, γίνεται ευκολότερο για αυτόν να μάθει και μια τρίτη γλώσσα. Κάθε επιπλέον γλώσσα που μαθαίνει διευκολύνει την εκμάθηση μιας άλλης γλώσσας με ευχέρεια. Οι ευκαιρίες δίγλωσσης εκπαίδευσης ενθαρρύνουν την ανάπτυξη του εγκεφάλου, και ενεργοποιούν τη συγκέντρωση των μαθητών (Goodlad, 1984).

Η δίγλωσση εκπαίδευση μπορεί επίσης να βελτιώσει τη λειτουργική μνήμη ενός παιδιού. Αυτή η βελτίωση παρέχει καλύτερες δυνατότητες επεξεργασίας όταν εκτίθεται σε νέους ήχους, νέες έννοιες και νέες εμπειρίες. Ταυτόχρονα, οι μαθητές σε ένα δίγλωσσο εκπαιδευτικό πρόγραμμα βιώνουν χαμηλότερα επίπεδα άγχους, είναι λιγότερο πιθανό να εμφανίσουν διαταραχή ψυχικής υγείας και τείνουν να έχουν περισσότερους φίλους σε σύγκριση με τους μονόγλωσσους μαθητές. Περαιτέρω, η δίγλωσση εκπαίδευση μπορεί επίσης να δημιουργήσει ευκαιρίες σπουδών στο εξωτερικό, έκθεση σε νέους πολιτισμούς και ένα λαμπρότερο συνολικό μέλλον. Τέλος, η εκμάθηση μια δεύτερης γλώσσας εντός του σχολείου και η ένταξη της στις εκπαιδευτικές πρακτικές ήδη από το δημοτικό, συμβάλλει στο να έχουν οι μαθητές περισσότερες πιθανότητες να σπουδάσουν στο εξωτερικό, είτε μόνιμα είτε για ένα εξάμηνο, μέσω των προγραμμάτων Erasmus. Πολλοί φοιτητές επιθυμούν να περάσουν ένα εξάμηνο στο εξωτερικό σε μια ξένη χώρα προκειμένου να γνωρίσουν

τη διαφορετική κουλτούρα και να δημιουργήσουν νέες εμπειρίες. Ωστόσο, καθώς οι περισσότερες από τις προπτυχιακές σπουδές διδάσκονται μόνο στην τοπική γλώσσα, ως εκ τούτου, θα δυσκολευτούν πολύ να σπουδάσουν στο εξωτερικό σε περίπτωση που δεν διαθέτουν καμία γνώση για την αντίστοιχη τοπική γλώσσα. Επομένως, η δίγλωσση εκπαίδευση στο σχολείο μπορεί να λειτουργήσει και ως ένας πολύ καλός τρόπος προκειμένου οι μαθητές να προετοιμαστούν για τις μελλοντικές τους σπουδές (Jacobson, 1990).

Όπως παρατηρείται από τα παραπάνω, η δίγλωσση εκπαίδευση έχει αποδειχθεί ως ένα «μυστικό όπλο» ενίσχυσης της αποδοτικότητας της μάθησης στους μαθητές και υποστηρίζεται ότι συμβάλλει ακόμη και στην αλλαγή της δομής του ανθρώπινου εγκεφάλου. Σύμφωνα με τα πλεονεκτήματα, η δίγλωσση εκπαίδευση θα πρέπει να είναι ένα ουσιαστικό μέρος του προγράμματος σπουδών, προσφέροντας στον μαθητή μακροπρόθεσμα εκπαιδευτικά οφέλη και μια ζωή μάθησης. Βέβαια, η δίγλωσση εκπαίδευση δεν έχει μόνο πλεονεκτήματα, αλλά, ανά τα χρόνια, έχουν παρατηρηθεί και ορισμένα μειονεκτήματα τα οποία θα αναφερθούν αναλυτικά στην επόμενη ενότητα.

2.4. Οπτικές που προβάλλουν τα αρνητικά της διγλωσσίας

Αν και έχει πραγματοποιηθεί πληθώρα ερευνών και μελετών αναφορικά με τα πλεονεκτήματα της δίγλωσσης εκπαίδευσης και της θετικής επίδρασης που έχει στη μαθησιακή διαδικασία, εντούτοις, ορισμένες άλλες έρευνες στέκονται στα μειονεκτήματα της δίγλωσσης εκπαίδευσης.

Συγκεκριμένα, το πρώτο μειονέκτημα που έχει επισημανθεί από τους ερευνητές αναφορικά με τη δίγλωσση εκπαίδευση αφορά το γεγονός ότι η εκπαίδευση σε δεύτερη γλώσσα μπορεί να είναι ασυνεπής.. Ορισμένα σχολεία και εκπαιδευτικά προγράμματα διακόπτουν τη δίγλωσση εκπαίδευση στο λύκειο ή δεν προσφέρουν τη δίγλωσση εκπαίδευση ως επιλογή. Λόγω αυτής της ασυνέπειας, ορισμένοι μαθητές, ενδέχεται να χάσουν μερικές από τις ικανότητές τους στη δεύτερη γλώσσα απλώς και μόνο επειδή δεν τη χρησιμοποιούν και δεν τη διδάσκονται τακτικά. Για να είναι αποτελεσματική μια δίγλωσση εκπαίδευση, πρέπει να συνεχίσει καθ 'όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας των μαθητών που επιλέγουν να συμμετάσχουν σε αυτήν.

Επιπλέον, το να μάθει ένας μαθητής ένα συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό σε μια δεύτερη γλώσσα, η οποία δεν είναι η μητρική του, μπορεί να αποδειχθεί εξαιρετικά δύσκολο. Αυτό παρατηρείται επειδή υπάρχουν δύσκολες έννοιες που διδάσκονται ταυτόχρονα. Πολλά εκπαιδευτικά προγράμματα που προσφέρουν δίγλωσση εκπαίδευση διδάσκουν τη μία γλώσσα για τη μισή ημέρα και την άλλη γλώσσα για το υπόλοιπο της ημέρας. Εάν ένας μαθητής αντιμετωπίζει δυσκολίες, για παράδειγμα, με τη διαίρεση και επίσης με γραμματικές έννοιες της δεύτερης γλώσσας, θα μπορούσε να έχει αρνητικό αντίκτυπο στην εκπαίδευσή του (Faltis, & Hudelson, 1994).

Όπως σημειώνουν οι μελετητές, η δίγλωσση εκπαίδευση δεν είναι φθηνή. Τα προγράμματα ξένων γλωσσών κόβονται σε όλο τον κόσμο λόγω του κόστους τους. Εκτός εάν το μάθημα είναι υποχρεωτικό, συχνά αφαιρείται. Ένα μονόγλωσσο πρόγραμμα είναι ευκολότερο, κοστίζει λιγότερο στη λειτουργία και μπορεί ακόμα να παρέχει τις βασικές δεξιότητες που μπορεί να απαιτούνται για τη σταδιοδρομία ενός μαθητή. Πολλά σχολεία βγάζουν από το εκπαιδευτικό τους πρόγραμμα ήδη καλλιτεχνικά και δημιουργικά μαθήματα, οπότε το κόστος προσθήκης ενός δίγλωσσου στοιχείου είναι κάτι που πολλά σχολεία απλά δεν μπορούν να αντέξουν οικονομικά. Επιπλέον, έχει λεχθεί ότι η δίγλωσση εκπαίδευση αποτρέπει τη συμμετοχή των μαθητών στην τοπική κουλτούρα. Μια ξένη γλώσσα μπορεί να προσφέρει πολλά πλεονεκτήματα, αλλά προκαλεί επίσης το μειονέκτημα της απομόνωσης. Πολλοί μαθητές σε ένα δίγλωσσο εκπαιδευτικό πρόγραμμα βρίσκονται να κάνουν φίλους μόνο με εκείνους που είναι στην ίδια τάξη. Αυτό μπορεί να εκθέσει τον μαθητή σε νέους πολιτισμούς, αλλά διευρύνει επίσης το χάσμα πολιτισμού που βιώνεται σε τοπικό επίπεδο επειδή δημιουργείται ένας μοναδικός πολιτισμός μεταξύ δύο γλωσσικών άκρων (Alder, 2000).

Παράλληλα, ενδέχεται η δίγλωσση εκπαίδευση να διασπάσει την προσοχή ενός μαθητή. Εάν ένα δίγλωσσο εκπαιδευτικό πρόγραμμα διασπαστεί σε ένα τυπικό 50/50 στη διάρκεια του σχολικού ωραρίου, οι μαθητές που επιχειρούν να κατακτήσουν την καινούρια γλώσσα, είναι δυνατόν να στρέφουν την προσοχή τους, μόνο στη δεύτερη γλώσσα, παραμελώντας την εκμάθηση της πρώτης. Τα σχολεία παρέχουν επαγγελματικές δεξιότητες, δημιουργικές ευκαιρίες, αθλητικές ευκαιρίες και πολλά άλλα. Εάν ο μαθητής μείνει πίσω στην εκμάθηση της δεύτερης γλώσσας και δυσκολεύεται να συμβαδίσει με τα μαθήματά του, τότε είναι δύσκολο να επιτευχθούν

οι στόχοι της δίγλωσσης εκπαίδευσης. Επιπλέον, ένα σημαντικό μειονέκτημα που σχετίζεται με την πραγμάτωση της δίγλωσσης εκπαίδευσης είναι η έλλειψη ειδικευμένων εκπαιδευτικών και βοηθών. Προκειμένου να είναι αποτελεσματική μια δίγλωσση εκπαίδευση, πρέπει να αποτελείται από τα κατάλληλα άτομα. Ειδικότερα, θα πρέπει να περιλαμβάνει εκπαιδευτικούς και βοηθούς διδασκαλίας που να μιλούν άπταιστα και τις δύο γλώσσες. Ταυτόχρονα, οι δίγλωσσοι δάσκαλοι και βοηθοί πρέπει να έχουν υπομονή, αλλά σταθερές προσδοκίες, για τους μαθητές τους, ώστε να επιτευχθεί πρόοδος. Με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές απαιτήσεις, πολλοί εκπαιδευτικοί αγωνίζονται να ικανοποιήσουν τις ελάχιστες απαιτήσεις σε πολλά μαθήματα (Ames, 1992).

Επιπροσθέτως, ορισμένοι μελετητές υποστηρίζουν ότι η δίγλωσση εκπαίδευση συνοδεύεται από ένα στίγμα. Οι δίγλωσσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες συνδέονται συχνά με το θέμα της μετανάστευσης. Ορισμένες κοινότητες βλέπουν αυτή τη δομή ως έναν τρόπο να ενσωματώσουν εκείνους που έρχονται στην κοινότητά τους αντί να ζητήσουν από μετανάστες να ενστερνιστούν και να αγκαλιάσουν τον δικό τους τρόπο ζωής. Μάλιστα, σε ορισμένες περιπτώσεις, μια δίγλωσση εκπαίδευση ενδέχεται να προκαλέσει ορισμένους μαθητές να αντισταθούν στο να γίνουν μέρος της τοπικής κοινότητας, ειδικά εάν μπορούν να μάθουν ό, τι χρειάζεται στη δική τους πρωτογενή γλώσσα. Περαιτέρω, η δίγλωσση εκπαίδευση μπορεί να απαιτεί περισσότερο χρόνο για μάθηση και να είναι αρκετά χρονοβόρα για τα παιδιά. Συνήθως χρειάζεται πολύ περισσότερο χρόνο για την κατανόηση και μελέτη ενός θέματος σε μια ξένη γλώσσα σε σύγκριση με την εκμάθηση των ίδιων πραγμάτων σε μια μητρική γλώσσα. Ως εκ τούτου, πολλά παιδιά μπορεί να πρέπει να μελετήσουν παραπάνω για να επιτύχουν τους εκπαιδευτικούς τους στόχους, γεγονός που μπορεί να καταστήσει τη δίγλωσση εκπαίδευση μη δελεαστική στα μάτια των μαθητών (Ball, 2000).

Επιπλέον, έχει αποδειχθεί ότι μια δίγλωσση εκπαίδευση είναι δυνατόν να αυξήσει τα επίπεδα άγχους των μαθητών. Δεδομένου ότι όχι μόνο πρέπει να μάθουν την καθιερωμένη εκπαιδευτική ύλη, αλλά και να μάθουν μια ξένη γλώσσα ταυτόχρονα, οι πιθανότητες είναι ότι τα παιδιά που εκπαιδεύονται με δίγλωσσο τρόπο μπορεί επίσης να υποφέρουν από σοβαρό άγχος με την πάροδο του χρόνου. Σε ορισμένες, σπάνιες, περιπτώσεις, αυτά τα υψηλά επίπεδα στρες μπορεί ακόμη και να μετατραπούν σε ψυχικά προβλήματα. Επομένως, για τους μαθητές οι οποίοι αγχώνονται εύκολα και

δημιουργούνται προβλήματα από το άγχος τους αυτό, η δίγλωσση εκπαίδευση μπορεί να μην είναι ο σωστός τρόπος για να προστατευθούν από την ανάπτυξη σοβαρών προβλημάτων ψυχικής υγείας. Επίσης, ο συνολικός σχεδιασμός και οι οργανωτικές προσπάθειες σχετικά με τη δίγλωσση εκπαίδευση τείνουν να είναι πολύ υψηλότερες σε σύγκριση με την κανονική εκπαίδευση, αποτρέποντας τους περισσότερους υπεύθυνους για τις εκπαιδευτικές πρακτικές να επιλέξουν αυτού του είδους την εκπαίδευση. Τέλος, συνήθως, η ποιότητα της δίγλωσσης εκπαίδευσης ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των σχολείων. Ενώ ορισμένα σχολεία μπορεί να προσφέρουν αρκετά καλή εκπαίδευση, άλλα μπορεί να μην ανταποκρίνονται κατάλληλα στις απαιτήσεις μιας δίγλωσσης εκπαίδευσης, δημιουργώντας σημαντικά κενά στη διδασκαλία των μαθητών (Goldenberg&Gallimore, 1991).

Όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από τα παραπάνω, υφίστανται ποικίλα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που σχετίζονται με τη δίγλωσση εκπαίδευση. Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα μιας δίγλωσσης εκπαίδευσης υποδεικνύουν ότι υφίστανται προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης και της εξεύρεσης έμπειρων εκπαιδευτικών, κυρίως δίγλωσσων ωστόσο τα εν λόγω προβλήματα είναι δυνατόν να επιλυθούν. Ωστόσο, εντέλει, ο κάθε μαθητής έχει τις δικές του ανάγκες και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα θα πρέπει να προσαρμοστεί στις ανάγκες του μαθητή αλλά και στις παροχές που μπορεί να προσφέρει το κάθε σχολείο.

Κεφάλαιο 3: Δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί και μαθητές

3.1 Οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί

Η διγλωσσία, συνιστά ένα φαινόμενο το οποίο σχετίζεται όχι μόνο με τα άτομα, τα οποία είτε λόγω μετανάστευσης είτε λόγω άλλων ιστορικών αιτιών, αναγκάστηκαν να γίνουν δίγλωσσα, αλλά σχετίζεται και με τις εμπλεκόμενες γλώσσες, καθώς όπως αλληλοεπιδρούν οι άνθρωποι, αλληλοεπιδρούν και οι γλώσσες. Επομένως, η διγλωσσία των εκπαιδευτικών αλληλοεπιδρά και επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό και τους μαθητές (Σκούρτου, 2011).

Η ανάγκη για καλά προετοιμασμένους δίγλωσσους δασκάλους είναι κρίσιμη. Μελέτες σε βάθος δεκαετίας φανερώνουν ότι οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί εισέρχονται και παραμένουν στην εκπαιδευτική διαδικασία από μία εσωτερική ανθρωπιστική δέσμευση να ανταποδώσουν στη μαθητική τους κοινότητα και να αποκαταστήσουν τις ανισότητες στην εκπαίδευση για μαθητές που μοιράζονται το πολιτιστικό τους υπόβαθρο.(Cavazos, 2009; Villegas&Irvine, 2010). Επιπροσθέτως πλήθος ακαδημαϊκών γνώσεων προτείνει ότι οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί μπορεί να είναι πιο ικανοί να υποστηρίξουν την εκμάθηση γλωσσών, να αξιοποιήσουν τους πολιτιστικούς πόρους στους ίδιους και τους μαθητές τους και να τοποθετήσουν τους δίγλωσσους μαθητές ως ικανούς να συνεισφέρουν στην εκπαιδευτική διαδικασία. (Sleeter, 2015; Turner, 2013; Zahner&Moschkovich, 2011). Ενώ οι μελέτες δικαιολογούν πρωτοβουλίες για ποικιλομορφία των εκπαιδευτικών, η ευρύτερη ερευνητική κοινότητα γνωρίζει ελάχιστα για τις εμπειρίες των δίγλωσσων εκπαιδευτικών, και τι συμβαίνει στην πραγματικότητα όταν αποφοιτούν από προγράμματα προετοιμασίας και ξεκινούν την επαγγελματική διδασκαλία. (Ingersoll& Strong, 2011; Sleeter, 2015.)

Ο Sleeter και οι συνεργάτες του (2015) υποστηρίζουν ότι η έρευνα εκπαιδευτικού-εκπαίδευσης κοινότητα έχει επικεντρωθεί στην εξέταση της προετοιμασίας των δασκάλων όταν περισσότερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στο τι πραγματικά συμβαίνει όταν αποφοιτούν από την προετοιμασία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και αρχίζουν να διδάσκουν. Μια προσεκτική εξέταση της αρχάριας δίγλωσσης διδασκαλίας σε σχέση για την προετοιμασία των δασκάλων είναι κρίσιμο να λάβουν υπόψη οι διευθυντές των σχολείων και οι εκπαιδευτικοί στο έργο μας, την καλύτερη υποστήριξη του εργατικού δυναμικού, των δασκάλων μας και των μαθητών μας.

Παράλληλα, οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί καλούνται να αντιμετωπίσουν την πρόκληση να διδάξουν τους μαθητές τόσο στη μητρική τους γλώσσα η οποία ωστόσο για τους ίδιους είναι μια επιπλέον γλώσσα. Οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί συνήθως αποκτούν το πρώτο πτυχίο στην εκπαίδευση, με δεύτερο, κατά προτίμηση, κάποιο πτυχίο είτε σε ξένη γλώσσα ή με έμφαση στη δίγλωσση εκπαίδευση. Επιπλέον, οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί τείνουν να αποκτούν και κρατική πιστοποίηση διδασκαλίας. Ορισμένα κράτη προσφέρουν επίσης δίγλωσση πιστοποίηση, η οποία μπορεί να απαιτεί δίγλωσση εξέταση επάρκειας, ειδικά μαθήματα κατάρτισης ή προηγούμενη δίγλωσση διδακτική εμπειρία. Περαιτέρω, οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να διαθέτουν ανώτερες γλωσσικές δεξιότητες, προκειμένου να ανταποκριθούν στις επιταγές του εκπαιδευτικού συστήματος. Οι δεξιότητες αυτές δεν περιορίζονται μόνο στην άπταιστη γνώση της κύριας γλώσσας της τάξης, αλλά και την ικανότητα να μπορεί ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός να κατανοεί τη γραμματική, τη σύνταξη και τη δομή τόσο της μητρικής του όσο και της άλλης γλώσσας. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να κατανοούν τους κανόνες της δεύτερης γλώσσας τους, προκειμένου να τις διατυπώνουν και να τις εξηγούν στους μαθητές με τρόπο που να μπορούν εύκολα να κατανοήσουν (Wile, χ. χ.).

Το να είναι κάποιος δίγλωσσος εκπαιδευτικός απαιτεί εκτεταμένες δεξιότητες προγραμματισμού και οργάνωσης. Ο προγραμματισμός μαθήματος για μια δίγλωσση τάξη αλλά και για έναν δίγλωσσο εκπαιδευτικό, είναι εξαιρετικά περίπλοκος, καθώς απαιτεί από τον δάσκαλο να σχεδιάσει τι πρόκειται να διδάξει και να αποφασίσει σε ποια γλώσσα θα το διδάξει. Πρέπει επίσης να σχεδιάσει πώς να προσεγγίζει το υλικό γλωσσικά με τρόπο που οι μαθητές θα κατανοήσουν. Οι δίγλωσσοι καθηγητές είναι επίσης συχνά υποχρεωμένοι να τηρούν σε βάθος αρχεία και αξιολογήσεις της προόδου κάθε μαθητή μέσα στο σχολικό έτος. Η ενημέρωση, η συντήρηση και η οργάνωση αυτών των αρχείων είναι βασικά μέρη των αρμοδιοτήτων του εκπαιδευτικού. Η διδασκαλία των μαθητών σε μια γλώσσα διαφορετική από τη μητρική τους γλώσσα είτε σε μια γλώσσα διαφορετική από τη μητρική του εκπαιδευτικού, αποτελεί μια περίπλοκη και καθόλου εύκολη διαδικασία (Καραντζόλα, 2014; Wile, χ. χ.).

Για αυτό το λόγο ο εκάστοτε δίγλωσσος εκπαιδευτικός θα πρέπει να είναι ήρεμος, υπομονετικός και επίμονος, ιδιότητες οι οποίες είναι δυνατόν να αποδειχθούν

ιδιαίτερα πολύτιμες για έναν δίγλωσσο δάσκαλο, αυξάνοντας και τις πιθανότητες μιας επιτυχημένης σχολικής πορείας των μαθητών. Παράλληλα, οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί δεν διδάσκουν μόνο σε δυο διαφορετικές γλώσσες αλλά λειτουργούν ως συνδετικοί κρίκοι μεταξύ δυο διαφορετικών πολιτισμών. Η σχέση ανάμεσα σε μαθητές και εκπαιδευτικούς διαφορετικής κουλτούρας καθώς και η διδασκαλία μαθητών για μια κουλτούρα που μπορεί να μην είναι εξοικειωμένοι ή να μην είναι εύκολο να κατανοήσουν μπορεί να αποβεί δύσκολη. Για αυτό το λόγο, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να προσεγγίζουν τόσο το πρόγραμμα σπουδών όσο και το περιβάλλον της τάξης με πολιτιστική κατανόηση και ευαισθησία. Το ίδιο βέβαια θα πρέπει να κάνουν και οι ίδιοι οι μαθητές για τους δίγλωσσους εκπαιδευτικούς τους αλλά και για τους δίγλωσσους συμμαθητές τους (Wile, χ. χ.).

3.2. Η επιρροή της διγλωσσίας του εκπαιδευτικού σε μονόγλωσσους μαθητές

Η διγλωσσία του εκπαιδευτικού, όπως διαπιστώθηκε παραπάνω, αποτελεί ένα βασικό προαπαιτούμενο προκειμένου να πραγματοποιηθεί με επιτυχία μια δίγλωσση εκπαίδευση. Είναι ευρέως διαδεδομένη η άποψη, ότι υπάρχει μόνο αρκετός χώρος στον εγκέφαλο ενός παιδιού ή ενός ενήλικα για μία γλώσσα, και ότι ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός ενδεχομένως μπορεί να μπερδέψει έναν μονόγλωσσο μαθητή. Σε αντίθεση με την ιδέα ότι δύο γλώσσες μπερδεύουν τους ανθρώπους, υπάρχουν ενδείξεις ότι η καλά ανεπτυγμένη διγλωσσία ενισχύει πραγματικά τη «γνωστική ευελιξία» κάποιου-δηλαδή, τα δίγλωσσα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών, είναι σε καλύτερη θέση να αντιμετωπίζουν τα ζητήματα από δύο ή περισσότερες οπτικές γωνίες και να καταλάβουν πώς οι άλλοι άνθρωποι σκέφτονται (Hakuta, 1986). Οι δίγλωσσοι έχουν επίσης καλύτερες ακουστικές γλωσσικές δεξιότητες, δηλαδή, μπορούν να διακρίνουν τους ήχους μιας γλώσσας πιο λεπτομερώς από τους μονόγλωσσους και ωριμάζουν νωρίτερα από τους μονόγλωσσους όσον αφορά τη γλωσσική αφαίρεση, δηλαδή την ικανότητα να σκέφτονται και να μιλούν για τη γλώσσα. Ως εκ τούτου, ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι δυνατόν να συμβάλλει ώστε οι μονόγλωσσοι μαθητές να αποκτήσουν καλύτερη κατανόηση της δεύτερης γλώσσας, καθώς τη χειρίζεται με μεγαλύτερη ευκολία. Επιπλέον, οι μονόγλωσσοι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να

μάθουν καλύτερα την προφορά της γλώσσας στην οποία εκπαιδεύονται (Albert&Obler, 1978).

Η απλή έκθεση σε μια γλώσσα δεν αποτελεί εγγύηση ότι οι μονόγλωσσοι μαθητές θα την κατακτήσουν. Επομένως, ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός δεν αρκεί προκειμένου να μάθουν οι μονόγλωσσοι μαθητές μια δεύτερη γλώσσα. Για να πραγματοποιηθεί η σωστή εκμάθηση γλωσσών, πρέπει οι μαθητές να έχουν «κατανοητή πληροφόρηση» - δηλαδή, η εισαγωγή γλώσσας πρέπει να τροποποιηθεί ώστε να είναι οι μαθητές σε θέση να την κατανοήσουν. (Krashen, 1981). Επιπλέον, θα πρέπει ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός καθώς, οι μητρικές γλώσσες των παιδιών είναι εύθραυστες και χάνονται εύκολα στα πρώτα χρόνια του σχολείου. Πολλοί άνθρωποι εξαίρουν το πόσο γρήγορα τα δίγλωσσα παιδιά φαίνεται να αποκτούν δεξιότητες συνομιλίας στη γλώσσα της πλειοψηφίας τα πρώτα χρόνια στο σχολείο, αν και τους παίρνει πολύ περισσότερο χρόνο για να καλύψουν τις γλωσσικές δεξιότητες. Επομένως, ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός θα πρέπει να προσέχει ιδιαίτερα την επιρροή που ασκεί στο παιδί η διγλωσσία του, και να μην επικεντρώνεται μόνο στην εκμάθηση της δεύτερης γλώσσας (Baker, 1988).

Επιπλέον, η ενδεχόμενη ευκολία με την οποία χειρίζεται ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός τις γλώσσες που έχει κατακτήσει, είναι πιθανό να προσφέρουν ένα παραπάνω κίνητρο στους μαθητές και να τους υποδείξουν ότι η κατάκτηση μιας δεύτερης γλώσσας και η δίγλωσση εκπαίδευση δεν είναι ακατόρθωτες δεξιότητες. Παράλληλα, οι μονόγλωσσοι μαθητές μέσω του δίγλωσσου εκπαιδευτικού, θα έχουν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή και να μάθουν περισσότερα για έναν άλλον πολιτισμό. Μάλιστα, έχει διαπιστωθεί ότι ένας μονόγλωσσος μαθητής ενδέχεται να χρειαστεί περισσότερη βοήθεια, καθώς είναι πιθανό να αισθάνεται υποδεέστερος έναντι των δίγλωσσων συμμαθητών του ή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού τους. Ως εκ τούτου, ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός θα πρέπει να βρει την ισορροπία ανάμεσα στους δίγλωσσους και μονόγλωσσους μαθητές του (Skutnabb-Kangas, 1981).

Οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί βρίσκονται στη μοναδική θέση να έχουν βιώσει ποικίλες εμπειρίες που τις οποίες μπορούν να μεταδώσουν στους μονόγλωσσους μαθητές. Επιπλέον, οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί λειτουργούν με βάση τη διγλωσσία σε καθημερινή βάση, με αποτέλεσμα να μπορούν να δημιουργήσουν καινούριες ευκαιρίες για τη μάθηση των μονόγλωσσων μαθητών που δεν έχουν παρατηρηθεί σε

πολλούς μονόγλωσσους δασκάλους. Οι μονόγλωσσοι μαθητές, μέσα από τη διγλωσσία των εκπαιδευτικών τους συνειδητοποιούν ότι είναι φυσιολογικό οι δεξιότητες ομιλίας, ανάγνωσης, γραφής και ακρόασης αναπτύσσονται με διαφορετικούς ρυθμούς για κάθε μαθητή. Συμπληρωματικά, οι μονόγλωσσοι μαθητές έχουν την ευκαιρία να διδαχθούν σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές με πιο άμεσο και ορθό τρόπο, καθώς όπως αναφέρθηκε στις προηγούμενες ενότητες, η διγλωσσία ενός μαθητή επιδρά θετικά στην πραγμάτωση των σύγχρονων εκπαιδευτικών πρακτικών (Wong-Fillmore, 1991).

3.3. Η επιρροή της διγλωσσίας του καθηγητή σε δίγλωσσους μαθητές

Οι δίγλωσσοι μαθητές μπορούν να επωφεληθούν με πολλούς τρόπους από τη συμμετοχή σε δίγλωσσα εκπαιδευτικά προγράμματα ή αίθουσες διδασκαλίας με δίγλωσσους εκπαιδευτικούς. Όσα από τα παιδιά αναπτύσσονται σε περιβάλλοντα που κυριαρχεί η διγλωσσία, αποκτούν σημαντικά μεγαλύτερη αντίληψη των μηχανισμών της γλώσσας και διαθέτουν ισχυρότερο υπόβαθρο για την εκμάθηση πρόσθετων γλωσσών στο μέλλον, επομένως τους είναι πιο εύκολο να κατανοήσουν τις εκπαιδευτικές πρακτικές των δίγλωσσων εκπαιδευτικών. Επιπλέον, οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί μπορούν να έχουν ουσιαστικό αντίκτυπο στη ζωή των δίγλωσσων μαθητών τους, διευρύνοντας τις κοσμοθεωρίες τους και συμμετέχοντας σε θέματα όπως το εκπαιδευτικό δίκαιο και η πολιτική. Οι δίγλωσσοι μαθητές, ιδιαίτερα όταν βρίσκονται σε μια κατά κύριο λόγο μονογλωσσική τάξη, ενδέχεται να νιώθουν απομονωμένοι ή και μειονεκτικά. Ως εκ τούτου, η παρουσία των δίγλωσσων εκπαιδευτικών δίνει θάρρος στους δίγλωσσους μαθητές και τους ενθαρρύνει να συνεχίσουν τη δίγλωσση εκπαίδευση (Alder, 2000).

Παράλληλα, πολλοί δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί καταλαβαίνουν ότι ο ρατσισμός είναι συστηματικός, διάχυτος και πρέπει να αντιμετωπιστεί προκειμένου να επιτευχθεί ισότιμη εκπαίδευση για δίγλωσσους μαθητές. Επομένως, ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός που έχει βιώσει διακρίσεις θα μπορέσει να προσεγγίσει καλύτερα τους δίγλωσσους μαθητές και να τους ενθαρρύνει να συνεχίσουν τη μάθηση τους. Επιπλέον, ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός γνωρίζει εξ' ιδίων τις δυσκολίες που

αντιμετώπισε με την εκμάθηση της γλώσσας, επομένως θα διαμορφώσει με τέτοιο τρόπο τη διδασκαλία του, ώστε να ελαχιστοποιήσει όσο το δυνατόν περισσότερο τυχόν δυσκολίες για τους δίγλωσσους μαθητές του. Οι δίγλωσσοι δάσκαλοι που εργάζονται σε αίθουσες δίγλωσσης εκπαίδευσης θα μπορέσουν να εξισορροπήσουν τη χρήση δύο γλωσσών κατά τη διδασκαλία μαθηματικών, θετικών επιστημών, ιστορίας και άλλων μαθημάτων για να βοηθήσουν τους δίγλωσσους μαθητές να αναπτύξουν ισχυρότερα θεμέλια της πρώτης τους γλώσσας καθώς και της δεύτερης γλώσσας (Ball, 2000).

Παράλληλα, ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός μπορεί να διαχειριστεί πιο εύκολα μια πολυπολιτισμική τάξη, η οποία αποτελείται από δίγλωσσους μαθητές, και να αντιμετωπίζει πιο εύκολα ζητήματα, όπως παραδείγματος χάριν, η περίπτωση των μεταναστών που δεν γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα. Επιπλέον, ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός διαθέτει όλα τα καθήκοντα και τις ευθύνες ενός τακτικού δασκάλου στην τάξη, με την πρόσθετη πρόκληση της διδασκαλίας σε δύο διαφορετικές γλώσσες. Με έναν αυξανόμενο δίγλωσσο πληθυσμό και μια αυξανόμενη αξία που δίνεται στην ομιλία μιας δεύτερης γλώσσας, οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί έχουν εξαιρετικά μεγάλη ζήτηση (Chisholm, 1994).

Οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί είναι υπεύθυνοι για να διασφαλίσουν ότι οι δίγλωσσοι μαθητές τους θα συμβαδίζουν με τους συνομηλίκους τους στην τάξη σε όλα τα μαθήματα που περιλαμβάνονται στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί, έχουν την δυνατότητα να προγραμματίζουν δραστηριότητες, έργα, παιχνίδια και ομαδικές δραστηριότητες που θα ενθαρρύνουν τους δίγλωσσους μαθητές να μάθουν το εκπαιδευτικό υλικό και να αλληλεπιδράσουν στη μη μητρική τους γλώσσα. Η διδασκαλία των μαθητών σε δύο διαφορετικές γλώσσες παρουσιάζει μια σειρά προκλήσεων. Η παρακολούθηση ενός μαθήματος στη μη μητρική γλώσσα των μαθητών μπορεί να προκαλέσει σύγχυση, απώλεια ενδιαφέροντος ή απογοήτευση. Οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί έχουν τη βιωματική εμπειρία και τη ψυχραιμία να καθοδηγήσουν σωστά τους δίγλωσσους μαθητές (Flores, 1999).

3.4. Η δίγλωσση εκπαίδευση στα δημόσια σχολεία

Η Ελλάδα αποτελεί μια χώρα η οποία εντάσσεται ανάμεσα σε αυτές της υποδοχής μεταναστών και προσφύγων. Μάλιστα, η έλευση προσφύγων αποτελεί διαρκώς ένα επίκαιρο φαινόμενο, το οποίο επηρεάζει σημαντικά την Ελλάδα τα τελευταία χρόνια τόσο σε οικονομικό και πολιτικό όσο και σε κοινωνικό και εκπαιδευτικό επίπεδο. Αναφορικά με την εκπαιδευτική πολιτικής της Ελλάδας, αυτή εμφανίζει μια αδύνατη εκπαιδευτική μορφή στη δίγλωσση εκπαίδευση. Η διγλωσσία δεν ενισχύεται αλλά υποστηρίζεται μια αφομοιωτική πολιτική των αλλόγλωσσων μαθητών, όπου το σχολείο επικεντρώνεται στην εκμάθηση της κυρίαρχης γλώσσας, και η μητρική απουσιάζει (Ευαγγέλου & Παλαιολόγου, 2007). Στην Ελλάδα, για πρώτη φορά το 1996, μετά από ψήφιση νόμου επισημοποιείται ο όρος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Την περίοδο αυτή, ομάδες από καταρτισμένους επιστήμονες ξεκινούν την έρευνα σχετικά με τη δημιουργία του κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και της κατάρτισης εκπαιδευτικών για την εκπαίδευση παιδιών αλλοδαπών, μουσουλμάνων και ομογενών. Τα προγράμματα αυτά, συμβάλλουν στην καλύτερη ένταξη στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα εκείνων των πληθυσμιακών ομάδων μαθητών που λόγω των γλωσσικών και πολιτισμικών τους ιδιαιτεροτήτων, διατρέχουν τον κίνδυνο εκπαιδευτικής ανισότητας και περιθωριοποίησης (Χριστοδούλου, 2009).

Μπορεί το θεσμικό πλαίσιο για την εκπαίδευση στην Ελλάδα, να περιέχει τη διδασκαλία των μητρικών γλωσσών των αλλόγλωσσων μαθητών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ωστόσο στην πράξη εφαρμόστηκε αποκλειστικά στην περίπτωση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Εκπαίδευσης και Αρχικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΚ). Οι Τάξεις Υποδοχής και τα Φροντιστηριακά Τμήματα επιχειρούν να καλύψουν τα κενά που έχουν οι αλλόγλωσσοι μαθητές στην ελληνική γλώσσα. Εντούτοις, δεν είναι δυνατόν να θεωρηθούν δίγλωσση εκπαίδευση καθώς η μητρική γλώσσα των μαθητών δεν υφίσταται (Χριστοδούλου, 2009). Η λανθασμένη αυτή πρακτική που ακολουθεί το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα αποκόπτει τους δίγλωσσους μαθητές από τη μητρική τους γλώσσα, παρέχοντας τη διδασκαλία, μόνο, της ελληνικής γλώσσας. Ως εκ τούτου, οι δίγλωσσοι μαθητές στο ελληνικό σχολείο αναγκάζονται να μη χρησιμοποιούν τη μητρική τους γλώσσα και να μάθουν όσο πιο σύντομα μπορούν την ελληνική. Επιπλέον, η φοίτηση των αλλόγλωσσων μαθητών στα Φροντιστηριακά Τμήματα και τις Τάξεις Υποδοχής έχει ως αποτέλεσμα την αποξένωση τους από τους υπόλοιπους μαθητές, την καθυστέρηση στην

κοινωνικοποίηση τους, καθώς και το αίσθημα ότι είναι υποδεέστεροι από τους συμμαθητές τους (Χατζηδάκη, 2000).

Η ουσιαστική απουσία διγλωσσης εκπαίδευσης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και η προσκόλλησή του στο μονογλωσσικό πρότυπο, οφείλεται κυρίως στην έλλειψη διάθεσης πόρων για τη διαμόρφωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και εκπαιδευτικού υλικού στις μητρικές γλώσσες των αλλόγλωσσων μαθητών (Ευαγγέλου & Παλαιολόγου, 2007). Αν και σε πολλά σχολεία πραγματοποιήθηκε προσπάθεια σύνδεσης με αλλόγλωσσους μαθητές, αυτό έγινε μέσα από τη χρήση της αγγλικής γλώσσας, ήτοι μιας γλώσσας ξένης στους μαθητές των οποίων η μητρική γλώσσα ήταν η αλβανική, η τουρκική ή κάποια άλλη. Η εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τη διγλωσσία και την διγλωσση εκπαίδευση είναι πολύ περιορισμένη, και οι εκπαιδευτικές πρακτικές κινούνται σε παραδοσιακά πρότυπα, όπου η διγλωσσία των μαθητών καταπνίγεται και δεν ενθαρρύνεται. Στο μονόγλωσσο αυτό σχολείο, η παρουσία διγλωσσών εκπαιδευτικών είναι αρκετά περιορισμένη, ενώ η διδασκαλία τους οφείλει να συμβαδίζει με τις επιταγές του σχολείου, μη μπορώντας να υιοθετήσουν ολοκληρωμένες διγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές (Τσοκαλίδου, 2005).

Η διγλωσσία στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα συνιστά ένα ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα, καθώς φέρνει στο προσκήνιο ένα φλέγον θέμα που σχετίζεται με την καθημερινότητα και αφορά τη διαχείριση της διγλωσσίας των αλλοδαπών μαθητών που μαθητεύουν στις ελληνικές τάξεις, το ποσοστό των οποίων ανέρχεται στο 10% του μαθητικού πληθυσμού της χώρας (Τσοκαλίδου, 2012). Το ζήτημα αυτό επηρεάζει όλους όσους εμπλέκονται με τη διδασκαλία, καθώς οι ομιλούσες γλώσσες των μαθητών είναι παρούσες στη σχολική τάξη, ακόμη και στην περίπτωση που οι εκπαιδευτικοί επιλέγουν να τις αποκλείσουν, καθώς αποτελούν μέρος της προσωπικότητας και της ύπαρξης ενός ανθρώπου. Ένα από τα πιο συχνά λάθη που παρατηρείται στη διγλωσση εκπαίδευση των δημόσιων σχολείων, είναι ότι οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν σε μεικτές τάξεις, θεωρούν το σύνολο των διγλωσσών μαθητών ως μια ομοιογενή ομάδα. Ωστόσο, κάτι τέτοιο δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα καθώς πέρα από τη γλωσσική και εθνοτική ταυτότητα του κάθε μαθητή, υπάρχουν και άλλοι παράγοντες οι οποίοι συμβάλλουν στη διαμόρφωση του

γλωσσικού προφίλ των μαθητών όπως το κοινωνικό και μορφωτικό πλαίσιο της οικογένειας τους (Σκούρτου, 2011).

Στα ελληνικά δημόσια σχολεία, σημαντικά χαρακτηριστικά που διαμορφώνουν την ετερότητα του μαθητικού πληθυσμού είναι η μητρική γλώσσα των μαθητών καθώς και το πολιτισμικό υπόβαθρο που διαθέτουν. Η αξιοποίηση της πρώτης γλώσσας των μαθητών από τους εκπαιδευτικούς για τη διδασκαλία τόσο της ελληνικής γλώσσας όσο και άλλων μαθημάτων, συνιστά πλέον επιτακτική ανάγκη, με βάση τα νέα επιστημονικά δεδομένα. Η λανθασμένη μέθοδος που ακολουθείται μέχρι και σήμερα κατά κόρον στα σχολεία, με την κοινή διδασκαλία όλων των μαθητών, αυτοχθόνων και μη, του κοινού γλωσσικού κώδικα που επικρατεί στην εκάστοτε χώρα, χωρίς να βασίζεται στην εκάστοτε πρώτη γλώσσα των μαθητών, οδηγεί στην αδυναμία των μαθητών να συμβαδίσουν με το μάθημα και εντέλει συμβάλλει στην αδυναμία δημιουργίας ικανών ως προς την επικοινωνία πολιτών (Σκούρτου, 2011).

Σύμφωνα με τη Σκούρτου (2011), τρεις είναι οι παράμετροι που καθορίζουν τη διγλωσση εκπαίδευση σε ένα σχολείο. Ο πρώτος παράγοντας αφορά το υπόβαθρο το οποίο φέρουν στο σχολείο οι μαθητές. Ο δεύτερος παράγοντας συνίσταται στον τρόπο και τις μεθόδους οι οποίες χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας, ενώ ο τρίτος παράγοντας έγκειται στο αν η επιδίωξη και ο στόχος του σχολείου αφορά στη διατήρηση της διγλωσσίας των μαθητών. Ως εκ τούτου, το ζήτημα που τίθεται επί τάπητος συνίσταται στο αν η γλωσσική και εκπαιδευτική πολιτική που διαμορφώνει το κάθε κράτος επιβάλλει την αφομοίωση του διαφορετικού ή χαράσσει την ένταξη και την αποδοχή των μαθητών με διαφορετικό γλωσσικό και πολιτισμικό υπόβαθρο στο περιβάλλον του σχολείου αλλά και της κοινωνίας, γενικότερα. Το ελληνικό δημόσιο σχολείο έχει μείνει αρκετά πίσω αναφορικά με τη λήψη μέτρων που θα ευνοήσουν τους αλλόγλωσσους μαθητές και θα τους βοηθήσουν να ενταχθούν πιο ομαλά στην κοινωνία. Τα πιο συχνά αντισταθμιστικά μέτρα που λαμβάνει το δημόσιο σχολείο και απευθύνονται στους αλλόγλωσσους μαθητές αφορούν στην δημιουργία τάξεων εντατικής διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας. Οι τάξεις, στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα λειτουργούν αφομοιωτικά, καθώς αγνοούν το μορφωτικό και πολιτισμικό υπόβαθρο των μαθητών όπως και την πρώτη γλώσσα τους (Νικολάου, 2000).

Επομένως, σύμφωνα με τα παραπάνω, παρατηρείται ότι οι πρακτικές που χρησιμοποιεί το σύγχρονο ελληνικό σχολείο δεν ευνοούν την ανάπτυξη της προσθετικής διγλωσσίας των μαθητών αλλά τους «αναγκάζουν» σε αφαιρετική διγλωσσία και μετέπειτα στη μονογλωσσία με πρώτη και κυρίαρχη, πλέον, τη γλώσσα υποδοχής. Η εν λόγω εκπαιδευτική προσέγγιση του σύγχρονου ελληνικού σχολείου έχει ως αποτέλεσμα την αποκοπή, σε κάποιες περιπτώσεις, των δίγλωσσων μαθητών από την καταγωγή και τις ρίζες τους (Γκαϊνταρτζή, 2012). Επομένως, το σύγχρονο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα θα πρέπει να εκσυγχρονιστεί και να αποκτήσει ένα νέο προσανατολισμό εκσυγχρονίζοντας τις εκπαιδευτικές πρακτικές και εντάσσοντας τη δίγλωσση εκπαίδευση στα σχολεία. Ένας εκπαιδευτικός είτε μονόγλωσσος είτε δίγλωσσος στο σύγχρονο σχολείο, έχει να αντιμετωπίσει σημαντικά θέματα, εκτός της γλώσσας, όπως το ελλιπές εκπαιδευτικό υλικό και οι διακρίσεις εντός της σχολικής κοινότητας. Επομένως, ο σύγχρονος εκπαιδευτικός θα πρέπει να διδάσκει σε μια μεικτή τάξη και να συνδυάσει με επιτυχία την εκμάθηση της γλώσσας με τη διδασκαλία του εκάστοτε αντικειμένου. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να δεχτούν ειδική κατάρτιση, ενώ θα πρέπει να αναβαθμιστεί ο ρόλος των δίγλωσσων εκπαιδευτικών και να τους δοθούν περισσότερες ελευθερίες αναφορικά με την υιοθέτηση σύγχρονων εκπαιδευτικών πρακτικών που προσανατολίζεται στη διγλωσσία (Βερβίτης&Καρπουκατσίδου, 2008).

Παράλληλα, αν και τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί συντονισμένες προσπάθειες από το Υπουργείο Παιδείας, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα φιλικό σχολικό περιβάλλον που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των δίγλωσσων μαθητών και εκπαιδευτικών, μέσα από τη θέσπιση διαπολιτισμικών και δίγλωσσων πρακτικών, εντούτοις η εφαρμογή των εν λόγω πρακτικών στα σχολεία καθυστερεί ή δεν υλοποιείται στο έπακρο, λόγω και της έλλειψης πόρων. Για αυτό το λόγο, εκπαιδευτικοί από όλες τις βαθμίδες, ερευνητές και γονείς παίρνουν την πρωτοβουλία για τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας των μεταναστών μαθητών, μέσα από την λειτουργία εθελοντικών τμημάτων σε συγκεκριμένες γλωσσικές, θρησκευτικές ή πολιτιστικές κοινότητες (Σκούρτου&Κούρτη-Καζούλλη, 2015).

Μάλιστα, σε μια έρευνα που πραγματοποιήθηκε, αποδείχτηκε πως στα διαπολιτισμικά σχολεία, η διαπολιτισμική και δίγλωσση διδασκαλία των μαθημάτων

έχει τη βάση της στην πρωτοβουλία των εκπαιδευτικών, και ιδιαίτερα των δίγλωσσων, καθώς τα σχολικά εγχειρίδια διαμορφωμένα από καθηγητές είναι περιορισμένα, αφού δεν επιτρέπεται από το γραφειοκρατικό πλαίσιο. Παράλληλα, οι χαμηλές επιδόσεις που παρουσιάζουν οι δίγλωσσοι μαθητές, ιδιαίτερα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθιστούν σαφή την ελλιπή εξέλιξη της ακαδημαϊκής γλώσσας, καθώς οι γραπτές ικανότητες των μαθητών αυτών, διαφέρουν σημαντικά από τα προφορικά. (Τσιμουρή, 2009). Επομένως, είναι επιτακτική η ανάγκη διαμόρφωσης μιας λειτουργικής δίγλωσσης εκπαίδευσης όπου οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να μάθουν τη νέα γλώσσα χωρίς να χρειάζεται να ξεχνούν τη μητρική τους και οι εκπαιδευτικοί, και κυρίως, οι δίγλωσσοι, θα έχουν μεγαλύτερη ευχέρεια να εφαρμόζουν σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που θα συμβάλλουν στην πιο αποδοτική διδασκαλία.

Κεφάλαιο 4: Αποτύπωση των απόψεων των εκπαιδευτικών μέσα από προγενέστερες μελέτες

Στις προηγούμενες ενότητες της εργασίας, εξετάστηκαν οι βασικές έννοιες καθώς και ζητήματα, όπως τα βασικά χαρακτηριστικά της δίγλωσσης εκπαίδευσης και ποιος είναι ο ρόλος των δίγλωσσων εκπαιδευτικών σε αυτή. Επιπλέον, έγινε αναφορά σε μονόγλωσσες και δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές, παρουσιάστηκαν οι απόψεις υπέρ και κατά της δίγλωσσης εκπαίδευσης και εξετάστηκε η επιρροή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού σε μονόγλωσσους και δίγλωσσους μαθητές. Επιπλέον, καταδείχτηκε ότι το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα δεν διαθέτει ένα λειτουργικό δίγλωσσο πρόγραμμα, και η πρωτοβουλία σχετικά με την εκμάθηση των δίγλωσσων μαθητών επαφίεται κυρίως στη θέληση των εκπαιδευτικών της. Στο παρόν κεφάλαιο θα πραγματοποιηθεί μια βιβλιογραφική ανασκόπηση αναφορικά με τα δεδομένα και τις απόψεις σχετικά με τις δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές, καθώς και τις κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές για τους δίγλωσσους μαθητές.

4.1. Απόψεις αναφορικά με τη διγλωσσία και τις δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές

Ο Cummins, διεξάγοντας μια έρευνα το 2001, μοίρασε ερωτηματολόγια σε 20 εκπαιδευτικούς δέκα σχολείων των πρώτων δυο τάξεων, με το 98% των ερωτηθέντων να υποστηρίζουν ότι η κατάκτηση μιας δεύτερης ξένης γλώσσας είναι υποχρεωτική,

ιδιαίτερα σε παιδιά που προέρχονται από άλλες χώρες. Το 42% των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών υποστήριξε ότι δεν υφίσταται ο επαρκής χρόνος για τη κατάλληλη μέθοδο διδασκαλίας σε δίγλωσσα παιδιά, ενώ το 53% διατύπωσε την επιθυμία να υφίστανται προγράμματα διδασκαλίας και για μαθητές που παρουσιάζουν γλωσσικές διαταραχές (Torcher, 2014). Επιπλέον, σύμφωνα με τον Wlash (2015), σε έρευνες που έχουν διεξαχθεί, αποδεικνύεται ότι υπάρχουν πολλοί τρόποι για να είναι δίγλωσσος, σύμφωνα με την αναπληρώτρια καθηγήτρια GigiLuk, η οποία μελετά τις μόνιμες γνωστικές συνέπειες της ομιλίας πολλών γλωσσών, θεωρώντας ότι η διγλωσσία αποτελεί μια πολύπλοκη και πολύπλευρη εμπειρία ζωής. Συνεχίζει, ισχυριζόμενη, ότι η διγλωσσία αποτελεί μια «αλληλεπιδραστική εμπειρία» που συμβαίνει εντός ενός ευρύτερου κοινωνικού πλαισίου. Πολλοί εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι καθώς τα δίγλωσσα παιδιά εναλλάσσονται μεταξύ δύο γλωσσών, χρησιμοποιούν γνωστικούς πόρους πέρα από αυτούς που απαιτούνται για την απλή απόκτηση γλώσσας.

Μάλιστα, πρόσφατη έρευνα απέδειξε ότι τα δίγλωσσα παιδιά υπερσχύουν των μονόγλωσσων παιδιών σε εργασίες που επιτελούν εκτελεστικές λειτουργίες - δεξιότητες που σχετίζονται με τον έλεγχο της προσοχής, τη συλλογιστική και την εύελικτη επίλυση προβλημάτων. Η δύναμή τους σε αυτά τα καθήκοντα πιθανώς προκύπτει από την αντιμετώπιση και την υπέρβαση της ζήτησης διαχείρισης δύο γλωσσών. Σε ένα δίγλωσσο περιβάλλον, τα παιδιά μαθαίνουν να αναγνωρίζουν ουσιαστικούς ήχους ομιλίας που ανήκουν σε δύο διαφορετικές γλώσσες αλλά έχουν παρόμοιες έννοιες. Σε μια εργασία που δημοσιεύτηκε το 2015, ερευνήθηκε το πώς η διγλωσσία επηρεάζει τη λεκτική ευχέρεια - αποτελεσματικότητα στην ανάκτηση λέξεων - σε διάφορα στάδια της παιδικής ηλικίας και της ενηλικίωσης. Παράλληλα, η Luk και οι ερευνητές της εξετάζουν τη νευροεπιστήμη της διγλωσσίας, δηλαδή το πώς η διγλωσσία μπορεί να επηρεάσει τη φυσική δομή του εγκεφάλου στις διαφορετικές περιοχές του. Τα συμπεράσματα που έχουν εξαχθεί μέχρι πρότινος, υποδείκνυαν ότι οι ηλικιωμένοι ενήλικες δίγλωσσοι έχουν περισσότερη λευκή ύλη στους μετωπικούς λοβούς τους (σημαντικό για την εκτελεστική λειτουργία) από τους μονόγλωσσους και ότι οι κροταφικοί λοβοί τους (σημαντικοί για τη λειτουργία της γλώσσας) διατηρούνται καλύτερα. Τα αποτελέσματα υποστηρίζουν ότι η επίμονη δίγλωσση εμπειρία διαμορφώνει τις λειτουργίες και τις δομές του εγκεφάλου (Wlash, 2015).

Περαιτέρω, αποδεικνύεται ότι η διγλωσσία είναι μια εμπειρία που συσσωρεύεται και αλλάζει με την πάροδο του χρόνου, ως απάντηση στα μαθησιακά περιβάλλοντα ενός παιδιού. Σε μια από τις έρευνές της η Luk, συνεργάστηκε με μια ομάδα δίγλωσσων εκπαιδευτικών για να τους βοηθήσει να κατανοήσουν τις διαφορετικές ανάγκες των μαθητών τους και να βρουν καλύτερους τρόπους να προσελκύσουν τους γονείς τους. Επιπλέον, αναζητήθηκαν αποτελεσματικοί τρόποι μέτρησης της διγλωσσίας στα σχολεία, στις συνδέσεις μεταξύ της επιστήμης της διγλωσσίας και των αποτελεσμάτων της γλώσσας και της διδασκαλίας, καθώς και στη μακροπρόθεσμη σχέση μεταξύ των ακαδημαϊκών αποτελεσμάτων και της ποιότητας και της ποσότητας της διγλωσσης εμπειρίας σε μικρά παιδιά (Wlash, 2015).

Όσον αφορά τη διγλωσση εκπαίδευση και τις διγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές, οι έρευνες που έχουν διεξαχθεί αναδεικνύουν την αρνητική στάση που έχουν οι μονόγλωσσοι εκπαιδευτικοί έναντι της μητρικής γλώσσας των αλλόγλωσσων μαθητών, σε αντίθεση με τους δίγλωσσους εκπαιδευτικούς οι οποίοι διατηρούν μια σαφώς θετική στάση (Gogonas, 2007). Ένα σημαντικό μέρος, κυρίως μονόγλωσσων, εκπαιδευτικών θεωρούν ότι η γλώσσα προέλευσης συνιστά εμπόδιο για τους μαθητές. Αντιθέτως, οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν τη διγλωσσία ως ευκαιρία και ως μια σημαντική και χρήσιμη δεξιότητα των μαθητών. Επιπλέον, η πλειοψηφία των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών υποστηρίζουν ότι οι μαθητές θα πρέπει να μάθουν όσο το δυνατόν γρηγορότερα την ελληνική γλώσσα, προκειμένου να ενταχθούν στο εκπαιδευτικό σύστημα. Αντιθέτως οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας θα πρέπει να πραγματοποιείται σταδιακά, χωρίς παράλληλα, να αποκόπτεται το παιδί από την μητρική του γλώσσα (Γρίβα & Στάμου, 2014).

Παράλληλα, παρόμοιες έρευνες έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι αν και οι εκπαιδευτικοί, στην πλειοψηφία τους, ήταν θετικά προσκείμενοι στη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας των μεταναστών μαθητών τους, πολλοί από αυτούς, διατυπώνουν την άποψη ότι η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας των αλλοδαπών μαθητών, είναι ένα ζήτημα που επαφίεται κυρίως στις μεταναστευτικές κοινότητες και θα πρέπει να πραγματοποιείται σε ξεχωριστές αίθουσες. Ωστόσο, οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί, στο μεγαλύτερο μέρος τους, διαφοροποιούνται υποστηρίζοντας ότι η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας των αλλοδαπών μαθητών θα πρέπει να συμπεριληφθεί στην

εκπαιδευτική διδασκαλία του σχολείου, την ώρα του μαθήματος (Gkaintartzi, Kiliari&Tsokalidou 2015). Συμπληρωματικά, στην έρευνα που διεξήγαγαν οι Ζάγκα, Κεσίδου και Ματθαίουδάκη (2015), παρατηρήθηκε ότι το 49,2% των εκπαιδευτικών του Γυμνασίου δεν αξιοποιεί ή δεν χρησιμοποιεί καθόλου τη μητρική γλώσσα των δίγλωσσων μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς διατυπώνουν την άποψη ότι κάτι τέτοιο δεν είναι υποχρεωτικό. Εντούτοις, οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί είναι περισσότερο φιλικά προσκείμενοι προς τη διγλωσσία, επιχειρώντας, μάλιστα, να την αξιοποιήσουν, μέσα από εκπαιδευτικές πρακτικές (Sakka, 2010).

Όπως παρατηρείται από τα παραπάνω, μέσω των ερευνών που παρουσιάστηκαν αποδεικνύεται αρχικά ότι οι δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές και η δίγλωσση εκπαίδευση έχουν κυρίως θετικό αντίκτυπο στους μαθητές. Ωστόσο, παρά τα θετικά χαρακτηριστικά που έχουν αποδοθεί από τους ερευνητές στη δίγλωσση εκπαίδευση, οι εκπαιδευτικοί, κυρίως οι μονόγλωσσοι δεν θεωρούν ότι είναι σημαντικό να ενταχθεί ή δίγλωσση εκπαίδευση στα σχολεία. Διστάζουν να ακολουθήσουν τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που σχετίζονται με τη διγλωσσία και ακολουθούν την πεπατημένη, εμμένοντας σε παραδοσιακές μονόγλωσσες πρακτικές. Αντιθέτως, οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί είναι περισσότερο θετικοί στα οφέλη της δίγλωσσης εκπαίδευσης και, σύμφωνα με τις έρευνες εμφανίζονται περισσότερο έτοιμοι να υιοθετήσουν δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές.

4.2 Οι κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές για τους δίγλωσσους μαθητές

Πρόσφατα άρχισαν να εμφανίζονται έρευνες με περιγραφή ενδιάμεσων τύπων διγλωσσίας. Όπως έχει ήδη ειπωθεί παραπάνω, χαρακτηριστικό γνώρισμα της διγλωσσίας είναι η παρέμβαση. Η παρέμβαση συνίσταται στην αλληλεπίδραση των γλωσσικών συστημάτων στη διγλωσσία και την πολυγλωσσία. Αυτή η διαδικασία προκαλείται από την αναντιστοιχία των γλωσσικών κανόνων και τις διαφορές στη δομή των γλωσσών. Η παρέμβαση δείχνει τη σχέση των γλωσσών, και επίσης σε κάποιο βαθμό ένα ενδιάμεσο στάδιο διαμόρφωσης της γλωσσικής ικανότητας στη δεύτερη γλώσσα. Σήμερα επικρατεί η υπόθεση της «ενδιάμεσης γλώσσας», σύμφωνα με την οποία, ένα δίγλωσσο άτομο δημιουργεί το δικό του σύστημα γλώσσας, που κατέχει τις κύριες γραμμές της πρωτογενούς γλώσσας και της δευτερογενούς γλώσσας, σχηματίζοντας έτσι «τον μικτό / διαγλωσσικό κώδικα». Ωστόσο, αξίζει

επίσης να σημειωθεί ότι ένα τέτοιο φαινόμενο είναι εγγενές κυρίως στην επιλεκτική διγλωσσία. Όλη η μέχρι σήμερα γνωστή ταξινόμηση των τύπων και των ειδών της διγλωσσίας δείχνει μια ποικιλία κριτηρίων στην αξιολόγησή της. Συχνά, οι ερευνητές λαμβάνουν υπόψη τη γλωσσική επάρκεια, τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των πρωτογενών και των δευτερογενών γλωσσών, τη συγγένεια των γλωσσών, τις συνθήκες σχηματισμού της διγλωσσίας προκειμένου να καταλήξουν στις κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές για τους δίγλωσσους μαθητές.

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους Valdes&Figueroa (1994) είναι σχετική επειδή βασίζεται στη μελέτη των μεταναστών, και αποδεικνύει ότι οι καταλληλότερες εκπαιδευτικές πρακτικές που αφορούν αλλοδαπούς μαθητές εξαρτώνται και από το εκάστοτε εκπαιδευτικό σύστημα, τους πόρους που μπορούν να διατεθούν, την κατάρτιση των εκπαιδευτικών καθώς και την εκπαιδευτική πολιτική. Επιπλέον, ορισμένες έρευνες υποδεικνύουν πέντε διαστάσεις προκειμένου να διαμορφωθούν οι κατάλληλες εκπαιδευτικές μέθοδοι αναφορικά με τη δίγλωσση εκπαίδευση. Οι πέντε διαστάσεις είναι: (α) βεβαιότητα γνώσης, (β) έλεγχος απόκτησης γνώσης, (γ) πηγή γνώσης, (δ) ταχύτητα απόκτησης γνώσης και (ε) δομή απόκτησης γνώσης (Schommer, 1990). Οι έννοιες του Schommer για τη δομή, τη βεβαιότητα και τη πηγή της γνώσης βασίστηκαν στο έργο του, όπου διαπίστωσε ότι οι φοιτητές θεωρούσαν τη γνώση ως απλή, σίγουρη και μεταδιδόμενη από ειδικούς. Εάν η νέα γνώση δεν αποκτηθεί στον καθορισμένο χρόνο, δηλαδή αυτόν που έχουν θέσει οι αρμόδιοι τότε οι μαθητές πιστεύουν ότι δεν θα κατανοήσουν ποτέ τις έννοιες.

Οι πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών για το πώς συμβαίνει η διαδικασία της μάθησης αντανakλούν τις έννοιες του Schommer (1990) για τη δομή και την ταχύτητα, και συμβάλλουν στην εύρεση των κατάλληλων εκπαιδευτικών πρακτικών για τους δίγλωσσους μαθητές. Παράλληλα, ο «έλεγχος της απόκτησης γνώσης» είναι οι πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών για μάθηση. Η «ταχύτητα απόκτησης γνώσης» είναι οι πεποιθήσεις του δασκάλου σε σχέση με τον προκαθορισμένο χρόνο που απαιτείται για τη μάθηση. Η «πηγή απόκτησης γνώσης» είναι οι πεποιθήσεις του δασκάλου σχετικά τον ρόλο του ως πάροχο της γνώσης. Ανάλογα με το πώς γίνεται αντιληπτή η «δομή της απόκτησης γνώσης», ο δάσκαλος θα πιστεύει ότι η μάθηση είναι απλή ή περίπλοκη, και ως εκ τούτου θα διαμορφώσει και τις αντίστοιχες δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές. Συνεπώς με τη βιβλιογραφία σχετικά με τον μοναδικό ρόλο

των δίγλωσσων εκπαιδευτικών, ο Vygotsky (1978) σημείωσε ότι η γλώσσα και ο πολιτισμός είναι συμβιωτικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται στη διαμεσολάβηση της γνώσης. Αυτή η διάσταση «αλληλεπίδραση απόκτησης γνώσης», ορίζεται ως προς τις πεποιθήσεις του δασκάλου σχετικά με τις διαδραστικές διαδικασίες της γλώσσας, του πολιτισμού, και της σκέψης.

Οι εκπαιδευτικοί που θεωρούν, σύμφωνα με τις έρευνες, ότι υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ γλώσσας, πολιτισμού και σκέψης θα τα χρησιμοποιήσουν ως συμβιωτικά εργαλεία στη δημιουργία της γνώσης. Ο Shotter (1993) υποστήριξε ότι πρόκειται για μια αμφίδρομη διαδικασία με τα υπόβαθρα των ατόμων να δίνουν δομή στον τρόπο ομιλίας τους και με τρόπους ομιλίας να δίνουν μορφή στον κόσμο τους. Μέσω του καθημερινού διαλόγου, της κοινής δραστηριότητας και της διαπραγμάτευσης, η κοινωνική γνώση κατανέμεται και βρίσκεται μέσα σε αυτό το πλαίσιο (Lightbrown&Spada, 1999). Οι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι συνήθως είναι δίγλωσσοι, αναγνωρίζουν επίσης τον ρόλο τους ως οδηγούς στη ζώνη της εγγύς ανάπτυξης. Οι εκπαιδευτικοί που πιστεύουν ότι δεν υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ γλώσσας, πολιτισμού και σκέψης θα τις δουν ως διακριτές, ξεχωριστές γνωστικές διαδικασίες. Για να διασφαλιστεί η ποιοτική εκπαίδευση για όλους τους μαθητές, οι εκπαιδευτικές συμπεριφορές των εκπαιδευτικών πρέπει να μεσολαβούν στις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών. Έχουν εντοπιστεί αποτελεσματικές διδακτικές πρακτικές για μαθητές μειοψηφίας. Οι Clark και Pérez (1995) προσδιόρισαν τέσσερα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού στυλ των εκπαιδευτικών: (α) γλωσσική επάρκεια, (β) γλωσσικές γνώσεις, (γ) πολιτισμικές γνώσεις και (δ) ικανότητες και στάσεις εκπαιδευτικών.

Ο Baker (1997) συνόψισε τα έργα των Tikunoff (1983) και García (1988, 1991, 1997) για τον εντοπισμό αποτελεσματικών χαρακτηριστικών εκπαιδευτικών για δίγλωσσους μαθητές. Εκτός από τις υψηλές προσδοκίες και την αποτελεσματικότητα, ο αποτελεσματικός δάσκαλος επικοινωνεί με σαφείς κατευθύνσεις, λαμβάνει από κοινού αποφάσεις με τους υπεύθυνους για την εκπαιδευτική πολιτική, παρέχει άμεση ανατροφοδότηση, παρακολουθεί την πρόοδο των μαθητών, διδάσκει στη μητρική γλώσσα, χρησιμοποιεί μεθοδολογίες που σχετίζονται με τη δίγλωσσία την οποία ενθαρρύνει, ενσωματώνει την κουλτούρα και τις αξίες της καταγωγής των μαθητών στο νέο τους πολιτισμικό περιβάλλον και εφαρμόζει ένα ισορροπημένο, συνεκτικό πρόγραμμα σπουδών.

Ωστόσο, ο Richard-Amato (1996) πρότεινε ότι τα τελευταία χρόνια, η κριτική παιδαγωγική και η πολυπολιτισμική εκπαίδευση έχουν οδηγήσει σε ευρεία επανεξέταση των διδακτικών πρακτικών στη δίγλωσση εκπαίδευση. Αντιστρόφως, ο Dalton (1998) εντόπισε πέντε πρότυπα αποτελεσματικής παιδαγωγικής που εφαρμόζονται σε όλα τα επίπεδα, τους πληθυσμούς και τους πολιτισμούς των μαθητών και τους τομείς της εκπαιδευτικής διαδικασίας: κοινή παραγωγική δραστηριότητα, ανάπτυξη γλώσσας, δημιουργία νοήματος, περίπλοκη σκέψη και εκπαιδευτική συνομιλία. Επιπλέον, αποδεικνύεται από τις έρευνες ότι κατά πάσα πιθανότητα, οι πεποιθήσεις για το πώς μπορεί να πραγματοποιηθεί η δίγλωσση μάθηση διαμορφώνουν τις προσεγγίσεις των εκπαιδευτικών. Ως εκ τούτου, προτείνεται αυτές οι επιστημολογικές πεποιθήσεις να μετατραπούν σε παρατηρήσιμη συμπεριφορά διδασκαλίας ή στυλ διδασκαλίας. Επιπλέον, σύμφωνα με τον Good (1987), οι πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών συνδέονται τελικά με την απόδοση των μαθητών.

Μετά την αναφορά των παραπάνω ερευνών, είναι δυνατό να εξαχθεί ένα συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει ολιστική κατανόηση της διγλωσσίας ως πολυδιάστατου φαινομένου. Η ταξινόμηση των τύπων της διγλωσσίας ήταν και παραμένει ως ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα της θεωρίας της διγλωσσίας. Ως εκ τούτου, οι κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές για τους δίγλωσσους μαθητές διαθέτουν πολλές παραμέτρους και εξαρτώνται από μια πληθώρα παραγόντων, πολλοί από τους οποίους σχετίζονται από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό, τις πεποιθήσεις του και το ακαδημαϊκό και κοινωνικό του υπόβαθρο. Εντούτοις, όπως συνάγεται από τα παραπάνω, κοινός στόχος όλων των εκπαιδευτικών πρακτικών που αφορούν τη διγλωσσία θα πρέπει να είναι η προαγωγή της γνώσης και να έχουν ως κύριο μέλημα τους μαθητές.

Κεφάλαιο 5: Η έρευνα

5.1. Ο σκοπός και οι στόχοι της έρευνας. Ερευνητικά ερωτήματα

Η παρούσα εργασία ασχολείται με τον εμπλουτισμό της γνώσης σχετικά με τις απόψεις των δίγλωσσων εκπαιδευτικών για τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές στο δημόσιο σχολείο. Ειδικότερα, μελετήθηκε ο ρόλος των δίγλωσσων εκπαιδευτικών στο εκπαιδευτικό σύστημα, και το αν οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές έχουν ενσωματώσει τη διγλωσσία, επαρκώς, στο δημόσιο σχολείο. Περαιτέρω, οι στόχοι της παρούσας έρευνας σχετίζονται με την διερεύνηση του αν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί διαθέτουν διαφορετικές εκπαιδευτικές προσεγγίσεις στην διδασκαλία τους, λόγω της διγλωσσίας. Επιπλέον, καταγράφηκαν οι απόψεις των εν λόγω εκπαιδευτικών αναφορικά με θέματα που αφορούσαν μονόγλωσσες και δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές. Παράλληλα, αναφέρθηκαν οι διαφορές ανάμεσα στις μονόγλωσσες και δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές, και διερευνήθηκε η διγλωσση εκπαίδευση στα δημόσια σχολεία. Τέλος, αναπτύχθηκαν ορισμένες προτάσεις σχετικά με τις πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές σε δίγλωσσους μαθητές.

Ο σκοπός της έρευνας αφορά, στην διερεύνηση των απόψεων των δίγλωσσων εκπαιδευτικών της εκπαίδευσης όσον αφορά τις σύγχρονες πρακτικές που έχουν διαμορφωθεί στο σχολείο σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν διαμορφωθεί στην παρούσα εργασία είναι τα εξής:

1. Ποιες είναι οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας;
2. Ποιες είναι οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί;
3. Ποιος είναι ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου;
4. Ποιες είναι οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές;

5.2. Η μέθοδος– ερευνητικό εργαλείο

Όσον αφορά το ερευνητικό εργαλείο το οποίο χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα εργασία, προκειμένου να διερευνηθεί το ζητούμενο της, περιλαμβάνεται στις ποιοτικές μεθόδους συλλογής δεδομένων. Ειδικότερα η επιμελήτρια της παρούσας εργασίας, διεξήγαγε προσωπικές συνεντεύξεις με πρωτόκολλο συνέντευξης σε δείγμα δίγλωσσων εκπαιδευτικών. Το ημιδομημένο ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει μια σειρά από ερωτήματα, που λειτουργούν ως κατευθυντήριες γραμμές, αλλά η ερευνήτρια είχε την δυνατότητα να αλλάξει τη σειρά με την οποία είχαν δομηθεί τα ερωτήματα, καθώς και να θέσει επιπλέον ερωτήματα, στην περίπτωση που το θεώρησε απαραίτητο. Το βασικό κριτήριο για την επιλογή του δείγματος ήταν, οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα, ανεξαρτήτως του αντικειμένου διδασκαλίας τους, να είναι δίγλωσσοι. Προκειμένου να εξεταστούν τα αποτελέσματα της έρευνας και να εξαχθούν τα σχετικά συμπεράσματα πραγματοποιήθηκε ποιοτική θεματική ανάλυση.

Η ποιοτική έρευνα αποτελεί την πιο ενδεδειγμένη επιλογή προκειμένου να διερευνηθούν οι απόψεις των δίγλωσσων εκπαιδευτικών σχετικά με τις σύγχρονες πρακτικές στο σχολείο και να εντοπισθεί ποιες είναι οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές που θα είχαν θετικό αντίκτυπο στους δίγλωσσους μαθητές. Μέσα από την ποιοτική έρευνα, ο ερευνητής εστιάζει την προσοχή του στο πώς βιώνεται, ερμηνεύεται και καθίσταται αντιληπτός ο κόσμος (Bird, κ.ά.,1999). Επιπλέον, μέσω της ποιοτικής έρευνας, και συγκεκριμένα της συνέντευξης, αποτυπώνεται με εναργέστερο τρόπο η στάση και άποψη των συνεντευζομένων πάνω στο ζήτημα που έχει τεθεί υπό διερεύνηση (Robson, 2010). Παράλληλα, η συνέντευξη παρέχει

ευελιξία στη διεξαγωγή της και εξαιτίας της αμεσότητας που διαθέτει. Προσφέρει την ευκαιρία στον ερευνητή να δημιουργήσει μια σαφέστερη εικόνα των θέσεων και των απόψεων που προβάλλουν οι συνεντευξιαζόμενοι, επιτυγχάνοντας έτσι την εις βάθος συλλογή πληροφοριών και την άμεση αλληλεπίδραση μεταξύ του ερευνητή και του συνεντευξιαζόμενου (Brown 2001).

Αναφορικά με το πρωτόκολλο της συνέντευξης, περιλαμβάνει 12 ερωτήσεις ανοιχτού τύπου που οργανώθηκαν με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας εργασίας (βλ παράρτημα).

5.3. Το δείγμα της έρευνας.

Το δείγμα της παρούσας έρευνας αποτέλεσαν, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, 10 διγλωσσοί εκπαιδευτικοί, διαφόρων ειδικοτήτων, που εργάζονται σε ελληνικά σχολεία, πανεπιστήμια, και φροντιστήρια. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε στο παρόν πόνημα, προκειμένου να επιλεγθεί το δείγμα για τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων, είναι η σκόπιμη δειγματοληψία. Σύμφωνα με τη μέθοδο της σκόπιμης δειγματοληψίας, η γράφουσα επέλεξε τα άτομα για την συνέντευξη σκόπιμα, με κριτήριο την ανταπόκριση στις ανάγκες της έρευνας, καθώς και του θέματος της εργασίας. Επιπροσθέτως, ως κριτήριο του δείγματος, με βάση τη σκόπιμη δειγματοληψία, τέθηκε και το προαπαιτούμενο, η επιλογή των συμμετεχόντων να εξασφαλίζει στην ερευνήτρια πληθώρα πληροφοριών. Όσοι συμμετείχαν στην έρευνα, δια των συνεντεύξεων, κρίθηκαν ως αρμόδιοι και κατάλληλοι προκειμένου να ενισχύσουν την έρευνα αναφορικά με το ζήτημα της διγλωσσίας των εκπαιδευτικών και των νέων πρακτικών που στηρίζονται σε αυτή (Creswell, 2011).

Ειδικότερα, το δείγμα των 10 εκπαιδευτικών της εκπαίδευσης, αποτελείται από άνδρες και γυναίκες που υπηρετούν σε ελληνικά σχολεία και φροντιστήρια. Από τους συνεντευξιαζόμενους, οι εννέα είναι γυναίκες, και ο ένας άνδρας. Το σύνολο των εκπαιδευτικών, που συμμετείχαν στην έρευνα, έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Επιπλέον, οι περισσότεροι από τους συνεντευξιαζόμενους βρίσκονται αρκετά χρόνια στην Ελλάδα, και έχουν δημιουργήσει οικογένεια.

Συγκεκριμένα από αυτούς ο τρεις ανήκουν στην ηλικιακή κλίμακα 25-30, τέσσερις ανήκουν στην ηλικιακή κλίμακα 35-40 και τρεις στην ηλικιακή κλίμακα 45-50. Ένας

από τους εκπαιδευτικούς ανήκει στην ειδικότητα ΠΕ 01 (θεολόγοι), 3 στην ειδικότητα ΠΕ 02 (φιλόλογοι), 1 στην ειδικότητα ΠΕ 60 (Νηπιαγωγός), 2 στην ειδικότητα ΠΕ70 (δάσκαλοι) και 3 στην ειδικότητα ΠΕ 79(μουσικών). Εφτά εκπαιδευτικοί έχουν 1-10 χρόνια υπηρεσίας και 3 έχουν 15-20 χρόνια υπηρεσίας. Ως προς το επίπεδο σπουδών τους και οι 10 έχουν μεταπτυχιακό τίτλο, 2 είναι κάτοχοι δευτέρου πτυχίου και κανένας δεν υπηρετεί σε θέση ευθύνης.

Φύλο		Ηλικιακή ομάδα		Ειδικότητα		Χρόνια υπηρεσίας		Τίτλοι σπουδών	
Άνδρες	Γυναίκες	25-30	3	ΠΕ01	1	1-10	7	Μεταπτυχ.	10
1	9	35-40	4	ΠΕ02	3	15-20	3	2 μεταπτ	0
		45-50	3	ΠΕ60	1			2 ^ο πτυχίο & μεταπτυχ	2
				ΠΕ70	2				
				ΠΕ79	3				

5.4. Διαδικασία συλλογής και ανάλυσης δεδομένων

Μετά την απόφαση ότι το ερευνητικό εργαλείο της παρούσας εργασίας θα αποτελέσει το πρωτόκολλο συνέντευξης, προκειμένου να συγκεντρωθούν τα απαραίτητα ευρήματα, πραγματοποιήθηκε μια έρευνα από τη γράφουσα, αναφορικά με τα άτομα τα οποία διαθέτουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για να συμμετάσχουν στη διεξαγωγή των συνεντεύξεων. Στη συνέχεια, στα πρόσωπα αυτά στάλθηκε ένα email το οποίο περιελάμβανε τα στοιχεία της ερευνήτριας και την ενημερωτική φόρμα της παρούσας εργασίας, προκειμένου να πληροφορηθούν οι υποψήφιοι συμμετέχοντες για τους σκοπούς της συνέντευξης και της εργασίας.

Η έρευνα είχε διάρκεια περίπου 8 μήνες. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τόσο δια ζώσης όσο και εξ αποστάσεως και στη συνέχεια η ερευνήτρια προχώρησε σε αποδελτίωση. Το σύνολο των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις, συνεργάστηκε με μεγάλη επιτυχία με την ερευνήτρια και επέδειξαν ένθερμο ιδιαίτερο για το θέμα, προβληματίστηκαν και εξέφρασαν την προθυμία τους να ασχοληθούν περαιτέρω με ζητήματα που αφορούν τις πρακτικές της δίγλωσσης εκπαίδευσης.

Μετά τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων, ακολούθησε η ανάλυσή τους. Στην ποιοτική επεξεργασία των δεδομένων, αρχικά οργανώθηκαν κατάλληλα τα δεδομένα,

με σκοπό την μετέπειτα ανάλυσή τους. Το επόμενο βήμα ήταν η διερεύνηση των πληροφοριών, η κωδικοποίηση και η ανάλυση των δεδομένων. Αφού τα δεδομένα κωδικοποιήθηκαν και αναλύθηκαν, ακολούθησε η παρουσίαση των ευρημάτων, η οποία πραγματοποιείται στο επόμενο κεφάλαιο. Στην περίπτωση της παρούσας εργασίας, η ερευνήτρια επέλεξε να χρησιμοποιήσει τη θεματική ανάλυση, όπου καταγράφονται αναλυτικά οι πληροφορίες που εξάγονται από τους συνεντευξιζόμενους και στη συνέχεια επιχειρείται η επαλήθευση και επέκταση των πληροφοριών με το θεωρητικό μέρος της εργασίας (Creswell, 2011: 241). Επιπροσθέτως, η θεματική ποιοτική ανάλυση, συστηματοποιεί το αναλυθέν περιεχόμενο σε θεματικούς άξονες και κατηγορίες. Η θεματική ανάλυση εστιάζει κυρίως στο νόημα των πληροφοριών, και ακολουθεί την επαγωγική προσέγγιση και απαιτεί την ανοιχτή κωδικοποίηση (Maykut&Morehouse,1994).

5.5. Ζητήματα δεοντολογίας

Η κάθε ερευνητική εργασία που εκπονείται, διαθέτει ως βασικό στόχο την προαγωγή γνώσης, αφενός μέσα από την αξιοποίηση θεωριών που ήδη υφίστανται, και αφετέρου από την επεξεργασία καινούριων θεωριών που διαθέτουν την αποδοχή της επιστημονικής κοινότητας. Ως εκ τούτου, καίριο κομμάτι της κάθε έρευνας συνιστούν οι κανόνες δεοντολογίας, τους οποίους θα πρέπει να ακολουθεί μια μελέτη, προκειμένου να εξυπηρετεί τον σκοπό της και να προωθούνται τα ευρήματα της. Το ζήτημα της δεοντολογίας είναι καίριο σε μια εργασία, καθώς εξασφαλίζει την αμεροληψία της έρευνας, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην ορθή προαγωγή της γνώσης. Αναφορικά με τις κοινωνικές επιστήμες, η δεοντολογία συνδέεται με κανόνες οι οποίοι καθορίζουν τη σχέση του ερευνητή με όσους εμπλέκονται στην έρευνα, και έγκειται στον τρόπο με τον οποίο πρέπει οι ερευνητές να αντιμετωπίζουν και να χειρίζονται τη διαδικασία της έρευνας (Hopf, 2004:334).

Ως εκ τούτου, στο παρόν πόνημα τηρήθηκε η ενδεδειγμένη δεοντολογία με σκοπό τη διασφάλιση της αξιοπιστίας της εργασίας. Ειδικότερα, όλοι οι συμμετέχοντες στην έρευνα, έλαβαν το ενημερωτικό έντυπο της εργασίας. Επιπροσθέτως, στο σύνολο των συνεντευξιζόμενων κοινοποιήθηκε ο εθελοντικός χαρακτήρας της έρευνας, και η

δυνατότητα τους να αποχωρήσουν από αυτή, οποιαδήποτε στιγμή το ήθελαν. Σχετικά με τη διεξαγωγή της συνέντευξης, οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν πριν από την έναρξη της ότι οι συνεντεύξεις θα είναι επώνυμες και ότι όσα θα ειπωθούν με την ερευνήτρια κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, θα χρησιμοποιηθούν με αποκλειστικό σκοπό τις ανάγκες της έρευνας που διεξάγεται στα πλαίσια της παρούσας εργασίας.

Κεφάλαιο 6: Αποτελέσματα της έρευνας

Από την ποιοτική θεματική ανάλυση των συνεντεύξεων των δίγλωσσων εκπαιδευτικών, που συμμετείχαν στην έρευνα, προέκυψαν 325 κωδικοί, οι οποίοι εντάχθηκαν σε 12 κατηγορίες, οι οποίες ομαδοποιήθηκαν σε 4 θεματικούς άξονες. Ως εκ τούτου, οι θεματικοί άξονες που διαμορφώθηκαν στα πλαίσια της παρούσας έρευνας είναι:

- A. Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία
- B. Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί
- Γ. Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου
- Δ. Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές

6.1. Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία

Αναφορικά με το ζήτημα της διγλωσσίας στα ελληνικά σχολεία και τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές, που χρησιμοποιούνται σε αυτά, που αποτελεί και τον πρώτο θεματικό άξονα (βλ. Πίνακα 1) οι συνεντευξιζόμενοι συμφωνούν στο γεγονός ότι σε μεγάλο βαθμό, τα δημόσια σχολεία δεν έχουν υιοθετήσει εκπαιδευτικές πρακτικές που να ανταποκρίνονται στη διγλωσσία, αλλά εμμένουν σε κλασσικές πρακτικές που ευνοούν την μονογλωσσία. Εντούτοις, επισημάνθηκε ότι τα τελευταία χρόνια, γίνονται συντονισμένες προσπάθειες προκειμένου να ενταχθεί η διγλωσσία στα ελληνικά σχολεία και να εκσυγχρονιστούν οι εκπαιδευτικές πρακτικές, λαμβάνοντας υπόψη τη διγλωσσία.

6.1.1. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την αντιμετώπιση της διγλωσσίας των εκπαιδευτικών από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

Αναφορικά με την ερώτηση σχετικά με το αν οι συνεντευξιζόμενοι θεωρούν ότι η διγλωσσία τους, ενθαρρύνεται ή καταπνίγεται από το σύγχρονο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών αποκρίθηκε, ότι η

διγλωσσία καταπνίγεται. Συγκεκριμένα υποστήριξαν ότι έτσι όπως έχει δομηθεί το ελληνικό σχολείο, και με τις εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται ευνοείται περισσότερο η μονογλωσσία, ενώ η διγλωσσία παραμερίζεται. Επιπλέον, διατυπώθηκε η άποψη ότι, οι δίγλωσσες πρακτικές χρησιμοποιούνται μόνο στην περίπτωση των αγγλικών ή των γαλλικών, που διδάσκονται έτσι και αλλιώς στο σχολείο, και γνωρίζουν σχεδόν όλα τα παιδιά *«και όχι προς εξειδικευμένες γλώσσες που μπορεί να αναγνωρίζουν τα δίγλωσσα παιδιά.»*

Επιπλέον, έγινε αναφορά και στο γεγονός ότι τα δίγλωσσα παιδιά αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες στο σχολείο, και ιδιαίτερα στο νηπιαγωγείο καθώς έπρεπε να διαλέξουν τα ελληνικά να μπορούν να συνεννοηθούν τόσο με τη δασκάλα όσους και με τους συμμαθητές τους. Παράλληλα, σύμφωνα με έναν συνεντευξιαζόμενο, παιδίατροι και ψυχολόγοι του πρότειναν ότι στα δίγλωσσα παιδιά θα πρέπει να τους μιλάμε και με τις δυο γλώσσες μέχρι 5 χρονών, ώστε να μπορούν να μάθουν. Εντούτοις, αν και σε μειοψηφία, παρουσιάστηκε και η άλλη άποψη, ότι δηλαδή η διγλωσσία ενθαρρύνεται στα σχολεία. Συγκεκριμένα, ο συνεντευξιαζόμενος διατύπωσε την άποψη ότι ενθαρρύνεται καθώς όπως υποστήριξε *«από αρκετές έρευνες και πόσα μας έχουν διδάξει κιόλας στα πανεπιστήμια, ότι πλέον η διγλωσσία και η πολυγλωσσία είναι ένα πλεονέκτημα και όχι μειονέκτημα.»*

6.1.2. Η άποψη των εκπαιδευτικών σχετικά με το αν οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές στα σχολεία, έχουν συμπεριλάβει την παράμετρο της διγλωσσίας

Στην δεύτερη ερώτηση του πρώτου θεματικού άξονα, σχετικά με το αν οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές έχουν συμπεριλάβει τη διγλωσσία, υπήρξε σχετική ομοφωνία στις απαντήσεις των ερωτηθέντων. Ειδικότερα, η άποψη που κυριάρχησε στις απαντήσεις τους είναι ότι η διγλωσσία δεν συμπεριλαμβάνεται στις σύγχρονες πρακτικές εκπαίδευσης. Μάλιστα, διατυπώθηκε και άποψη, ότι οι εκπαιδευτικοί επιθυμούν τα παιδιά να μάθουν όσο το δυνατόν γρηγορότερα τη γλώσσα της χώρας υποδοχής, παραμελώντας την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας. Επιπλέον, ορισμένοι συνεντευξιαζόμενοι αναφέρθηκαν και σε προσωπικές τους εμπειρίες, υποστηρίζοντας ότι *«πολλές φορές χρειάστηκε να προσαρμόσω το εκπαιδευτικό μου έργο και σε αυτά τα παιδιά (διευκ. Σε παιδιά που έρχονται από άλλες χώρες). Έπρεπε να αλλάξω κάποια πράγματα για να μπορέσουν και αυτά τα παιδιά να προσαρμοστούν»*.

Εντούτοις, διευκρινίζεται ότι γενικά η διγλωσσία δεν έχει ενταχθεί στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές.

Ωστόσο, και σε αυτή την ερώτηση διατυπώθηκε και η αντίθετη άποψη όπου αναφέρθηκε ότι καθώς η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια περιλαμβάνει έναν μεγάλο αριθμό μεικτού πληθυσμού, αναπόφευκτα μπήκε στη διαδικασία να συμπεριλάβει τη διγλωσσία και να την ενισχύσει. Μάλιστα, ο ερωτώμενος υπογραμμίζει ότι γίνεται μια συντονισμένη προσπάθεια ενθάρρυνσης των μαθητών αυτών να χρησιμοποιούν τις μητρικές τους γλώσσες. Όπως καθίσταται φανερό η άποψη των εκπαιδευτικών σχετικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές στα σχολεία, τείνει στο γεγονός ότι η διγλωσσία δεν έχει συμπεριληφθεί σε μεγάλο βαθμό, εκτός από μεμονωμένες περιπτώσεις.

6.1.3. Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας

Στο ερώτημα αυτό, οι εκπαιδευτικοί, στο μεγαλύτερο ποσοστό, αποκρίθηκαν με βάση τις δικές τους προσωπικές εμπειρίες. Συγκεκριμένα, αναφέρθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί επιχειρούν να βρουν ένα κοινό κώδικα επικοινωνίας με τα παιδιά, που συνήθως είναι μια 3^η κοινή γλώσσα, όπως τα αγγλικά. Επιπλέον, εκπαιδευτικός που διδάσκει μουσική, υποστήριξε ότι προσπαθεί να εντάξει στη διδασκαλία του τη δεύτερη γλώσσα μέσω της μουσικής ή γνωστών τραγουδιών. Άλλη εκπαιδευτικός, που διδάσκει επίσης μουσική διατύπωσε την άποψη ότι η ίδια, ως δίγλωσση εκπαιδευτικός, είναι πρόθυμη να βοηθήσει τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς μέσα από κάποιο αφιέρωμα στη γλώσσα υποδοχής των μαθητών, ή μέσα από τη μετάφραση. Παράλληλα, ερωτηθείς εκπαιδευτικός, αναφορικά με τις εκπαιδευτικές πρακτικές που αφορούν τη διγλωσσία, αποκρίθηκε ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού περιλαμβάνει την εύρεση των κατάλληλων εκπαιδευτικών πρακτικών προκειμένου να μπορέσουν τα παιδιά να γίνουν μέρος της ομάδας, μέσα και από την αποδοχή της διγλωσσίας τους, ωστόσο δεν ανέφερε κάτι συγκεκριμένο για τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται γενικότερα στα δημόσια σχολεία σήμερα.

Επίσης, εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν και στο γεγονός ότι αρκετοί συνάδελφοι τους αξιοποιούν, μοιράζονται, σέβονται και διδάσκουν στους δίγλωσσους μαθητές τους

την μητρική τους γλώσσα, προσπαθώντας να λειτουργούν όσο το δυνατόν περισσότερο παραγωγικά και δημιουργικά. Επομένως, όπως καθίσταται φανερό, αν και οι εκπαιδευτικοί καταβάλλουν σημαντικές προσπάθειες προκειμένου να ενσωματώσουν τη διγλωσσία στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές, εντούτοις δεν υφίσταται μια συντονισμένη προσπάθεια, και η ενσωμάτωση της διγλωσσίας επαφίεται στην ευχέρεια του κάθε εκπαιδευτικού.

Πίνακας 1. Κατηγορίες και κωδικοί του θεματικού άξονα: «Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία»

Κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί ορισμοί
1^{ος} θεματικός άξονας: Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία»	
1. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας των εκπαιδευτικών από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. 3	<p>ΗΔΙΔΕΝΣΛ: Η διγλωσσία δεν ενθαρρύνεται στην Ελλάδα</p> <p>ΗΔΙΕΝΣΛ: Η διγλωσσία ενθαρρύνεται στην Ελλάδα</p> <p>ΕΛΜΠΙΕΝΔ: Η Ελλάδα διαθέτει μεικτό πληθυσμό, ενθαρρύνοντας τη διγλωσσία</p>
2. Συμπερίληψη της παραμέτρου της διγλωσσίας στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές	<p>ΠΑΔΙΔΣΣΧ: Η παράμετρος της διγλωσσίας δεν έχει συμπεριληφθεί στα σχολεία</p> <p>ΠΡΕΚΕΔΜ: Έχει χρειαστεί η προσαρμογή του εκπαιδευτικού έργου στα δίγλωσσα παιδιά</p> <p>ΠΑΔΙΣΣΧ : Η παράμετρος της διγλωσσίας έχει συμπεριληφθεί στα σχολεία</p>
3. Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας. 3	<p>ΣΕΜΓΔΜ: Σεβασμός μητρικής των δίγλωσσων μαθητών</p> <p>ΕΥΤΚΓΕΠ: Εύρεση τρίτης κοινής γλώσσας επικοινωνίας.</p> <p>ΜΧΡΕΠΣΔ: Μη χρήση εκπαιδευτικών πρακτικών που να σχετίζονται με τη διγλωσσία</p>

6.2. Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί

Στο δεύτερο θεματικό άξονα, οι εκπαιδευτικοί εστίασαν στις προσωπικές τους εμπειρίες καθώς και στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν λόγω της απουσίας δίγλωσσων εκπαιδευτικών πρακτικών (πίνακας 2).

6.2.1. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με το αν χρησιμοποιούν κάποια ξεχωριστή εκπαιδευτική προσέγγιση ως δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί.

Αναφορικά με το ζήτημα για το τι πρακτικές υιοθετούν οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί αναφορικά με τη διγλωσσία, στάθηκαν περισσότερο στο γεγονός ότι ως δίγλωσσοι γνωρίζουν και καταλαβαίνουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι δίγλωσσοι μαθητές και προσπαθούν μέσα από τη διδασκαλία να μετριάσουν, όσο το δυνατόν περισσότερο, τις δυσκολίες αυτές. Επιπλέον, αρκετοί ήταν και αυτοί που υποστήριξαν ότι δεν χρησιμοποιούν κάποια δίγλωσση εκπαιδευτική πρακτική, καθώς δεν διαθέτουν κάποιες κατευθυντήριες γραμμές, είτε δεν έχουν μαθητές με διγλωσσία, ωστόσο δήλωσαν πρόθυμοι να εντάξουν τέτοιου είδους πρακτικές, στα πλαίσια μιας συντονισμένης προσπάθειας. Παράλληλα, οι ερωτηθέντες απάντησαν ότι προσπαθούν να προσεγγίσουν τις ξένες χώρες, αναφέροντας στα παιδιά πληροφορίες για αυτές, για τα ήθη και τα έθιμα τους.

Ορισμένοι συνεντευξιαζόμενοι αποκρίθηκαν ότι χρησιμοποιούν δίγλωσσες πρακτικές σε παιδιά που δεν γνώριζαν καθόλου τα ελληνικά, προκειμένου να «μπορέσουν να αισθανθούν πιο οικεία, ότι υπάρχει ένας άνθρωπος ως πούμε που τα καταλαβαίνει.». Σύμφωνα με έναν συνεντευξιαζόμενο, αν το δίγλωσσο παιδί δεν διαθέτει κάποια κοινή γλώσσα «αυτό που μπορώ να κάνω είναι να βρω έναν κοινό κώδικα επικοινωνίας ώστε αξιοποιώντας τη δική του μητρική γλώσσα να τη συνδέω με αντίστοιχα ελληνικές λέξεις ή κωδικούς της γλώσσας». Τέλος, ορισμένοι ερωτώμενοι, αποκρίθηκαν ότι ενθαρρύνουν τα δίγλωσσα παιδιά να μιλούν τη μητρική τους γλώσσα εισάγοντας παράλληλα και το ελληνικό λεξιλόγιο. Επομένως, όπως καθίσταται φανερό από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών, δεν υπάρχουν καθορισμένες εκπαιδευτικές πρακτικές σχετικά με τη διγλωσσία, που να χρησιμοποιούν, αλλά οι περισσότεροι λειτουργούν με βάση τις προσωπικές τους

εμπειρίες και το ένστικτό τους, ενθαρρύνοντας τα δίγλωσσα παιδιά να χρησιμοποιούν τη μητρική τους γλώσσα.

6.2.2 Οι διαφορές που εντοπίζουν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί στην εκπαιδευτική προσέγγιση των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών

Οι εκπαιδευτικοί στις απαντήσεις τους εστίασαν στο γεγονός ότι *«Η γλώσσα δεν είναι εργαλείο μόνο για να μιλήσεις, έχει πολιτισμό ιστορία, δηλαδή όταν θέλουμε να μάθουμε ή να διδάξουμε μία γλώσσα καλά πρέπει να συμπεριλάβουμε αυτά τα στοιχεία, την ιστορία, τη λογοτεχνία, τη νοοτροπία, τις τέχνες.»*. Επομένως, αποκρίθηκαν ότι ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός καταλαβαίνει καλύτερα την κουλτούρα και τις ανάγκες ενός δίγλωσσου μαθητή, μπορεί να μπει στη θέση τους. Επιπροσθέτως, διατυπώθηκε και η άποψη ότι η διαφορά ανάμεσα σε μια μονόγλωσση και δίγλωσση εκπαιδευτική πρακτική έγκειται στην προετοιμασία. Ειδικότερα, αν ένας δίγλωσσος έχει την εμπειρία και κοινή μητρική γλώσσα με τους μαθητές του, του είναι πιο εύκολο να διαμορφώσει το κατάλληλο υλικό, ενώ για τον μονόγλωσσο δεν υπάρχει η επιλογή προετοιμασίας του εκπαιδευτικού υλικού σε άλλη γλώσσα, αλλά περιορίζεται σε μια μία γλώσσα ώστε να επικοινωνήσει και να μεταφέρει ή να κάνει το παιδί να εξάγει τη νέα γνώση.

6.2.3. Η άποψη των δίγλωσσων εκπαιδευτικών σχετικά με το αν η εκπαιδευτική τους προσέγγιση καθορίζεται και από το αν απευθύνονται σε δίγλωσσους μαθητές

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί που απάντησαν, αποκρίθηκαν ότι σε γενικές γραμμές η εκπαιδευτική τους προσέγγιση δεν καθορίζεται από το αν απευθύνονται σε δίγλωσσους ή μονόγλωσσους μαθητές. Μάλιστα, ορισμένοι σημείωσαν, ότι η εκπαιδευτική τους προσέγγιση θα τροποποιηθεί μόνο στην περίπτωση που αντιληφθούν ότι οι δίγλωσσοι μαθητές αντιμετωπίζουν προβλήματα με την εκπαιδευτική τους πρακτική. Εντούτοις, διατυπώθηκε και η αντίθετη άποψη, ήτοι ότι ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός προσαρμόζει τη διδασκαλία του καθώς *«αν έχω έναν δίγλωσσο μαθητή με κοινή γλώσσα ή έναν μονόγλωσσο θα μπορέσω να έχω καλύτερα αποτελέσματα σε συντομότερο χρόνο κι αν έχουμε ένα δίγλωσσο με διαφορετική*

γλώσσα σε αυτή την περίπτωση πρέπει να προσπαθήσω λίγο παραπάνω ώστε να βρω έναν κοινό κώδικα». Επομένως, σύμφωνα με τον συνεντευξιαζόμενο, στην περίπτωση ενός δίγλωσσου μαθητή με διαφορετική γλώσσα θα καταβάλλει περισσότερη προσπάθεια και περισσότερο χρόνο, προκειμένου να βρει μια εκπαιδευτική πρακτική που θα είναι κατάλληλη και για το μαθητή. Τέλος αναφέρθηκε και η πρακτική της μετάφρασης στα κείμενα που διδάσκει ο εκπαιδευτικός, όπως επίσης και η εξήγηση της ύλης στη μητρική γλώσσα των μαθητών (στην περίπτωση που είναι τα αλβανικά)

Πίνακας 2. Κατηγορίες και κωδικοί του θεματικού άξονα «Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί»

Κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί ορισμοί
2^{ος} θεματικός άξονας: Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί	
4. Αξιοποίηση ειδικών εκπαιδευτικών προσεγγίσεων ως δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί. 6	ΚΠΜΔΥΔΜ: Κατανόησης και προσπάθεια μετριασμού των δυσκολιών των δίγλωσσων μαθητών. ΜΧΔΕΠ: Μη χρήση δίγλωσσης εκπαιδευτική πρακτική ΑΠΜΑΜΔΙ: Απουσία μαθητών με διγλωσσία ΠΡΞΧΜΗΕ: Προσέγγιση των ξένων χωρών μέσα από τα ήθη και τα έθιμα τους. ΠΡΔΜΑΜΓ: Προσέγγιση των δίγλωσσων μαθητών στη μητρική τους γλώσσα ΑΞΜΓΚΚΕ: Αξιοποίηση μητρικής γλώσσας με Κοινό κώδικα επικοινωνία ΣΚΕΜΕΛ: Σύνδεση κώδικα επικοινωνίας με την ελληνική.
5. Οι διαφορές που εντοπίζουν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί στην εκπαιδευτική προσέγγιση των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών. 2	ΔΙΠΕΚΥΛ: Διαφορά στην προετοιμασία του εκπαιδευτικού υλικού. ΔΚΔΥΔΙΜ: Διαφορά στην κατανόηση των δυσκολιών των δίγλωσσων μαθητών
6. Καθορισμός της εκπαιδευτικής προσέγγισης	ΕΠΑΝΜΔΙΜ: Η εκπαιδευτική προσέγγιση είναι ανεξάρτητη από τη μονογλωσσία ή τη διγλωσσία των μαθητών.

ανάλογα αν απευθύνονται σε δίγλωσσους μαθητές. 3	ΕΠΕΞΓΜΓΜ: Η εκπαιδευτική προσέγγιση εξαρτάται από τη γνώση της μητρική γλώσσα του μαθητή. ΧΜΕΜΕΜΓ: Χρήση μετάφρασης ως μέσω μεταφοράς γνώσης.
--	--

6.3. Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου

Στον τρίτο θεματικό άξονα(βλ. Πίνακα 3), σύμφωνα με τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών, οι συνεντευξιαζόμενοι επικεντρώθηκαν στο γεγονός ότι ο ρόλος τους είναι αρκετά περιορισμένος και ότι δεν διαθέτουν την κατάλληλη ενημέρωση και στήριξη προκειμένου να διαμορφώσουν σύγχρονες πρακτικές που αφορούν τη διγλωσσία. Ωστόσο, αναφέρθηκε και η αντίθετη άποψη, που επικεντρώθηκε στο γεγονός ότι τα πράγματα έχουν βελτιωθεί σε μεγάλο βαθμό, σε σχέση με το παρελθόν.

6.3.1. Η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου

Στο ζήτημα του ρόλου τους στις εκπαιδευτικές προσεγγίσεις στη διγλωσσία, οι ερωτώμενοι τόνισαν το γεγονός ότι η διγλωσσία τους είναι αυτή που μπορεί να διαδραματίσει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο, καθώς μέσα από αυτή οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να προσεγγίσουν καλύτερα τους μαθητές και τους είναι πιο εύκολο να διδάξουν κάτι, προσαρμόζοντας το στις ανάγκες του δίγλωσσου μαθητή. Περαιτέρω, αναφέρθηκε ότι, ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός μπορεί να στηρίζει τους πιο αδύναμους μαθητές και από την άλλη μπορεί να διευρύνει τους ορίζοντες των μαθητών, ενισχύοντας τη γνώση τους για νέους πολιτισμούς. Επιπλέον, ορισμένοι εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός θα μπορούσε να βοηθήσει σημαντικά έναν μονόγλωσσο εκπαιδευτικό.

Παράλληλα, ειπώθηκε ότι το δημόσιο σχολείο έχει την ευκαιρία να αξιοποιήσει 100% τους δίγλωσσους εκπαιδευτικούς. Μπορούν να τοποθετηθούν σε θέσεις που θα είναι παραγωγικοί, να αναλάβουν μαθητές σαν παράλληλη στήριξη με κοινή γλώσσα. Επιπροσθέτως, διατυπώθηκε η άποψη ότι ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός μπορεί αν

είναι ιδιαίτερα βοηθητικός να συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση ενός δίγλωσσου μαθητή καθώς και στην ένταξη του κοινωνικού συνόλου της τάξης.

6.3.2. Η άποψη των εκπαιδευτικών σχετικά με την αντιμετώπιση της διγλωσσίας, τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών από το δημόσιο σχολείο

Το σύνολο των συνεντευξιαζόμενων συμφώνησε ότι η διγλωσσία των μαθητών και των εκπαιδευτικών θα πρέπει να αναγνωρίζεται, και ακολούθως να ενισχύεται. Ειδικότερα, ειπώθηκε ότι *«θα έπρεπε νομίζω να γίνονται περισσότερες προσπάθειες να κατανοούν αυτές τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ένας δίγλωσσος και πολύγλωσσος άνθρωπος και να σέβονται εεε την ξέρω την προσπάθεια του ατόμου να προσαρμοστεί μαζί τους»*. Επιπλέον διατυπώθηκε η άποψη ότι γενικότερα η διγλωσσία στην Ελλάδα καταπνίγεται και ότι δεν δίνεται η ευκαιρία στις δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές να βοηθήσουν τους μαθητές. Εντούτοις, παρουσιάστηκε και η αντίθετη άποψη σύμφωνα με την οποία, έχουν πραγματοποιηθεί ορισμένες ευοίωνες προσπάθειες προς την ένταξη της διγλωσσίας στις εκπαιδευτικές προσεγγίσεις, λόγω και των προσφύγων. Ωστόσο, ο ερωτώμενος τονίζει ότι θα πρέπει να γίνουν περαιτέρω πιο συντονισμένες προσπάθειες.

Ένα άλλος εκπαιδευτικός διατυπώνει την άποψη ότι η διγλωσσία θα πρέπει να έχει ενισχυμένο ρόλο στην εκπαίδευση καθώς έτσι *«είναι μία ευκαιρία να έρθουν οι λαοί πιο κοντά, να μοιραστούμε και να μάθουμε καινούργια πράγματα, να σβήσουμε τα όλες τις προκαταλήψεις που άφησαν οι παλαιότερες γενιές και να είμαστε πιο ενωμένοι σαν κλίμα σχολείου και τάξης»*. Επομένως, τίθεται και ο παράγοντας της κατάρριψης των στερεοτύπων, μέσα από την υιοθέτηση δίγλωσσων πρακτικών στην εκπαίδευση. Συμπληρωματικά, οι εκπαιδευτικοί εξέφρασαν την άποψη τους σχετικά με το ζήτημα, υποστηρίζοντας ότι θα πρέπει να γίνονται αποδεκτοί τόσο οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί όσο και οι δίγλωσσοι μαθητές, ούτως ώστε να επωφεληθούν όλοι από τα προτερήματα που έχει διγλωσσία, είτε σε επίπεδο εκπαιδευτικό είτε σε επίπεδο κοινωνικό, δηλαδή θα πρέπει το εκπαιδευτικό σύστημα να συμπεριλάβει την διγλωσσία μέσα στο εκπαιδευτικό υλικό και στην ύλη του.

Πίνακας 3. Κατηγορίες και κωδικοί του θεματικού άξονα «Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου»

Κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί ορισμοί
3ος θεματικός άξονας: Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου	
8. Η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου. 6	<p>ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η εν συναίσθηση στις ανάγκες των μαθητών</p> <p>ΣΑΔΜΑ: Στήριξη αδύναμων μαθητών</p> <p>ΔΙΟΜΜΠΙΝΠ: Διεύρυνση των οριζόντων των μαθητών μέσα από την προβολή νέων πολιτισμών</p> <p>ΠΒΣΜΔ: Παροχή βοήθειας σε μονόγλωσσους εκπαιδευτικούς</p> <p>ΠΣΜΚΓΛ: Παράλληλη στήριξη με κοινή γλώσσα</p> <p>ΣΥΣΚΤΜΑ: Συμβολή στην κοινωνικοποίηση του μαθητή</p>
9. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας, τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών από το δημόσιο σχολείο. 5	<p>ΕΝΔΙΕΚΜ: Ενίσχυση της διγλωσσίας των εκπαιδευτικών και μαθητών.</p> <p>ΑΝΔΙΕΚΜ: Αναγνώριση της διγλωσσίας των εκπαιδευτικών και μαθητών.</p> <p>ΔΤΕΔΕ: Η Διγλωσσία των εκπαιδευτικών δεν ενθαρρύνεται.</p> <p>ΔΣΥΚΣΤ: Η διγλωσσία συμβάλλει στην κατάρριψη των στερεοτύπων.</p> <p>ΑΠΣΥΔΙΕΔ: Απαραίτητη η συμπερίληψη της διγλωσσίας στην εκπαιδευτική διαδικασία.</p>

6.4. Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές

Στον τέταρτο θεματικό άξονα (Βλ. Πίνακα 4) οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα απάντησαν σε ερωτήσεις που σχετίζονταν με το ποιες θεωρούν ως πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές και τι πρέπει να αλλάξει στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας.

6.4.1. Η άποψη των εκπαιδευτικών σχετικά με το αν πρέπει να αλλάξει κάτι αναφορικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές και το ζήτημα της διγλωσσίας

Οι περισσότεροι από τους συνεντευξιζόμενους, σε αυτή την ερώτηση αποκρίθηκαν ότι θα πρέπει να ενταχθεί η διγλωσσία στην εκπαιδευτική προσέγγιση, προκειμένου οι δίγλωσσοι μαθητές να κατανοούν καλύτερα το μάθημα. Ειδικότερα, ορισμένοι εκπαιδευτικοί υποστήριξαν ότι *«θα μπορούσε το κράτος να κάνει μια εκτίμηση για να δει τι υπάρχει από το δίγλωσσο προσωπικό, ποιες γλώσσες κιόλας γιατί παίζει ρόλο για αυτό και να μπορούσε αν τους μοιράσει ίσως, αναλόγως και με τις ανάγκες που υπάρχουν»*. Επιπλέον, αναφέρθηκε ότι η διγλωσσία θα πρέπει να είναι μέρος των εκπαιδευτικών πρακτικών προκειμένου τα δίγλωσσα παιδιά να έχουν την ευκαιρία να μάθουν καλύτερα ένα γνωστικό αντικείμενο. Περαιτέρω, αναφέρθηκε ότι υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης, αναφορικά με το ζήτημα της διγλωσσίας στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, όπως οργανωμένες τάξεις δίγλωσσων παιδιών, καλύτερη οργάνωση, καθώς και καλύτερη προετοιμασία του περιβάλλοντος του σχολείου ώστε να είναι πιο κατάλληλο να υποδεχτεί τους δίγλωσσους μαθητές αλλά και τους δίγλωσσους εκπαιδευτικούς.

6.4.2. Τρόποι ενίσχυσης της διγλωσσίας των μαθητών

Όσον αφορά την εν λόγω ερώτηση της συνέντευξης, οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί εξέφρασαν ποικίλες και ενδιαφέρουσες ιδέες. Ειδικότερα, οι εκπαιδευτικοί τόνισαν ότι αν μια γλώσσα δεν χρησιμοποιείται, χάνεται. Ως εκ τούτου, τα παιδιά θα πρέπει να ενθαρρύνονται να χρησιμοποιούν την μητρική τους γλώσσα και στο σχολείο, και να διδάσκονται σε αυτή, παράλληλα με τη γλώσσα της χώρας υποδοχής τους, ώστε να μην χάνεται η επαφή. Επιπλέον, αναφέρθηκε και η ενισχυτική διδασκαλία, όπου οι δίγλωσσοι μαθητές μετά το μάθημα του σχολείου, θα μπορούσαν να διδάσκονται ορισμένα γνωστικά αντικείμενα από δίγλωσσους εκπαιδευτικούς, στη μητρική τους γλώσσα. Παράλληλα, οι εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν και σε πρακτικές όπως οι ανταλλαγές μαθητών, αξιοποίηση της μητρικής γλώσσας των δίγλωσσων παιδιών στο σχολείο, ασκήσεις στα μαθήματα που να περιλαμβάνουν και τις δυο γλώσσες, ώστε

και οι δίγλωσσοι μαθητές να διευκολυνθούν αλλά και οι μονόγλωσσοι να έρθουν σε επαφή με τη μητρική γλώσσα των συμμαθητών τους.

6.4.3. Απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με το αν ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι πιο κατάλληλος για μια τάξη που αποτελείται στην πλειοψηφία της από δίγλωσσους μαθητές

Στις απαντήσεις στην ερώτηση που σχετίζεται με την καταλληλότητα ενός δίγλωσσου εκπαιδευτικού σε μία τάξη που στην πλειοψηφία αποτελείται από δίγλωσσους μαθητές υπήρξε πλήρης ομοφωνία των συνεντευξιζόμενων. Συμφώνησαν ότι ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι πιο κατάλληλος για μια δίγλωσση, στην πλειοψηφία της, σχολική τάξη. Οι ερωτηθέντες τόνισαν ότι σε μια τάξη χρειάζεται πρωτίστως ένας καλός εκπαιδευτικός, ανεξάρτητα από το αν είναι μονόγλωσσος ή δίγλωσσος. Ωστόσο παραδέχτηκαν ότι ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός θα διευκολύνει κατά πολύ τη διδασκαλία σε μια δίγλωσση τάξη. Η κατανόηση τόσο σε λεκτικό όσο και ψυχολογικό επίπεδο, κυριάρχησε στις απαντήσεις των συνεντευξιζόμενων σχετικά με το λόγο καταλληλότητας του δίγλωσσου εκπαιδευτικού. Παράλληλα, αναφέρθηκε και ο παράγοντας της καλύτερης επικοινωνίας με τους δίγλωσσους μαθητές και η ενίσχυση της διγλωσσίας των μαθητών. Βέβαια τέθηκε και η σημαντική προϋπόθεση, η διγλωσσία του εκπαιδευτικού με τους μαθητές του να είναι στο μεγαλύτερο μέρος κοινή, καθώς εάν δεν είναι προκύπτουν τα ίδια θέματα που αντιμετωπίζει και ένας μονόγλωσσος εκπαιδευτικός.

Πίνακας 4. Κατηγορίες και κωδικοί του θεματικού άξονα «Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές»

Κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί ορισμοί
4^{ος} θεματικός άξονας: Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές	
10. Προτάσεις αναφορικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές και το ζήτημα της διγλωσσίας. 5	ΕΤΑΣΕΚΣ: ένταξη της διγλωσσίας στο εκπαιδευτικό σύστημα. ΚΑΞΔΕΚΣΜ: Κατάλληλη αξιοποίηση δίγλωσσων εκπαιδευτικών σε σχολικές μονάδες.

	<p>ΧΡΙΤΔΔΜΑ: Χρήση ιδιαίτερων τρόπων διδασκαλίας για δίγλωσσους μαθητές.</p> <p>ΟΡΤΔΜ: Οργανωμένες τάξεις δίγλωσσων μαθητών.</p> <p>ΠΡΣΠΥΔΜΕ: Προετοιμασία του σχολικού περιβάλλοντος για την υποδοχή δίγλωσσων μαθητών και εκπαιδευτικών.</p>
11. Τρόποι ενίσχυσης της διγλωσσίας των μαθητών. 4	<p>ΕΝΠΡΜΓΜΑ: Ενθάρρυνση και προώθηση μητρικής γλώσσας μαθητών</p> <p>ΧΡΕΝΔΙΜΓ: Χρήση ενισχυτικής διδασκαλίας μητρικής γλώσσας.</p> <p>.</p> <p>ΑΝΜΑΔΧΚ: Ανταλλαγές μαθητών από διαφορετικές χώρες καταγωγής</p> <p>ΕΑΣΠΕΔΓ: Εκπαιδευτικές ασκήσεις που να περιλαμβάνουν και τις δυο γλώσσες</p>
12. καταλληλότητα ύπαρξης δίγλωσσου εκπαιδευτικού σε μια τάξη που αποτελείται στην πλειοψηφία της από δίγλωσσους μαθητές. 1	<p>ΔΕΚΕΚΔΙΤ: Ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι καταλληλότερος για μια δίγλωσση τάξη.</p>

Κεφάλαιο 7: Συζήτηση

Οι εκπαιδευτικοί που έλαβαν μέρος στην παρούσα έρευνα, έδωσαν ενδιαφέρουσες και διαφωτιστικές για το εξεταζόμενο θέμα απαντήσεις. Οι απόψεις που εξέφρασαν, καταγράφηκαν, επεξεργάστηκαν και παρουσιάστηκαν ως αποτελέσματα της έρευνας. Στο παρόν κεφάλαιο, θα πραγματοποιηθεί προσπάθεια συζήτησης των εν λόγω αποτελεσμάτων και σύγκριση με τα ευρήματα του θεωρητικού μέρους του παρόντος πονήματος.

Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία

Αναφορικά με τον πρώτο θεματικό άξονα της εργασίας, οι εκπαιδευτικοί διατύπωσαν δυο απόψεις. Η πρώτη άποψη, ή οποία ήταν και η πιο δημοφιλής, ανέφερε ότι η διγλωσσία δεν ενθαρρύνεται στην Ελλάδα, αλλά ότι οι εκπαιδευτικές πρακτικές επικεντρώνονται κυρίως στη μονογλωσσία. Οι εκπαιδευτικοί τόνισαν και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα δίγλωσσα παιδιά να προσαρμοστούν σε ένα μονογλωσσικό περιβάλλον. Το δημόσιο ελληνικό σχολείο σύμφωνα με τους ερωτηθέντες δεν διαθέτει δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές, με ελάχιστες εξαιρέσεις. Επιπλέον, σημειώθηκε ότι τα ελληνικά σχολεία έχουν ενσωματώσει στη διδασκαλία τους γλώσσες όπως τα αγγλικά και τα γαλλικά, μην συμπεριλαμβάνοντας, ωστόσο, «μη διάσημες» γλώσσες όπως τα αραβικά ή τα αλβανικά.

Ωστόσο, παρουσιάστηκε από μερίδα των ερωτηθέντων και η αντίθετη άποψη. Συγκεκριμένα υποστηρίχθηκε ότι πραγματοποιούνται συντονισμένες προσπάθειες, τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, κυρίως και λόγω της αύξησης των μεταναστών και προσφύγων, να ενταχθεί η διγλωσσία στα σχολεία. Εντούτοις, βρίσκεται ακόμη σε αρκετά πρώιμο στάδιο. Οι συνεντευξαζόμενοι μας πληροφόρησαν ότι πολύ δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί επιχειρούν να ενσωματώσουν κάπως τη διγλωσσία στη διδασκαλία τους, ώστε να βοηθήσουν τα δίγλωσσα παιδιά, ωστόσο υπέδειξαν την απουσία συντονισμένης προσπάθειας. Και οι δυο απόψεις βρίσκουν αντίκρισμα στο θεωρητικό μέρος της εργασίας. Ειδικότερα, όπως διαπιστώθηκε, πράγματι, οι δίγλωσσες εκπαιδευτικές πρακτικές λείπουν από το ελληνικό σχολείο. Η διγλωσσία στη διδασκαλία βρίσκεται ακόμη στα σπάργανα στα ελληνικά σχολεία, και δεν

υφίστανται συντονισμένες απόπειρες ενσωμάτωσης. Ωστόσο, όπως προκύπτει από τη βιβλιογραφία, ολοένα και περισσότεροι εκπαιδευτικοί, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, πραγματοποιούν σημαντικά βήματα προς την κατεύθυνση αυτή.

Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί

Αναφορικά με το ζήτημα των εκπαιδευτικών προσεγγίσεων που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί, οι ερωτηθέντες στο μεγαλύτερο ποσοστό τους ανέφεραν ότι δεν χρησιμοποιούν κάποια συγκεκριμένη δίγλωσση πρακτική, αλλά ενσωματώνουν ποικίλες τεχνικές όπως ένας κοινός κώδικας επικοινωνίας, η μετάφραση των βασικών σημείων της διδασκαλίας, η ενθάρρυνση των μαθητών να χρησιμοποιούν και τη μητρική τους γλώσσα. Περαιτέρω, το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων αποκρίθηκε ότι υιοθετούν πρακτικές με βάση κυρίως τις εμπειρίες τους και τις ανάγκες των παιδιών, χωρίς να υπάρχει κάποια κατευθυντήρια γραμμή.

Επιπλέον, αποκρίθηκαν ότι ως δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί είναι σε θέση να αντιληφθούν καλύτερα την κουλτούρα και τις ανάγκες ενός δίγλωσσου μαθητή, εντούτοις η διδασκαλία τους δεν καθορίζεται, ως ένα βαθμό, από το αν βρίσκονται σε μια, κυρίως, δίγλωσση ή μονόγλωσση βάση. Μάλιστα, αναφέρθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί θα αλλάξουν τη διδασκαλία τους, μόνο εάν παρατηρήσουν ότι κάποιοι δίγλωσσοι μαθητές αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Βέβαια, στις απαντήσεις των ερωτώμενων σημειώθηκαν και αντίθετες απόψεις που υποστήριζαν ότι προσαρμόζουν τη διδασκαλία τους στη διγλωσσία, προκειμένου να μην έχουν κενά οι δίγλωσσοι μαθητές. Το θεωρητικό μέρος της εργασίας συμφωνεί εν μέρει με τους εκπαιδευτικούς, αναφορικά με την αλληλεπίδραση που θα πρέπει να έχουν οι εκπαιδευτικοί με τους μαθητές τους, ενσωματώνοντας τους στη διαδικασία της διδασκαλίας. Εντούτοις, το θεωρητικό μέρος και η βιβλιογραφία δεν συμφωνεί με το ότι στην περίπτωση μιας, κατά βάση δίγλωσσης τάξης, οι εκπαιδευτικοί εμμένουν σε μονόγλωσσες πρακτικές και δεν τις αλλάζουν.

Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου

Στο ζήτημα σχετικά με το τί ρόλο διαθέτει ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός στις εκπαιδευτικές πρακτικές του σημερινού σχολείου, οι απαντήσεις που έλαβε η γράφουσα από τους συνεντευξιαζόμενους, συγκλίνουν στο γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί αισθάνονται ότι ο ρόλος τους είναι περιορισμένος, εξαιτίας του ότι δεν έχουν την κατάλληλη ενημέρωση, και επαρκή υποστήριξη, προκειμένου να διαμορφώσουν κατάλληλες και αποδοτικές δίγλωσσες πρακτικές. Βέβαια, από τις απαντήσεις, μπορούμε να εξάγουμε το συμπέρασμα, ότι, όπως μας αναφέρει και η βιβλιογραφία, σε σχέση με παλαιότερα έχουν αρχίσει να γίνονται σημαντικά βήματα ως προς το κομμάτι της διδασκαλίας και της διγλωσσίας, εντούτοις, δεν έχουν ακόμη διαμορφωθεί επίσημες δίγλωσσες πρακτικές που να χρησιμοποιούνται σε ευρεία βάση στα ελληνικά σχολεία.

Εντούτοις, αν και το ζήτημα της διγλωσσίας είναι αρκετά χαμηλά στην εκπαιδευτική ατζέντα, όπως διαπιστώθηκε και από το θεωρητικό μέρος, ωστόσο οι ερωτηθέντες τονίζουν τη σημασία της διγλωσσίας, καθώς μέσα από αυτή οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να προσεγγίσουν καλύτερα τους μαθητές και τους είναι πιο εύκολο να διδάξουν κάτι, προσαρμόζοντας το στις ανάγκες του δίγλωσσου μαθητή. Για αυτό το λόγο, οι ερωτηθέντες συμφώνησαν στο ότι η διγλωσσία τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των μαθητών θα πρέπει να ενισχύονται, καθώς έτσι θα αντιμετωπίζονται σημαντικές δυσκολίες. Ερχόμενοι σε συμφωνία με το θεωρητικό μέρος, οι εκπαιδευτικοί ισχυρίστηκαν ότι η διγλωσσία θα πρέπει να έχει ισχυρό ρόλο στην εκπαίδευση καθώς συμβάλλει σε παράγοντες όπως η κατάρριψη στερεοτύπων και η διεύρυνση των οριζόντων των μαθητών.

Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές

Το σύνολο των συνεντευξιαζόμενων, ανεξάρτητα από τις απαντήσεις που έδωσαν στις υπόλοιπες ερωτήσεις, συμφώνησαν στο ότι η διγλωσσία θα πρέπει να ενταχθεί στα πλαίσια των εκπαιδευτικών πρακτικών καθώς συμβάλλει σημαντικά στην καλύτερη παρακολούθηση του μαθήματος και στην καλύτερη απόδοση των δίγλωσσων μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί, με βάση και τη δική τους εμπειρία έκαναν

λόγο για πρακτικές όπως οι οργανωμένες τάξεις με δίγλωσσα παιδιά, η ενισχυτική διδασκαλία, η μεικτή διδασκαλία στην ελληνική γλώσσα καθώς και στη μητρική των δίγλωσσων μαθητών. Παράλληλα, οι εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν και σε πρακτικές όπως οι ανταλλαγές μαθητών, αξιοποίηση της μητρικής γλώσσας των δίγλωσσων παιδιών στο σχολείο, ασκήσεις στα μαθήματα που να περιλαμβάνουν και τις δυο γλώσσες, ώστε και οι δίγλωσσοι μαθητές να διευκολυνθούν αλλά και οι μονόγλωσσοι να έρθουν σε επαφή με τη μητρική γλώσσα των συμμαθητών τους. Οι πρακτικές αυτές, αν και σε πιο εξειδικευμένη μορφή, αναφέρονται και στο θεωρητικό μέρος, αποδεικνύοντας ότι οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί, στο μεγαλύτερο μέρος τους, γνωρίζουν ποιες είναι οι κατάλληλες πρακτικές που πρέπει να εφαρμοστούν αναφορικά με τη διγλωσσία.

Σχετικά με το αν ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι πιο κατάλληλος για μια δίγλωσση τάξη, οι ερωτηθέντες, συμφωνώντας μεταξύ τους και με την βιβλιογραφία, αποφάνθηκαν ότι εντέλει είναι. Βέβαια, τόσο με βάση όσα προέκυψαν από το θεωρητικό μέρος όσο και με όσα σημείωσαν οι συνεντευξιαζόμενοι, ο βασικός παράγοντας για την επιτυχία μιας τάξης είναι η ικανότητα του εκπαιδευτικού, είτε μονόγλωσσου είτε δίγλωσσου. Εντούτοις, ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι σε θέση να κατανοήσει ευκολότερα τόσο τις ψυχολογικές όσο και τις γλωσσικές δυσκολίες ενός δίγλωσσου μαθητή.

Κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας, η γράφουσα αντιμετώπισε ορισμένους περιορισμούς, οι οποίοι σχετίζονταν με τη διεξαγωγή της έρευνας. Ειδικότερα, από τους πιο σημαντικούς περιορισμούς που κλήθηκε να αντιμετωπίσει η ερευνήτρια, είναι ο περιορισμένος αριθμός δίγλωσσων εκπαιδευτικών, με αποτέλεσμα το δείγμα να αποτελείται από 10 άτομα. Επίσης ο περιορισμός του δείγματος είχε ως αποτέλεσμα να προέρχονται από διαφορετικούς εκπαιδευτικούς κλάδους. Τέλος το ερευνητικό εργαλείο περιορίζει την ερευνά μας σε συγκεκριμένα στοιχεία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Auroux, S., Deschamps, J., & Kouloughli, D. (2005). *Η φιλοσοφία της γλώσσας* (μτφρ. Θ. Τραμπούλης). Αθήνα: Μεταίχμιο

Αδαμοπούλου, Μ. (2008). *Σύγκριση του βαθμού φωνολογικής συνειδητοποίησης και έλεγχος της μεταβίβασης της ικανότητας φωνολογικής συνειδητοποίησης σε ελληνόφωνα (μονόγλωσσα) και τουρκόφωνα ελληνόφωνα (με διαδοχική διγλωσσία) παιδιά νηπιαγωγείου*. Μεταπτυχιακή Εργασία.

<https://repo.lib.duth.gr/jspui/bitstream/123456789/1074/1/EA922.PDF> (10/8/2021)

Baker, C. (2001). *Εισαγωγή στη Διγλωσσία και τη Δίγλωσση Εκπαίδευση*, Αθήνα: Gutenberg.

Βερβίτης, Ν., & Καρπουκατσίδου, Μ. (2008). Η εκπαιδευτική προσέγγιση και διδακτικό υλικό στην διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Στο Ζ. Παπαναούμ (Επιμ.), *Διαπολιτισμική εκπαίδευση και αγωγή. Οδηγός επιμόρφωσης: ένταξη παιδιών παλιννοστούντων & αλλοδαπών στο σχολείο για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*, (σσ. 185-204). Θεσσαλονίκη: Υ.Π.Ε.Π.Θ.

Cummins, J. (2003). *Ταυτότητες υπό Διαπραγμάτευση. Εκπαίδευση με σκοπό την Ενδυνάμωση σε μια Κοινωνία της ετερότητας*. (εισαγωγή - επιμέλεια Σκούρτου Ε.) β' έκδοση. Αθήνα: Gutenberg

Γιαννίκου, Π. (2019). *Οι εκπαιδευτικοί εκφράζουν τις απόψεις τους για θέματα γλωσσικής εκπαίδευσης μαθητών προσφύγων και μεταναστών*. Πτυχιακή Εργασία. Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Φλώρινα.

Γκαϊνταρτζή, Α. (2012). *Ζητήματα διγλωσσίας σε παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας: κοινωνικές και εκπαιδευτικές διαστάσεις*. Διδακτορική διατριβή.

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο. Θεσσαλονίκη.

<https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/28882> (9/8/2021)

Γρίβα, Ε. & Στάμου, Α. (2014). *Ερευνώντας τη διγλωσσία στο σχολικό περιβάλλον: Οπτικές εκπαιδευτικών, μαθητών και μεταναστών γονέων*. Θεσσαλονίκη: Δ. Κυριακίδη.

Ευαγγέλου, Ο., & Παλαιολόγου, Ν. (2007). *Σχολικές επιδόσεις αλλόφωνων μαθητών. Εκπαιδευτική πολιτική-Ερευνητικά δεδομένα*. Αθήνα: Ατραπός

Ζάγκα, Ε., Κεσίδου, Α., & Ματθαίουδάκη, Μ. (2015). *Οι δυσκολίες των αλλόγλωσσων μαθητών στα μαθήματα του Προγράμματος Σπουδών από τη σκοπιά των εκπαιδευτικών: Ερευνητικά δεδομένα για το δημοτικό σχολείο και το γυμνάσιο*. Παιδαγωγική Επιθεώρηση.

Καραντζόλα, Ε. (2014). *Διγλωσσία και Διαπολιτισμικότητα: συγκλίσεις και αποκλίσεις*. Συνεδριακό και Πολιτιστικό Κέντρο Πανεπιστημίου Πατρών, Πάτρα.

Κλεάνθους, Σ. (2009). *Οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την παρουσία και τη σχολική επίδοση των δίγλωσσων μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης*. Μεταπτυχιακή εργασία. ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη.

<http://ikee.lib.auth.gr/record/113954/files/Diplomatiki%20Ergasia.pdf> (27/7/2021)

Κοσσύβα, Π. (2014). *Απόψεις εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για τη διγλωσσία: Μια ποιοτική έρευνα σε εκπαιδευτικούς του Ν. Τρικάλων*. Αριστοτέλειο Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη.
<http://ikee.lib.auth.gr/record/135935/files/GRI-2015-13877.pdf> (10/8/2021).

Κοκουβίνου, Ε. (2017). *Απόψεις, αναφερόμενες πρακτικές και γνώσεις των δασκάλων για την εκπαίδευση μαθητών/τριών από διαφορετικά πολιτισμικά και γλωσσικά περιβάλλοντα: Μελέτη της διαπολιτισμικής επάρκειας και ετοιμότητας των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης*. Διπλωματική Εργασία. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Διατμηματικό Διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, Θεσσαλονίκη.

Λιάκου, Β. (2019). *Διγλωσσία, ετερότητα και διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης ή ξένης σε μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο ελληνικό σχολείο*. Διπλωματική εργασία. ΕΑΠ, Πάτρα.

<https://apothesis.eap.gr/bitstream/repo/44681/1/115169%20%CE%9B%CE%99%CE>

[%91%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%CE%92%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%9B%CE%99%CE%9A%CE%97.pdf](#) (10/8/2021).

Μερκουριάδου, Ε. (2016). *Διερεύνηση των απόψεων των δασκάλων για τις εκπαιδευτικές πρακτικές σε δίγλωσσους μαθητές από μεταναστευτικά πλαίσια Διπλωματική Εργασία*. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας-Τμήμα Νηπιαγωγών, Φλώρινα.

Νικολάου, Γ. (2000). *Ένταξη και Εκπαίδευση των Αλλοδαπών Μαθητών στο Δημοτικό Σχολείο Από την "Ομοιογένεια" στην Πολυπολιτισμικότητα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Νικολάου, Γ. (2000). *Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο Δημοτικό Σχολείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Νικολάου, Γ. (2011). *Διαπολιτισμική διδακτική. Το νέο περιβάλλον. Βασικές αρχές*. Αθήνα: Πεδίο

Παρασκευά, Μ. (2012). *Η ανάπτυξη δίγλωσσου εκπαιδευτικού υλικού με αντικείμενο τη σύγκριση της ελληνικής και τουρκικής γλώσσας στο πλαίσιο της συνάντησης και της αλληλεξάρτησης των γλωσσών*. Μεταπτυχιακή εργασία. ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη.
<http://ikee.lib.auth.gr/record/131436/files/GRI-2013-10164.pdf> (10/8/2021).

Σκούρτου, Ε. (2005). *Η Διγλωσσία στη Σχολική Τάξη- Παρεμβάσεις Εκπαιδευτικών, στο: Τ. Σαραφίδου (επιμ.) Διγλωσσία και Εκπαίδευση*, Υλικά Ημερίδας, Ξάνθη: Εταιρία Αξιοποίησης και Διαχείρισης Περιουσίας Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Σκούρτου, Ε. (2011). *Η διγλωσσία στο σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg

Σκούρτου, Ε. & Κούρτη - Καζούλλη, Β. (2015). *Διγλωσσία & Διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας*. Αθήνα "Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Συμεωνίδου, Σ. (2019). *Απόψεις εκπαιδευτικών για την ένταξη και εκπαίδευση νεομεταναστών-προσφύγων μαθητών με δυσκολίες μάθησης*. Διπλωματική Εργασία. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Τμήμα Νηπιαγωγών, Φλώρινα.

Τριάρχη - Herrmann, B. (2000). *Η διγλωσσία στην παιδική ηλικία. Μια ψυχολογολογική προσέγγιση*. Αθήνα :Gutenberg.

Τολακίδου, Π. (2018). *Απόψεις εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την παρουσία και τη σχολική επίδοση δίγλωσσων προσφύγων μαθητών\τριών και οι στρατηγικές που χρησιμοποιούν για τη διαχείριση της διγλωσσίας: μια ποιοτική έρευνα σε εκπαιδευτικούς του Ν. Θεσσαλονίκης*. Διπλωματική Εργασία. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Θεσσαλονίκη.

Τσιμουρή, Γ. (2009). Πρακτικές διαπολιτισμικότητας στη ελληνική δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Η εμπειρία των εκπαιδευτικών. Στο Φ. Τσιμπιρίδου. (Επιμ.), *Μειονοτικές και Μεταναστευτικές Εμπειρίες: Βιώνοντας την «κουλτούρα του κράτους»* (σσ. 59-62). Αθήνα: Κριτική.

Τσοκαλίδου, Ρ. (2005). Η αφανής διγλωσσία στο ελληνικό σχολείο: δεδομένα επιτόπιας έρευνας. (Α.Χατζηδάκη, Επιμ.) *Επιστήμες Αγωγής* (Θεματικό τεύχος «Δίγλωσσοι μαθητές στα ελληνικά σχολεία: διδακτικές προσεγγίσεις και θεωρητικά ζητήματα» (σσ. 34-37).

Τσοκαλίδου, Ρ. (2012). *Χώρος για δύο: Θέματα διγλωσσίας και εκπαίδευσης*. Θεσσαλονίκη: Ζυγός

Young, A. (2012). *Μιλώντας τη γλώσσα: Υποστήριξη των δίγλωσσων μαθητών μέσω της πολυγλωσσικής εκπαίδευσης*. Στο Ανδρουλάκης Γ.,Μητακίδου Σ. &Τσοκαλίδου Ρ. (Επιμ.). Πρακτικά 1ου Διεθνούς Συνεδρίου «Σταυροδρόμι Γλωσσών & Πολιτισμών: Μαθαίνοντας Εκτός Σχολείου», Θεσσαλονίκη

Χαρακόπουλος, Χ. (2017). *Διγλωσσία. Είδη και Μορφές*.

https://www.academia.edu/38362230/%CE%94%CE%99%CE%93%CE%9B%CE%A9%CE%A3%CE%A3%CE%99%CE%91_%CE%95%CE%99%CE%94%CE%97_%CE%9A%CE%91%CE%99_%CE%9C%CE%9F%CE%A1%CE%A6%CE%95%CE%A3 (9/8/2021)

Χατζηδάκη, Α. (2000). Η διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας στις ‘κανονικές’ τάξεις. Στο Ε. Σκούρτου (Επιμ.), *Τετράδια Νάξου: Διγλωσσία* (σσ. 73-78). Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

- Bloomfield, L., (1933). *Language*. New York: Henry Holt
- Brown, J.D. (2001). *Using Surveys in Language Programs*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bryman, A. (2004). *Social research methods*. Oxford: University Press.
- Cavazos, A. G. (2009). Reflections of a Latina student-teacher: *Refusing low expectation for Latina/o students*. *American Secondary Education*, 37(3), 70–79.
- Celedón-Pattichis, S., Musanti, S. I., & Marshall, M. E. (2010). Bilingual elementary teachers' reflections on using students' native language and culture to teach mathematics. In M. Q. Foote (Ed.), *Mathematics teaching and learning in K–12: Equity and professional development* (pp. 7–24). New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Chisholm, I. M. (1994). Preparing teachers for multicultural classrooms. *The Journal of Educational Issues of Language Minority Students*, pp. 43–68
- Christian, D., (1994). *Two-Way Bilingual Education: Students Learning Through Two Languages*, CA: National Center for Research on Cultural Diversity and Second Language Learning, Santa Cruz.
- Clark, E. R., & Pérez, B. (1995). *Preparing teachers for south Texas programs, practices, and processes*. Paper presented at the meeting of the American Educational Research Association, San Francisco, CA.
- Creswell, J. (2011). *Η έρευνα στην Εκπαίδευση. Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση της Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας*. Μετάφραση από τα Αγγλικά από Κουβαράκου, Ν. Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.
- Cummins, J. (1980). Psychological assessment of immigrant children: Logic or intuition? *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, pp. 97-111.
- Dalton, S. S. (1998). *Pedagogy matters: Standards for effective teaching practice*. from <http://www.cal.org/crede/pubs/research/RR4.pdf> (23/7/2021)
- Ermakova L.M. (2012). Corpus study of bilingual errors. *Perm University Herald. Russian and Foreign Philology*, 3(19), pp. 34-45.

- Faltis, C. & Arias, M. B. (1993). Speakers of languages other than English in the secondary school: Accomplishments and struggles. *Peabody Journal of Education*, 69(1), pp. 6-29.
- Faltis, C. & Hudelson, S. (1994). Learning English as an additional language in K-12 schools. *TESOL Quarterly*, 28(3), pp. 457-468.
- Flores, B. B. (1999). Bilingual teachers' epistemological beliefs about the nature of bilingual children's cognition and their relation to perceived teaching practices. *Unpublished doctoral dissertation*, Austin: University of Texas
- Gardner, H. (1993). Educating for understanding. *The American School Board Journal*, pp. 21-24.
- Gkaintartzi, A., Kiliari, A., & Tsokalidou, R. (2015). 'Invisible' bilingualism – 'invisible' language ideologies: Greek teachers' attitudes towards immigrant pupils' heritage languages. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 18 (1).
- Gogonas, N. (2007). *Ethnolinguistic vitality and language maintenance in second generation migrants: A study of Albanian and Egyptian pupils in Athens*. PhD dissertation, University of Sussex.
- Goldenberg, C., & Gallimore, R. (1991). Local knowledge, research knowledge, and educational change: A case study of early Spanish reading improvement. *Educational Researcher*, 20 (8), pp. 2–14
- Good, T. L. (1987). Teacher expectations. In D. C. Berliner & B. V. Rosenshine (Eds.), *Talks to teachers* (pp. 159–200). New York: Random House
- Goodlad, J. (1984). *A place called school: Prospects for the future*. New York: McGraw Hill.
- Haugen, E. (1956). The Phoneme in Bilingual description. *Language Learning*, 7 (pp. 17-23). doi:10.1111/j.1467-1770.1956.tb01199.x (7/8/2021).
- Hopf, C. (2004). *Research ethics and qualitative research. A companion to qualitative research*. London: Sage Publications.

Hymes, D. (2003). Models of the Interaction of Language and Social Life in B. Paulston and R.G. Tucker (eds.) *Sociolinguistics, The Essential Readings*, Oxford: Blackwell, pp. 30-47.

Ingersoll, R., & Strong, M. (2011). The impact of induction and mentoring programs for beginning teachers: A critical review of the research. *Review of Education Research*, 81(2), 201–233.

Jacobson, R. (1982). The implementation of a bilingual instructional model: The new concurrent approach. In R. Padilla (Ed.), *Ethnoperspectives in bilingual education research* (pp. 14-29). Ypsilanti, MI: Eastern Michigan University

Jacobson, R. (1990). Allocating two languages as a key feature of bilingual methodology. In R. Jacobson & C. Faltis (Eds.), *Language distribution issues in bilingual schooling* (pp. 3-17). Clevedon, England: Multilingual Matters.

Khabirova, N. & Abrosimova, G. (2016). The Phenomenon of Bilingualism on the Current Stage. In *INTERNATIONAL JOURNAL OF HUMANITIES AND CULTURAL STUDIES*, pp. 74-80. <http://www.ijhcs.com/index.php/ijhcs/index> (25/7/2021).

Lightbrown, P., & Spada, F. (1999). *How languages are learned* (Rev. Ed.). Oxford, U.K.: Oxford University Press.

Maykut, P., & Morehouse, R. (1994). *Beginning qualitative research, a philosophic and practical guide*. London: The Falmer Press.

Milk, R. (1993). Bilingual education and English as a second language: The elementary school. In B. Arias & U. Casanova (Eds.), *Bilingual education: Politics, practice, research* (pp. 88- 112). Chicago: National Society for the Study of Education.

Pavlenko, A. (2000). "L2 influence on L1 in late bilingualism". *Issues in Applied Linguistics*. 11 (2), pp. 175–206.

Reitbauer, M., Fürstenberg, U., Kletzenbauer, P. & Marko, K. (2018). "Towards a Cognitive-Linguistic Turn in CLIL: Unfolding Integration". *Latin American Journal of Content and Language Integrated Learning (LACLIL)* VOL. 11, No. 1, JANUARY-JUNE 2018, pp. 87-107. Ανακτήθηκε από:

https://www.researchgate.net/publication/327523904_Towards_a_Cognitive-Linguistic_Turn_in_CLIL_Unfolding_Integration/link/5c28a1a492851c22a34ed538/download (23/7/2021).

Richard-Amato, P. A. (1996). *Making it happen: Interaction in the secondlanguage classroom. From theory to practice* (2nd ed.). White Plains, NY: Longman

Robson, C. (2010). *Η Έρευνα του Πραγματικού Κόσμου: ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές* (επιμ. Κ. Μιχαλοπούλου). Αθήνα: Gutenberg

Sakka, D. (2010). Greek teachers' cross-cultural awareness and their views on classroom cultural diversity. *Hellenic Journal of Psychology*, pp. 92-123.

Schommer, M. (1990). Effects of beliefs about the nature of knowledge oncomprehension. *Journal of Educational Psychology*, 82 (3), pp. 498–504.

Sleeter, C. E. (2001). *Culture, difference, and power*. New York, NY: Teachers College Press

Sleeter, C. E., Neal, L. I., & Kumashiro, K. K. (Eds.). (2015). Diversifying the teacher workforce: *Preparing and retaining highly effective teachers*. New York, NY: Routledge.

Shotter, J. 1993. *Conversational Realities: Constructing Life through Languages*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Skutnabb - Kangas, T. (1981). *Bilingualism or not: the education of minorities*. Clevedon, Multilingual Matters.

Torcher, K. (2014). What shall we do with psychological process? *Journal of learning disabilities*, pp. 514-52

Turner, E. E., Dominquez, H., Empson, S., & Maldonaldo, L. A. (2013). Latino/a bilinguals and their teachers developing a shared communicative space. *Educational Studies in Mathematics*, 84(3), 349–370.

Valdes, G., Figueroa, R.A. (1994). *Bilingualism and Testing: A Special Case of Bias*. Norwood, NJ:Ablex.

Villegas, A. M., & Irvine, J. J. (2010). Diversifying the teaching workforce: *An examination of major arguments*. *The Urban Review*, 42(3), 175–192.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Walsh, B. (2015). *Bilingualism as a Life Experience*. *What we're learning about the lasting cognitive effects of speaking two languages*.
<https://www.gse.harvard.edu/news/uk/15/10/bilingualism-life-experience> (10/8/2021)

Weinreich, U. (1953). *Languages in contact, findings and problems*. New York: Linguistic Circle of New York

Wile, E. (x. x.). *Qualities of an Exceptional ESL Teacher*.<https://work.chron.com/qualities-exceptional-esl-teacher-12705.html>.
(10/8/2021)

Wong-Fillmore, L. (1991). When learning a second language means losing the first. *EarlyChildhoodResearchQuarterly*, pp. 323–346. [https://doi.org/10.1016/S0885-2006\(05\)80059-6](https://doi.org/10.1016/S0885-2006(05)80059-6) (10/8/2021)

Παράρτημα Ι

1. Πρωτόκολλο συνέντευξης

Ερευνητικά ερωτήματα	Θεματικοί άξονες	Ερωτήσεις για συνέντευξη
1. Ποιες είναι οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας;	Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία	Ερωτήσεις στην αρχή της συνέντευξης Πώς θεωρείτε ότι αντιμετωπίζεται η διγλωσσία των εκπαιδευτικών από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα; Ερώτηση 3. Πιστεύετε ότι οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές στα σχολεία, έχουν συμπεριλάβει την παράμετρο της διγλωσσίας; Αν ναι πώς; Ερώτηση 4. Κατά την εκτίμησή σας, ποιές είναι οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας;
2. Ποιες είναι οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί; Διαφέρουν από αυτές των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών;	Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί	Ερώτηση 5. Εσείς χρησιμοποιείτε κάποια ξεχωριστή εκπαιδευτική προσέγγιση ως δίγλωσσοι/η εκπαιδευτικός; Επεξηγηματική ερώτηση: ποιες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις χρησιμοποιείτε; Ερώτηση 6. Ποιες διαφορές εντοπίζετε από την εκπαιδευτική προσέγγιση των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών; Ερώτηση 7. Η εκπαιδευτική σας προσέγγιση καθορίζεται και από το αν απευθύνεστε σε δίγλωσσους μαθητές; Εξηγήστε πώς.
3. Ποιος είναι ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου;	Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου	Ερώτηση 8. Ποια πρέπει να είναι συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου; Ερώτηση 9. Πως θεωρείτε ότι θα πρέπει να αντιμετωπίζεται η διγλωσσία, τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών από το δημόσιο σχολείο;

<p>4. Ποιες είναι οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές;</p>	<p>Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές</p>	<p>Ερώτηση 10. Θεωρείτε ότι πρέπει να αλλάξει κάτι αναφορικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές και το ζήτημα της διγλωσσίας;</p> <p>Ερώτηση 11. Πως μπορεί να ενισχυθεί η διγλωσσία των μαθητών;</p> <p>Επεξηγηματική ερώτηση: Ποιες είναι οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές;</p> <p>Ερώτηση 12. Θεωρείτε ότι ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι πιο κατάλληλος για μια τάξη που αποτελείται στην πλειοψηφία της από δίγλωσσους μαθητές; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.</p> <p>;</p>
---	---	---

Παραρτήματα II

2. Ατομικοί πίνακες έκθεσης δεδομένων

2.1. Ατομικός Πίνακας 1

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Άντρας	40-45	4	ΠΕ 01	Ναι	Όχι

Κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί ορισμοί
1^{ος} θεματικός άξονας: Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία»	
1. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας των εκπαιδευτικών από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	ΗΔΤΕΔΕ: Η Διγλωσσία των εκπαιδευτικών δεν ενθαρρύνεται. ΧΜΕΛΣΠ: Χρήση μόνο της ελληνικής στο περιβάλλον.
2. Συμπερίληψη της παραμέτρου της διγλωσσίας στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές	ΑΝΞΟΣΣΒ: Αναφορά ξένων ονομάτων στα σχολικά βιβλία.
3. 3.Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας.	ΜΧΕΠΓΔΜ: Μη χρήση εναλλακτικών πρακτικών για δίγλωσσους μαθητές.
2^{ος} θεματικός άξονας: Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί	
4. Αξιοποίηση ειδικών εκπαιδευτικών προσεγγίσεων ως δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί.	ΠΑΠΠΓΛ: Θεωρείται πλεονέκτημα η γνώση πολλών γλωσσών ΧΠΑΕΝΓΛ: Χρήση παραδειγμάτων με εναλλαγή γλωσσών. ΔΛΕΚΑΙΓΡ: Διεύρυνση λεξιλογίου και γραμματικής
5. Οι διαφορές που εντοπίζουν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί στην εκπαιδευτική προσέγγιση των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών	ΓΝΟΚΟΥΣΥ: Γνώση νοοτροπίας, κουλτούρας , συνηθειών ΑΕΜΑΚΓΛ: Άμεση επαφή με τους μαθητές κοινής γλώσσας ΧΡΠΑΧΚ: Χρήση παραδειγμάτων από την χώρα καταγωγής
5. Καθορισμός της εκπαιδευτικής προσέγγισης ανάλογα αν απευθύνονται σε δίγλωσσους μαθητές	ΒΧΜΓΜΧ: Βοηθητική χρήση της μητρικής γλώσσας σε μαθητές κοινής καταγωγής. ΧΤΚΓΣΑΜ: Χρήση τρίτης κοινής γλώσσας σε άλλους μαθητές.
3^{ος} θεματικός άξονας: Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου	
6. Η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου.	ΜΑΠΓΜΧ: Μη απώλεια μητρικής γλώσσας μέσω της χρήσης. ΕΝΘΑΚΑΥ: Ενίσχυση θάρρους και αυτοπεποίθησης. ΕΞΑΡΝΟΟ: Εξάλειψη της αρνητικής νοοτροπίας. ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η ενσυναίσθηση στις ανάγκες των μαθητών
7. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας, τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών από το δημόσιο σχολείο.	ΜΧΔΓΣΣ: Μη χρήση διαφορετικών γλωσσών στο σχολείο ΧΑΓΓΩΔ: Χρήση Αγγλικής γλώσσας ως Δεύτερη
4^{ος} θεματικός άξονας: Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές	

8. Προτάσεις αναφορικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές και το ζήτημα της διγλωσσίας	ΑΠΜΕΣΔΔΓ: Αποφυγή μετάφρασης στη διδασκαλία δεύτερης γλώσσας ΕΜΜΕΜΓ: Έμφαση στη μεθοδολογία της μητρικής γλώσσας ΙΕΚΣΔΙΚΘ: Η ικανότητα εκπόνησης εκπαιδευτικών σεναρίων με διαφορετική και κατάλληλη θεματολογία ΣΗΔΕΠΡΕΑ: Σημαντική δεξιότητα η προσαρμογή των εκπαιδευτικών στις αλλαγές
9. Τρόποι ενίσχυσης της διγλωσσίας των μαθητών	ΑΠΕΥΕΝΦΕ: Απαραίτητη η ευαισθητοποίηση και η ενεργοποίηση του φιλότιμου του εκπαιδευτικού και της εκπαιδευτικής κοινότητας ΑΠΠΕΚΕΡ: Απαραίτητη η πίστη του εκπαιδευτικού στο έργο του. ΓΝΞΕΓΛΑΓ: Η γνώση ξένων γλωσσών και κυρίως της αγγλικής
10. Καταλληλότητα ύπαρξης δίγλωσσου εκπαιδευτικού σε μια τάξη που αποτελείται στην πλειοψηφία της από δίγλωσσους μαθητές.	ΔΕΚΔΙΘΠΑ: Ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός δίνει θετικό παράδειγμα. ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η εν συνείδηση στις ανάγκες των μαθητών. ΔΗΚΔΗΚΣΥ: Δημιουργεί κλίμα δημοκρατίας και συνεργασίας. ΓΝΝΟΚΣΥ: Γνώση νοοτροπίας και συνηθειών.

2.2. Ατομικός Πίνακας 2

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Γυναίκα	25-30	3	ΠΕ 70	Ναι	Όχι

Κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί ορισμοί
1^{ος} θεματικός άξονας: Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία»	
1. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας των εκπαιδευτικών από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	ΗΔΤΕΔΕ: Η Διγλωσσία των εκπαιδευτικών δεν ενθαρρύνεται. ΧΜΕΛΣΠ: Χρήση μόνο της ελληνικής στο περιβάλλον. ΜΧΡΜΓΕΚ: Μη χρήση της μητρικής γλώσσας των εκπαιδευτικών.
2. Συμπερίληψη της παραμέτρου της διγλωσσίας στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές	ΗΔΔΕΣΥ: Η διγλωσσία δεν συμπεριλαμβάνεται στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές.
3. 3.Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας.	ΑΝΙΔΜΔΚ: Ανταλλαγές ιδεών από μαθητές διαφορετικής καταγωγής. ΑΝΣΒΣΔΠ: Αναφορές σχολικών βιβλίων σε διαφορετικούς πολιτισμούς
2^{ος} θεματικός άξονας: Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί	
4. Αξιοποίηση ειδικών εκπαιδευτικών προσεγγίσεων ως δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί.	ΧΡΤΚΓΕΠ: Χρήση τρίτης κοινής γλώσσας επικοινωνίας

5. Οι διαφορές που εντοπίζουν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί στην εκπαιδευτική προσέγγιση των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών	ΑΜΕΚΓΜΜ: Άμεση εκπαιδευτική διαδικασία για μονόγλωσσους μαθητές. ΑΕΜΑΚΓΛ: Άμεση επαφή με τους μαθητές κοινής γλώσσας ΧΡΠΑΧΚ: Χρήση παραδειγμάτων από την χώρα καταγωγής. ΣΕΠΣΕΠΑ: Συχνές επαναλήψεις σε πληροφορίες
6. Καθορισμός της εκπαιδευτικής προσέγγισης ανάλογα αν απευθύνονται σε δίγλωσσους μαθητές	ΒΧΜΓΜΧ: Βοηθητική χρήση της μητρικής γλώσσας σε μαθητές κοινής καταγωγής. ΧΤΚΓΣΑΜ: Χρήση τρίτης κοινής γλώσσας σε άλλους μαθητές. ΜΧΡΙΤΑΜΑ: Μη χρήση ιδιαίτερων τρόπων διδασκαλίας για τα παιδιά από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα
3^{ος} θεματικός άξονας: Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου	
7. Η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου.	ΜΑΠΓΜΧ: Μη απώλεια μητρικής γλώσσας μέσω της χρήσης. ΔΙΘΕΓΑΚ: Διοργάνωση θεματικών εορτών ανάλογα με τη χώρα καταγωγής. ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η εν συναίσθηση στις ανάγκες των μαθητών.
8. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας, τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών από το δημόσιο σχολείο.	ΜΧΔΓΣΣ: Μη χρήση διαφορετικών γλωσσών στο σχολείο ΧΑΓΓΩΔ: Χρήση Αγγλικής γλώσσας ως Δεύτερη ΜΧΡΜΓΕΚ: Μη χρήση της μητρικής γλώσσας των εκπαιδευτικών. ΘΕΚΑΑΡ: Θεωρείται κάτι αρνητικό. ΥΠΕΛΠ: Υποτίμηση εκπαιδευτικών λόγω προφοράς
4^{ος} θεματικός άξονας: Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές	
9. Προτάσεις αναφορικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές και το ζήτημα της διγλωσσίας	ΕΝΜΑΠΕΚΔ: Ενημέρωση μαθητών μέσω πολιτισμικών εκδηλώσεων. ΕΥΕΚΜΑΓΟ: Ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των γονέων. ΕΠΘΨΥΤΑΔ: Η επιμόρφωση σε θέματα ψυχολογίας τρόπος απόκτησης διαπολιτισμικών δεξιοτήτων ΕΝΣΠΑ: Ενίσχυση σεβασμού πολύγλωσσων ανθρώπων.
10. Τρόποι ενίσχυσης της διγλωσσίας των μαθητών	ΣΤΜΓΣΠ: Στοιχεία μητρικής γλώσσας στο σχολικό περιβάλλον. ΧΡΜΓΛΚ: Χρήση μητρικής γλώσσας καθημερινά.
11. Καταλληλότητα ύπαρξης δίγλωσσου εκπαιδευτικού σε μια τάξη που αποτελείται στην πλειοψηφία της από δίγλωσσους μαθητές.	ΔΕΚΔΙΘΠΑ: Ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός δίνει θετικό παράδειγμα. ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η εν συναίσθηση στις ανάγκες των μαθητών. ΚΓΜΓΑΜΡ: Η καλή γνώση της μητρικής γλώσσα μειώνει τα φαινόμενα ρατσισμού. ΠΑΠΓΚΒΦΜ: Η προσπάθεια για την αποφυγή της περιθωριοποίησης των μαθητών βοηθητική για τη φοίτηση των μαθητών

2.3. Ατομικός Πίνακας 3

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Γυναίκα	40-45	15	ΠΕ 02	Όχι	Όχι

Κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί ορισμοί
1^{ος} θεματικός άξονας: Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία»	
1. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας των εκπαιδευτικών από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	ΗΔΤΕΔΕ: Η Διγλωσσία των εκπαιδευτικών δεν ενθαρρύνεται. ΧΜΕΛΣΠ: Χρήση μόνο της ελληνικής στο περιβάλλον. ΜΧΡΜΓΕΚ: Μη χρήση της μητρικής γλώσσας των εκπαιδευτικών.
2. Συμπερίληψη της παραμέτρου της διγλωσσίας στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές	ΔΔΣΥΕΠ: Η διγλωσσία δεν συμπεριλαμβάνεται στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές. ΕΠΠΡΣΓΧΠ: Η επικοινωνία πραγματοποιείται στην γλώσσα της χώρας παραμονής
3. 3.Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας.	ΔΕΜΣΧΜΕ: Η διγλωσσία εμφανίζεται στα σχολεία ως μετάφραση. ΑΝΣΤΠΟ: Ανταλλαγές στοιχείων πολιτισμών.
2^{ος} θεματικός άξονας: Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί	
4. Αξιοποίηση ειδικών εκπαιδευτικών προσεγγίσεων ως δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί.	ΧΡΜΓΜΑ: Χρήση μητρικής γλώσσας μαθητή εφόσον την γνωρίζει ΧΡΤΚΓΕΠ: Χρήση τρίτης κοινής γλώσσας επικοινωνίας ΧΡΕΙΚΓΕΠ: Χρήση εικόνων για επεξήγηση
5. Οι διαφορές που εντοπίζουν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί στην εκπαιδευτική προσέγγιση των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών	ΑΕΜΑΚΓΛ: Άμεση επαφή με τους μαθητές κοινής γλώσσας ΧΡΠΑΧΚ: Χρήση παραδειγμάτων από την χώρα καταγωγής. ΣΕΠΣΕΠΛ: Συχνές επαναλήψεις σε πληροφορίες ΚΑΔΥΜΚΚΑ: Κατανόηση δυσκολιών μαθητών που έχουν κοινή καταγωγή. ΤΑΕΝΣΥ: Η τάξη αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο.
6. Καθορισμός της εκπαιδευτικής προσέγγισης ανάλογα αν απευθύνονται σε δίγλωσσους μαθητές	ΧΤΚΓΣΑΜ: Χρήση τρίτης κοινής γλώσσας σε άλλους μαθητές. ΜΧΡΙΤΔΑΜΑ: Μη χρήση ιδιαίτερων τρόπων διδασκαλίας για τα παιδιά από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα
3^{ος} θεματικός άξονας: Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου	
7. Η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου.	ΜΑΠΓΜΧ: Μη απώλεια μητρικής γλώσσας μέσω της χρήσης. ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η εν συναίσθηση στις ανάγκες των μαθητών. ΚΑΤΡΣΔΜ: Κατανόηση τρόπου σκέψης δίγλωσσων μαθητών.
8. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας, τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών από το δημόσιο σχολείο.	ΜΧΔΓΣΣ: Μη χρήση διαφορετικών γλωσσών στο σχολείο ΧΑΓΓΩΔ: Χρήση Αγγλικής γλώσσας ως Δεύτερη ΜΑΡΜΓΕΚ: Μη Αξιοποίηση της μητρικής γλώσσας των εκπαιδευτικών. ΜΠΡΧΡΔ: Μη πρακτική χρήση διγλωσσίας. ΔΙΓΛΧΡΚΜ: Διαχωρισμός των γλωσσών σε χρήσιμες και μη.
4^{ος} θεματικός άξονας: Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές	

<p>9. Προτάσεις αναφορικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές και το ζήτημα της διγλωσσίας</p>	<p>ΕΥΕΚΜΑΓΟ: Ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των γονέων. ΑΞΔΕΚΣ: Αξιοποίηση εκπαιδευτικών σε κατάλληλα σχολεία ΣΜΚΕΚΓΛ: Σχολεία με μαθητές και εκπαιδευτικούς με κοινή μητρική γλώσσα.</p>
<p>10. Τρόποι ενίσχυσης της διγλωσσίας των μαθητών</p>	<p>ΧΡΜΓΛΚ: Χρήση μητρικής γλώσσας καθημερινά. ΣΥΣΧΓΟ: Συνεργασία σχολείου και γονιών.</p>
<p>11. Καταλληλότητα ύπαρξης δίγλωσσου εκπαιδευτικού σε μια τάξη που αποτελείται στην πλειοψηφία της από δίγλωσσους μαθητές.</p>	<p>ΑΠΕΚΔΚΚΜ: Η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού δεν καθορίζεται από την καταγωγή του μαθητή. ΜΕΣΥΑΠΠΡ: Η μεταδοτικότητα και η συνεννόηση αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση.</p>

2.4. Ατομικός Πίνακας 4

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Γυναίκα	35-40	15	ΠΕ 79	Ναι	Όχι

Κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί ορισμοί
1^{ος} θεματικός άξονας: Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία»	
1. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας των εκπαιδευτικών από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	ΗΔΤΕΔΕ: Η Διγλωσσία των εκπαιδευτικών δεν ενθαρρύνεται.
2. Συμπερίληψη της παραμέτρου της διγλωσσίας στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές	ΗΔΔΕΣΥ: Η διγλωσσία δεν συμπεριλαμβάνεται στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές. ΔΙΑΓΓΔΑΔ: Η διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας δεν αποτελεί διγλωσσία.
3. Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας.	ΧΠΕΞΓ: Χρήση πρακτικών σε εξειδικευμένες ξένες γλώσσες..
2^{ος} θεματικός άξονας: Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί	
4. Αξιοποίηση ειδικών εκπαιδευτικών προσεγγίσεων ως δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί.	ΜΧΡΞΕΠ: Μη χρήση ξεχωριστής πρακτικής. ΕΝΞΓΜΜΟΤ: Ένταξη ξένης γλώσσας μέσω της μουσικών τραγουδιών.
5. Οι διαφορές που εντοπίζουν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί στην εκπαιδευτική προσέγγιση των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών	ΑΜΕΚΓΜΜ: Άμεση εκπαιδευτική διαδικασία για μονόγλωσσους μαθητές. ΣΕΠΣΕΠΛ: Συχνές επαναλήψεις σε πληροφορίες
6. Καθορισμός της εκπαιδευτικής προσέγγισης ανάλογα αν απευθύνονται σε δίγλωσσους μαθητές	ΣΥΤΡΣΔΓ: Συνδυασμός τραγουδιών σε διαφορετικές γλώσσες, ΒΧΜΓΜΧ: Βοηθητική χρήση της μητρικής γλώσσας σε μαθητές κοινής καταγωγής. ΧΤΚΓΣΑΜ: Χρήση τρίτης κοινής γλώσσας σε άλλους μαθητές. ΜΧΡΙΤΔΑΜΑ: Μη χρήση ιδιαίτερων τρόπων διδασκαλίας για τα παιδιά από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα ΣΥΤΡΣΔΓ: Συνδυασμός τραγουδιών σε διαφορετικές γλώσσες,
3^{ος} θεματικός άξονας: Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου	
7. Η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου.	ΜΑΠΓΜΧ: Μη απώλεια μητρικής γλώσσας μέσω της χρήσης. ΔΙΘΕΓΑΚ: Διοργάνωση θεματικών εορτών ανάλογα με τη χώρα καταγωγής. ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η εν συναίσθηση στις ανάγκες των μαθητών.
8. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας, τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών από το δημόσιο σχολείο.	ΔΠΡΔΣΣΤΔ: Δεν προβλέπεται η δέουσα σημασία στη διγλωσσία.
4^{ος} θεματικός άξονας: Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές	
9. Προτάσεις αναφορικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές και το ζήτημα της διγλωσσίας.	ΣΥΔΓΑΝΓΑ: Συνδυασμός και των δύο γλωσσών στην αντιμετώπιση των γνωστικών αντικειμένων.

10.	Τρόποι ενίσχυσης της διγλωσσίας των μαθητών	ΧΡΕΞΔΙ: Χρήση εξειδικευμένης διδασκαλίας.
11.	Καταλληλότητα ύπαρξης διγλωσσού εκπαιδευτικού σε μια τάξη που αποτελείται στην πλειοψηφία της από διγλωσσούς μαθητές.	ΕΚΓΕΔΓ: Ο εκπαιδευτικός γεφυρώνει τις διαφορετικές γλώσσες.

2.5. Ατομικός Πίνακας 5

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Γυναίκα	45-50	20	ΠΕ 79	Ναι	Όχι

Κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί ορισμοί
1^{ος} θεματικός άξονας: Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία»	
1. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας των εκπαιδευτικών από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	ΗΔΤΕΔΕ: Η Διγλωσσία των εκπαιδευτικών δεν ενθαρρύνεται. ΗΔΤΕΔΑ: Η διγλωσσία των εκπαιδευτικών δεν αναγνωρίζεται.
2. Συμπερίληψη της παραμέτρου της διγλωσσίας στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές	ΗΔΔΕΣΥ: Η διγλωσσία δεν συμπεριλαμβάνεται στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές.
3. 3.Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας.	ΑΝΙΔΜΔΚ: Ανταλλαγές ιδεών από μαθητές διαφορετικής καταγωγής. ΑΝΣΒΣΔΠ: Αναφορές σχολικών βιβλίων σε διαφορετικούς πολιτισμούς
2^{ος} θεματικός άξονας: Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί	
4. Αξιοποίηση ειδικών εκπαιδευτικών προσεγγίσεων ως δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί.	ΧΡΜΟΙΣΤΛ: Χρήση μουσικής ιστορίας των λαών ΕΝΗΕΧΚΕ: Ενημέρωση για ήθη και έθιμα χώρας καταγωγής εκπαιδευτικού. ΟΕΚΕΙΔΔΥ: Όλοι οι εκπαιδευτικοί έχουν τις ίδιες δυνατότητες.
5. Οι διαφορές που εντοπίζουν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί στην εκπαιδευτική προσέγγιση των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών	ΓΝΠΓΑΠ: Η γνώση πολλών γλωσσών αποτελεί πλεονέκτημα. ΔΙΠΠΥΚΙΟ: Το διαδίκτυο προσφέρει ίσες υπηρεσίες και ικανότητες σε όλους,
6. Καθορισμός της εκπαιδευτικής προσέγγισης ανάλογα αν απευθύνονται σε δίγλωσσους μαθητές	ΧΤΚΓΣΑΜ: Χρήση τρίτης κοινής γλώσσας σε άλλους μαθητές. ΜΧΡΙΤΔΑΜΑ: Μη χρήση ιδιαίτερων τρόπων διδασκαλίας για τα παιδιά από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα
3^{ος} θεματικός άξονας: Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου	
7. Η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου.	ΔΙΘΕΓΑΚ: Διοργάνωση θεματικών εορτών ανάλογα με τη χώρα καταγωγής. ΣΥΕΚΑΣΠ: Συνεργασία εκπαιδευτικών για ανταλλαγή πολιτισμικών στοιχείων. ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η εν συναίσθηση στις ανάγκες των μαθητών.
8. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας, τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών από το δημόσιο σχολείο.	ΜΧΔΓΣΣ: Μη χρήση διαφορετικών γλωσσών στο σχολείο ΧΑΓΓΩΔ: Χρήση Αγγλικής γλώσσας ως Δεύτερη ΜΧΡΜΓΕΚ: Μη χρήση της μητρικής γλώσσας των εκπαιδευτικών. ΘΕΚΑΑΡ: Θεωρείται κάτι αρνητικό. ΥΠΕΛΠ: Υποτίμηση εκπαιδευτικών λόγω προφοράς
4^{ος} θεματικός άξονας: Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές	

9. Προτάσεις αναφορικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές και το ζήτημα της διγλωσσίας	ΕΝΜΑΠΕΚΔ: Ενημέρωση μαθητών μέσω πολιτισμικών εκδηλώσεων. ΕΥΕΚΜΑΓΟ: Ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των γονέων. ΕΝΜΑΔΙΚ: Ενθάρρυνση μαθητών διαφορετική καταγωγής. ΕΝΣΠΑ: Ενίσχυση σεβασμού πολύγλωσσων ανθρώπων.
10. Τρόποι ενίσχυσης της διγλωσσίας των μαθητών	ΥΠΒΟΜ: Υπομονή και βοήθεια μαθητών ΧΡΕΝΔΙΜΓ: Χρήση ενισχυτικής διδασκαλίας μητρικής γλώσσας, ΣΧΔΡΕΥΜΓ: Σχολικές δραστηριότητες που συμπεριλαμβάνουν την μητρική γλώσσα.
11. Καταλληλότητα ύπαρξης δίγλωσσου εκπαιδευτικού σε μια τάξη που αποτελείται στην πλειονοψηφία της από δίγλωσσους μαθητές.	ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η εν συνείδηση στις ανάγκες των μαθητών. ΚΓΜΓΛΑΜΡ: Η καλή γνώση της μητρικής γλώσσας μειώνει τα φαινόμενα ρατσισμού. ΠΑΠΓΚΒΦΜ: Η προσπάθεια για την αποφυγή της περιθωριοποίησης των μαθητών βοηθητική για τη φοίτηση των μαθητών

2.6. Ατομικός Πίνακας 6

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Γυναίκα	35-40	10	ΠΕ 60	Ναι	Όχι

Κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί ορισμοί
1^{ος} θεματικός άξονας: Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία»	
1. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας των εκπαιδευτικών από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	ΗΔΤΕΔΕ: Η Διγλωσσία των εκπαιδευτικών δεν ενθαρρύνεται. ΧΜΕΛΣΠ: Χρήση μόνο της ελληνικής στο περιβάλλον. ΜΧΡΜΓΕΚ: Μη χρήση της μητρικής γλώσσας των εκπαιδευτικών.
2. Συμπερίληψη της παραμέτρου της διγλωσσίας στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές	ΔΔΣΥΕΠ: Η διγλωσσία δεν συμπεριλαμβάνεται στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές. ΠΡΕΚΔΑΠΜ: Προσαρμογή εκπαιδευτικής διαδικασίας στις απαιτήσεις των μαθητών.
3. Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας.	ΑΝΣΤΠΟ: Ανταλλαγές στοιχείων πολιτισμών. ΕΚΠΡΕΝΜ: Εύρεση κατάλληλων πρακτικών για την ενσωμάτωση των μαθητών.
2^{ος} θεματικός άξονας: Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί	
4. Αξιοποίηση ειδικών εκπαιδευτικών προσεγγίσεων ως δίγλωσσοι	ΧΡΜΓΜΑ: Χρήση μητρικής γλώσσας μαθητή εφόσον την γνωρίζει ΧΡΤΚΓΕΠ: Χρήση τρίτης κοινής γλώσσας επικοινωνίας ΚΟΜΑΕΔ: Η κοινωνικοποίηση των μαθητών γίνεται με επικοινωνία μέσω του δασκάλου.

εκπαιδευτικοί.	
5. Οι διαφορές που εντοπίζουν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί στην εκπαιδευτική προσέγγιση των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών	ΑΕΜΑΚΓΛ: Άμεση επαφή με τους μαθητές κοινής γλώσσας ΧΡΠΑΧΚ: Χρήση παραδειγμάτων από την χώρα καταγωγής. ΣΕΠΣΕΠΛ: Συχνές επαναλήψεις σε πληροφορίες ΚΑΔΥΜΚΚΑ: Κατανόηση δυσκολιών μαθητών που έχουν κοινή καταγωγή.
6. Καθορισμός της εκπαιδευτικής προσέγγισης ανάλογα αν απευθύνονται σε δίγλωσσους μαθητές	ΧΤΚΓΣΑΜ: Χρήση κοινής γλώσσας σε άλλους μαθητές.
3^{ος} θεματικός άξονας: Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου	
7. Η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου.	ΜΑΠΓΜΧ: Μη απώλεια μητρικής γλώσσας μέσω της χρήσης. ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η εν συναίσθηση στις ανάγκες των μαθητών. ΚΑΤΡΣΔΜ: Κατανόηση τρόπου σκέψης δίγλωσσων μαθητών.
8. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας, τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών από το δημόσιο σχολείο.	ΠΑΘΕΠΡΟΑ: Παρατηρούνται θετικές προσπάθειες αναγνώρισης. ΑΡΜΓΕΚ: Αξιοποίηση της μητρικής γλώσσας των εκπαιδευτικών.
4^{ος} θεματικός άξονας: Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές	
9. Προτάσεις αναφορικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές και το ζήτημα της διγλωσσίας	ΠΑΣΤΣΕΔΜ: Παράλληλη στήριξη σε δίγλωσσους μαθητές. ΑΞΔΕΚΣ: Αξιοποίηση εκπαιδευτικών σε κατάλληλα σχολεία ΣΜΚΕΚΓΛ: Σχολεία με μαθητές και εκπαιδευτικούς με κοινή μητρική γλώσσα. ΔΙΑΡΟΙΚ: Διαπολιτισμικές δραστηριότητες από τις οικογένειες. ΔΗΠΡΠΡ: Δημιουργία προγραμμάτων project.
10. Τρόποι ενίσχυσης της διγλωσσίας των μαθητών	ΧΡΜΓΛΚ: Χρήση μητρικής γλώσσας καθημερινά. ΣΥΣΧΓΟ: Συνεργασία σχολείου και γονιών.
11. Καταλληλότητα ύπαρξης δίγλωσσου εκπαιδευτικού σε μια τάξη που αποτελείται στην πλειοψηφία της από δίγλωσσους μαθητές.	ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η εν συναίσθηση στις ανάγκες των μαθητών. ΚΓΜΓΛΜΡ: Η καλή γνώση της μητρικής γλώσσα μειώνει τα φαινόμενα ρατσισμού. ΠΑΠΓΚΒΦΜ: Η προσπάθεια για την αποφυγή της περιθωριοποίησης των μαθητών βοηθητική για τη φοίτηση των μαθητών.

2.7. Ατομικός Πίνακας 7

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Γυναίκα	25-30	3	ΠΕ 70	Ναι	Όχι

Κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί ορισμοί
1^{ος} θεματικός άξονας: Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία»	
1. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας των εκπαιδευτικών από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	ΗΔΤΕΕΙΚ: Η Διγλωσσία των εκπαιδευτικών ενθαρρύνεται ικανοποιητικά. ΧΜΣΓΧΠ: Χρήση μόνο της συγκεκριμένων γλωσσών στο σχολικό περιβάλλον.
2. Συμπερίληψη της παραμέτρου της διγλωσσίας στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές	ΠΠΡΣΥΔ: Παρατηρούνται προσπάθειες συμπερίληψης της διγλωσσίας.
3. 3.Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας.	ΚΑΞΔΕΣΜ: Κατάλληλη αξιοποίηση διγλωσσών εκπαιδευτικών σε σχολικές μονάδες.
2^{ος} θεματικός άξονας: Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί	
4. Αξιοποίηση ειδικών εκπαιδευτικών προσεγγίσεων ως δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί.	ΑΝΙΜΜΑΔΠ: Ανταλλαγές ιδεών μεταξύ μαθητών διαφορετικών πολιτισμών. ΧΡΜΓΜΑ: Χρήση μητρικής γλώσσας μαθητή εφόσον την γνωρίζει ΧΡΤΚΓΕΠ: Χρήση τρίτης κοινής γλώσσας επικοινωνίας ΚΟΜΑΕΔ: Η κοινωνικοποίηση των μαθητών γίνεται με επικοινωνία μέσω του δασκάλου
5. Οι διαφορές που εντοπίζουν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί στην εκπαιδευτική προσέγγιση των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών	ΑΜΕΚΓΜΜ: Άμεση εκπαιδευτική διαδικασία για μονόγλωσσους μαθητές. ΑΕΜΑΚΓΛ: Άμεση επαφή με τους μαθητές κοινής γλώσσας ΧΡΠΑΧΚ: Χρήση παραδειγμάτων από την χώρα καταγωγής. ΣΤΚΑΛΚΕ: Στοιχεία κατανόησης λόγω κοινών εμπειριών
6. Καθορισμός της εκπαιδευτικής προσέγγισης ανάλογα αν απευθύνονται σε δίγλωσσους μαθητές	ΒΧΜΓΜΧ: Βοηθητική χρήση της μητρικής γλώσσας σε μαθητές κοινής καταγωγής. ΧΡΙΤΔΑΜΑ: Χρήση ιδιαίτερων τρόπων διδασκαλίας για τα παιδιά από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα
3^{ος} θεματικός άξονας: Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου	
7. Η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου.	ΜΑΠΓΜΧ: Μη απώλεια μητρικής γλώσσας μέσω της χρήσης. ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η εν συνείδηση στις ανάγκες των μαθητών. ΕΝΔΘΦΑ: Ενθάρυνση διγλωσσίας ως θετικό φαινόμενο
8. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας, τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών από το δημόσιο σχολείο.	ΠΘΕΑΝΤΧ: Παρατηρείται θετική αντιμετώπιση τα τελευταία χρόνια ΙΣΔΙΚΕΚ: Ίσα δικαιώματα εκπαιδευτικών.
4^{ος} θεματικός άξονας: Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές	

9.	Προτάσεις αναφορικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές και το ζήτημα της διγλωσσίας	ΕΥΕΚΜΑΓΟ: Ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των γονέων. ΕΠΘΨΥΤΑΔ: Η επιμόρφωση σε θέματα ψυχολογίας τρόπος απόκτησης διαπολιτισμικών δεξιοτήτων ΕΝΣΠΑ: Ενίσχυση σεβασμού πολύγλωσσων ανθρώπων. ΔΗΤΥΠ: Δημιουργία οργανωμένων τάξεων υποδοχής.
10.	Τρόποι ενίσχυσης της διγλωσσίας των μαθητών	ΧΡΜΓΛΚ: Χρήση μητρικής γλώσσας καθημερινά. ΕΜΑΜΑΔΓ: Εμπλουτισμός λεξιλογίου μαθητών από λέξεις διαφόρων γλωσσών.
11.	Καταλληλότητα ύπαρξης δίγλωσσου εκπαιδευτικού σε μια τάξη που αποτελείται στην πλειοψηφία της από δίγλωσσους μαθητές.	ΔΕΚΔΙΘΠΑ: Ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός δίνει θετικό παράδειγμα. ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η εν συναίσθηση στις ανάγκες των μαθητών. ΚΓΜΓΕΠΜ: Η καλή γνώση της μητρικής γλώσσα ενθαρρύνει την προσπάθεια των μαθητών.

2.8. Ατομικός Πίνακας 8

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Γυναίκα	25-30	5	ΠΕ 02	Ναι	Όχι

Κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί ορισμοί
1^{ος} θεματικός άξονας: Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία»	
1. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας των εκπαιδευτικών από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	ΗΔΤΕΔΕ: Η Διγλωσσία των εκπαιδευτικών δεν ενθαρρύνεται. ΧΜΕΛΣΠ: Χρήση μόνο της ελληνικής στο περιβάλλον. ΜΧΡΜΓΕΚ: Μη χρήση της μητρικής γλώσσας των εκπαιδευτικών.
2. Συμπερίληψη της παραμέτρου της διγλωσσίας στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές	ΗΔΔΕΣΥ: Η διγλωσσία δεν συμπεριλαμβάνεται στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές. ΠΡΕΚΔΑΠΜ: Προσαρμογή εκπαιδευτικής διαδικασίας στις απαιτήσεις των μαθητών.
3. Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας.	ΑΝΣΤΠΟ: Ανταλλαγές στοιχείων πολιτισμών. ΕΚΠΡΕΝΜ: Εύρεση κατάλληλων πρακτικών για την ενσωμάτωση των μαθητών.
2^{ος} θεματικός άξονας: Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί	
4. Αξιοποίηση ειδικών εκπαιδευτικών προσεγγίσεων ως δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί.	ΧΡΜΓΜΑ: Χρήση μητρικής γλώσσας μαθητή εφόσον την γνωρίζει ΧΡΤΚΓΕΠ: Χρήση τρίτης κοινής γλώσσας επικοινωνίας ΚΟΜΑΕΔ: Η κοινωνικοποίηση των μαθητών γίνεται με επικοινωνία μέσω του δασκάλου.

5. Οι διαφορές που εντοπίζουν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί στην εκπαιδευτική προσέγγιση των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών	ΑΕΜΑΚΓΛ: Άμεση επαφή με τους μαθητές κοινής γλώσσας ΧΡΠΑΧΚ: Χρήση παραδειγμάτων από την χώρα καταγωγής. ΣΕΠΣΕΠΛ: Συχνές επαναλήψεις σε πληροφορίες ΚΑΔΥΜΚΚΑ: Κατανόηση δυσκολιών μαθητών που έχουν κοινή καταγωγή.
6. Καθορισμός της εκπαιδευτικής προσέγγισης ανάλογα αν απευθύνονται σε δίγλωσσους μαθητές	ΧΤΚΓΣΑΜ: Χρήση κοινής γλώσσας σε άλλους μαθητές.
3^{ος} θεματικός άξονας: Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου	
7. Η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου.	ΜΑΠΓΜΧ: Μη απώλεια μητρικής γλώσσας μέσω της χρήσης. ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η εν συναίσθηση στις ανάγκες των μαθητών. ΚΑΤΡΣΔΜ: Κατανόηση τρόπου σκέψης δίγλωσσων μαθητών.
8. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας, τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών από το δημόσιο σχολείο.	ΠΑΘΕΠΡΟΑ: Παρατηρούνται θετικές προσπάθειες αναγνώρισης. ΑΡΜΓΕΚ: Αξιοποίηση της μητρικής γλώσσας των εκπαιδευτικών.
4^{ος} θεματικός άξονας: Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές	
9. Προτάσεις αναφορικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές και το ζήτημα της διγλωσσίας	ΠΑΣΤΣΕΔΜ: Παράλληλη στήριξη σε δίγλωσσους μαθητές. ΑΞΔΕΚΣ: Αξιοποίηση εκπαιδευτικών σε κατάλληλα σχολεία ΣΜΚΕΚΓΛ: Σχολεία με μαθητές και εκπαιδευτικούς με κοινή μητρική γλώσσα. ΔΙΔΡΟΙΚ: Διαπολιτισμικές δραστηριότητες από τις οικογένειες. ΔΗΠΡΠΡ: Δημιουργία προγραμμάτων project.
10. Τρόποι ενίσχυσης της διγλωσσίας των μαθητών	ΧΡΜΓΛΚ: Χρήση μητρικής γλώσσας καθημερινά. ΣΥΣΧΓΟ: Συνεργασία σχολείου και γονιών.
11. Καταλληλότητα ύπαρξης δίγλωσσου εκπαιδευτικού σε μια τάξη που αποτελείται στην πλειονοψηφία της από δίγλωσσους μαθητές.	ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η εν συναίσθηση στις ανάγκες των μαθητών. ΚΓΜΓΛΜΡ: Η καλή γνώση της μητρικής γλώσσα μειώνει τα φαινόμενα ρατσισμού. ΠΑΠΚΒΦΜ: Η προσπάθεια για την αποφυγή της περιθωριοποίησης των μαθητών βοηθητική για τη φοίτηση των μαθητών.

2.9. Ατομικός Πίνακας 9

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Γυναίκα	35-40	4	ΠΕ 02	Ναι	Όχι

Κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί ορισμοί
1^{ος} θεματικός άξονας: Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία»	
1. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας των εκπαιδευτικών από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	ΔΤΕΔΕ: Η Διγλωσσία των εκπαιδευτικών δεν ενθαρρύνεται. ΔΤΕΔΑ: Η διγλωσσία των εκπαιδευτικών δεν αναγνωρίζεται. ΕΚΠΓΧΜΓ: Οι εκπαιδευτικοί παροτρύνουν τους γονείς στη χρήση μίας γλώσσας,
2. Συμπερίληψη της παραμέτρου της διγλωσσίας στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές	ΗΔΔΕΣΥ: Η διγλωσσία δεν συμπεριλαμβάνεται στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές.
3. 3.Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας.	
2^{ος} θεματικός άξονας: Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί	
4. Αξιοποίηση ειδικών εκπαιδευτικών προσεγγίσεων ως δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί.	ΧΡΜΓΜΑ: Χρήση μητρικής γλώσσας μαθητή εφόσον την γνωρίζει. ΧΡΜΕΠΔ: Χρήση της μετάφρασης ως πρακτική διδασκαλίας. ΠΑΧΡΑΓΛ: Παράλληλη χρήση δύο γλωσσών.
5. Οι διαφορές που εντοπίζουν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί στην εκπαιδευτική προσέγγιση των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών	ΓΝΠΓΑΠ: Η γνώση πολλών γλωσσών αποτελεί πλεονέκτημα.
6. Καθορισμός της εκπαιδευτικής προσέγγισης ανάλογα αν απευθύνονται σε δίγλωσσους μαθητές	ΧΤΚΓΣΑΜ: Χρήση τρίτης κοινής γλώσσας σε άλλους μαθητές. ΧΡΚΜΓΕΔ: Χρήση της κοινής μητρικής γλώσσας στην εκπαιδευτική διαδικασία.
3^{ος} θεματικός άξονας: Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου	
7. Η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου.	ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η εν συναίσθηση στις ανάγκες των μαθητών. ΕΝΧΡΕΚΜΓ: Ενθάρρυνση στη χρήση και εκμάθηση της μητρικής γλώσσας.
8. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας, τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών από το δημόσιο σχολείο.	ΜΧΔΓΣΣ: Μη χρήση διαφορετικών γλωσσών στο σχολείο ΧΑΓΓΩΔ: Χρήση Αγγλικής γλώσσας ως Δεύτερη ΜΧΡΜΓΕΚ: Μη χρήση της μητρικής γλώσσας των εκπαιδευτικών. ΘΕΚΑΑΡ: Θεωρείται κάτι αρνητικό. ΥΠΕΛΠ: Υποτίμηση εκπαιδευτικών λόγω προφοράς
4^{ος} θεματικός άξονας: Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές	

9. Προτάσεις αναφορικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές και το ζήτημα της διγλωσσίας	ΕΥΕΚΜΑΓΟ: Ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των γονέων. ΕΝΜΑΔΙΚ: Ενθάρρυνση μαθητών διαφορετική καταγωγής. ΟΡΜΓΤΠΡ: Οργάνωση μητρικής γλώσσας γραπτώς και προφορικά. ΑΦΔΩΕΠΣ: Αφιέρωση διδακτικής ώρας εβδομαδιαίως στα πολιτισμικά στοιχεία.
10. Τρόποι ενίσχυσης της διγλωσσίας των μαθητών	ΧΡΕΝΔΙΜΓ: Χρήση ενισχυτικής διδασκαλίας μητρικής γλώσσας, ΣΧΔΡΣΥΜΓ: Σχολικές δραστηριότητες που συμπεριλαμβάνουν την μητρική γλώσσα. ΕΜΠΣΜΗΓ: Εφαρμογή μαθήματος στο πρόγραμμα σπουδών μητρικής γλώσσας,
11. Καταλληλότητα ύπαρξης δίγλωσσου εκπαιδευτικού σε μια τάξη που αποτελείται στην πλειοψηφία της από δίγλωσσους μαθητές.	ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η εν συνείδηση στις ανάγκες των μαθητών. ΚΓΜΓΛΕΠ: Η καλή γνώση της μητρικής γλώσσα ευνοεί την πρόοδο. ΠΑΠΓΚΒΦΜ: Η προσπάθεια για την αποφυγή της περιθωριοποίησης των μαθητών βοηθητική για τη φοίτηση των μαθητών

2.10. Ατομικός Πίνακας 10

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Αντρας	35-40	8	ΠΕ 79	Όχι	Όχι

Κατηγορίες	Κωδικοί – Λειτουργικοί ορισμοί
1^{ος} θεματικός άξονας: Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία και αφορούν τη διγλωσσία»	
1. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας των εκπαιδευτικών από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	ΗΔΤΕΕΜΒ: Η Διγλωσσία των εκπαιδευτικών ενθαρρύνεται σε μικρό βαθμό. ΧΜΣΓΧΠ: Χρήση μόνο της συγκεκριμένων γλωσσών στο σχολικό περιβάλλον.
2. Συμπερίληψη της παραμέτρου της διγλωσσίας στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές	ΠΠΡΣΥΔ: Παρατηρούνται προσπάθειες συμπερίληψης της διγλωσσίας.
3. 3.Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας.	ΕΙΔΞΓΚΕ: Εισαγωγή διδασκαλίας ξένων γλωσσών κατόπιν επιλογής. ΣΧΠΠΘΠΟ: Σχεδιασμός προγραμμάτων project με στοιχεία πολιτισμών.
2^{ος} θεματικός άξονας: Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί	
4. Αξιοποίηση ειδικών εκπαιδευτικών προσεγγίσεων ως δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί.	ΑΝΙΜΜΑΔΠ: Ανταλλαγές ιδεών μεταξύ μαθητών διαφορετικών πολιτισμών.

5. Οι διαφορές που εντοπίζουν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί στην εκπαιδευτική προσέγγιση των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών	ΑΜΕΚΓΜΜ: Άμεση εκπαιδευτική διαδικασία για μονόγλωσσους μαθητές. ΑΕΜΑΚΓΛ: Άμεση επαφή με τους μαθητές κοινής γλώσσας ΧΡΠΑΧΚ: Χρήση παραδειγμάτων από την χώρα καταγωγής. ΣΤΚΑΛΚΕ: Στοιχεία κατανόησης λόγω κοινών εμπειριών
12. Καθορισμός της εκπαιδευτικής προσέγγισης ανάλογα αν απευθύνονται σε δίγλωσσους μαθητές	ΒΧΜΓΜΧ: Βοηθητική χρήση της μητρικής γλώσσας σε μαθητές κοινής καταγωγής. ΜΧΡΙΤΔΜΑ: Μη χρήση ιδιαίτερων τρόπων διδασκαλίας για τα παιδιά από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα
3^{ος} θεματικός άξονας: Ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου	
13. Η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου.	ΜΑΠΓΜΧ: Μη απώλεια μητρικής γλώσσας μέσω της χρήσης. ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η εν συναίσθηση στις ανάγκες των μαθητών. ΕΝΔΘΦΑ: Ενθάρυνση διγλωσσίας ως θετικό φαινόμενο
14. Η αντιμετώπιση της διγλωσσίας, τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών από το δημόσιο σχολείο.	ΠΘΕΑΝΤΧ: Παρατηρείται θετική αντιμετώπιση τα τελευταία χρόνια ΔΙΓΛΓΛΓ: Διάκριση των γλωσσών σε γνωστές και λιγότερο γνωστές. ΥΠΕΛΓΓΛ: Υποτίμηση εκπαιδευτικών λόγω γνώσης γλωσσών.
4^{ος} θεματικός άξονας: Οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές	
15. Προτάσεις αναφορικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές και το ζήτημα της διγλωσσίας	ΕΝΜΑΠΕΚΔ: Ενημέρωση μαθητών μέσω πολιτισμικών εκδηλώσεων. ΕΥΕΚΜΑΓΟ: Ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των γονέων. ΕΠΘΨΥΤΑΔ: Η επιμόρφωση σε θέματα ψυχολογίας τρόπος απόκτησης διαπολιτισμικών δεξιοτήτων ΕΝΣΠΑ: Ενίσχυση σεβασμού πολύγλωσσων ανθρώπων.
16. Τρόποι ενίσχυσης της διγλωσσίας των μαθητών	ΣΤΜΓΣΠ: Στοιχεία μητρικής γλώσσας στο σχολικό περιβάλλον. ΧΡΜΓΛΚ: Χρήση μητρικής γλώσσας καθημερινά. ΕΜΑΜΑΔΓ: Εμπλουτισμός λεξιλογίου μαθητών από λέξεις διαφόρων γλωσσών.
17. Καταλληλότητα ύπαρξης δίγλωσσου εκπαιδευτικού σε μια τάξη που αποτελείται στην πλειονοψηφία της από δίγλωσσους μαθητές.	ΔΕΚΔΙΘΠΑ: Ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός δίνει θετικό παράδειγμα. ΕΝΣΑΝΑΜΑ: Η εν συναίσθηση στις ανάγκες των μαθητών. ΚΓΜΓΕΠΜ: Η καλή γνώση της μητρικής γλώσσα ενθαρρύνει την προσπάθεια των μαθητών.

ΠΡΩΤΟΚΟΛΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΘΕΜΑ:

Καταγραφή των απόψεων δίγλωσσων εκπαιδευτικών για σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές στο δημόσιο σχολείο

ΕΡΕΥΝ: Καλημέρα/ Καλησπέρα σας. Καταρχάς θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σας στην έρευνα και να επισημάνω την εμπιστευτικότητα της συζήτησής μας καθώς και την αποκλειστική χρήση των λεγομένων σας για τις ανάγκες της εργασίας που εκπονώ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΗΛΙΚΙΑ:

ΦΥΛΟ:

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ:

ΤΕΚΝΑ:

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ:

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ:

ΓΛΩΣΣΕΣ ΠΟΥ ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ:

ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ:

Ερώτηση 1. Αρχικά θα παρακαλούσα να μου αναφέρετε πόσα χρόνια βρίσκεστε στην Ελλάδα και σε ποια/ές τάξη/εις διδάσκετε;

ΕΡΕΥΝ ΕΡΩΤ. 1. Ποιες είναι οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας;

Ερώτηση 2. Πώς θεωρείτε ότι αντιμετωπίζεται η διγλωσσία των εκπαιδευτικών από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα;

Επεξηγηματική ερώτηση: Θεωρείτε ότι καταπνίγεται ή ότι ενθαρρύνεται; Τεκμηριώστε.

Ερώτηση 3. Πιστεύετε ότι οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές στα σχολεία, έχουν συμπεριλάβει την παράμετρο της διγλωσσίας; Αν ναι πώς;

Ερώτηση 4. Κατά την εκτίμησή σας, ποιές είναι οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας;

ΕΡΕΥΝ. ΕΡΩΤ. 2. Ποιες είναι οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί; Διαφέρουν από αυτές των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών;

Ερώτηση 5. Εσείς χρησιμοποιείτε κάποια ξεχωριστή εκπαιδευτική προσέγγιση ως δίγλωσσος/η εκπαιδευτικός;

Επεξηγηματική ερώτηση: ποιες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις χρησιμοποιείτε;

Ερώτηση 6. Ποιες διαφορές εντοπίζετε από την εκπαιδευτική προσέγγιση των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών;

Ερώτηση 7. Η εκπαιδευτική σας προσέγγιση καθορίζεται και από το αν απευθύνεστε σε δίγλωσσους μαθητές; Εξηγήστε πώς.

ΕΡΕΥΝ. ΕΡΩΤ. 3. Ποιος είναι ο ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου;

Ερώτηση 8. Ποια πρέπει να είναι συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές του δημόσιου σχολείου;

Ερώτηση 9. Πως θεωρείτε ότι θα πρέπει να αντιμετωπίζεται η διγλωσσία, τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών από το δημόσιο σχολείο;

ΕΡΕΥΝ. ΕΡΩΤ. 4. Ποιες είναι οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναφορικά με τους δίγλωσσους μαθητές;

Ερώτηση 10. Θεωρείτε ότι πρέπει να αλλάξει κάτι αναφορικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές και το ζήτημα της διγλωσσίας;

Ερώτηση 11. Πως μπορεί να ενισχυθεί η διγλωσσία των μαθητών;

Επεξηγηματική ερώτηση: Ποιες είναι οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές;

Ερώτηση 12. Θεωρείτε ότι ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι πιο κατάλληλος για μια τάξη που αποτελείται στην πλειοψηφία της από δίγλωσσους μαθητές; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

Παράρτημα ΙΙΙ

3. Απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις

3.1. Συνεντευξιαζόμενος 1

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Αντρας	40-45	4	ΠΕ 01	Ναι	Όχι

-Καταρχάς καλησπέρα σας ,θα ήθελα να σε ευχαριστήσω πάρα πολύ για τη συμμετοχή σου στην έρευνά μου, εεε... και να σου επισημάνω την εμπιστευτικότητα της συζήτησης μας. Η συζήτηση μας είναι αποκλειστικά, αποκλειστική για χρήση των λεγόμενων μας μόνο για τις ανάγκες της εργασίας και τίποτα άλλο.

- Αχα, εντάξει...

-Θα ήθελα πρώτα να μου πείτε την ηλικία σας.

-41

- Οικογενειακή κατάσταση και παιδιά;

-Παντρεμένος και έχω ένα παιδί.

-Ωραία, εεε... θα ήθελα να αναφερθείτε λίγο στην εκπαίδευση σας.

- Έχω μεταπτυχιακό και ξεκίνησα και διδακτορικό, δεν ξέρω αν θα το τελειώσω ή όχι.

-Σας εύχομαι καλή επιτυχία.

-Ευχαριστώ

-Θα ήθελα να μου πείτε για την εργασιακή εμπειρία στον τομέα της εκπαίδευσης.

Δηλαδή πόσα χρόνια είστε.

-Εε.. Εγώ ξεκίνησα να δουλεύω σαν μεταφραστής, αλλά εδώ και 4 χρόνια, κάνω μαθήματα Πέρσικης γλώσσας στο ΑΠΘ και στα φροντιστήρια.

-Πόσα χρόνια βρίσκεστε στην Ελλάδα;

-Από το 2015

-Σε ποιες τάξεις διδάσκετε;

-Κάνω μαθήματα για φοιτητές, τμήματος ισλαμικών σπουδών στη θεολογική σχολή.

-Τώρα θα ήθελα να ξεκινήσουμε με κάποιες ερωτήσεις σχετικά με τη διγλωσσία των εκπαιδευτικών και θα ήθελα να μου πείτε την άποψη σας. Έχετε ακούσει τον όρο διγλωσσία ;

-Διγλωσσία δηλαδή μιλάμε για ανθρώπους που έχουν δύο γλώσσες, μία σας μητρική. Έχω ακούσει και νομίζω ότι είναι.. εεε... ότι είναι όταν μιλάμε για ένα άτομο που μιλάει δύο γλώσσες για μητρική του. Για παράδειγμα ο γιος μου είναι δίγλωσσος.

-Μπράβο, είναι δίγλωσσος, ωραία. Εσείς θεωρείται ότι καταπνίγεται η ενθαρρύνεται η διγλωσσία; Ο γιος σας ενθαρρύνεται να χρησιμοποιεί και τις δύο γλώσσες η προσπαθείτε να αξιοποιεί μόνο τη μία;

-Εεε... όχι, δεν νομίζω ότι ενθαρρύνεται γιατί ευτυχώς ή δυστυχώς, το περιβάλλον είναι έτσι, μόνο τα ελληνικά χρησιμοποιούνται

-Οπότε θεωρείτε ότι καταπνίγεται

-Ναι..

-Πιστεύετε ότι οι εκπαιδευτικές πρακτικές στα σχολεία έχουν συμπεριλάβει την παράμετρο της διγλωσσίας; Αν ναι πως;

-Ποια σχολεία ;

-Στο δικό σας ή του γιου σας.

-Στο νηπιαγωγείο που πάει το παιδί μου, δεν νομίζω, δηλαδή έχουν μαθήματα αγγλικών αλλά δεν νομίζω ότι αυτό είναι που ζητάμε, και δεν γίνεται

αποτελεσματικά. Εεε... Εγώ νομίζω ότι είναι πολύ δύσκολο. Παίζει μεγάλο ρόλο το περιβάλλον. Παρ' όλα αυτά παρατηρείται στα σχολικά βιβλία χρήση ονομάτων από άλλες χώρες νομίζω είναι μία προσπάθεια.

-Πολύ ωραία, πάμε στην επόμενη ερώτηση. Εσείς σαν δίγλωσσος εκπαιδευτικός διαφέρετε από τους μονόγλωσσους αναφορικά με τις πρακτικές; Χρησιμοποιείτε κάποια ξεχωριστή εκπαιδευτική προσέγγιση;

-Αχά...εεε... Παίζει ρόλο ότι ξέρω για την νοοτροπία των ανθρώπων, για την κουλτούρα, τις συνήθειες, αυτό με βοηθάει.... Αλλά δεν ξέρω γιατί όπως σας είπα δεν έχω μόνο Έλληνες έχω από πολλές χώρες και συνηθώς κοινή γλώσσα επικοινωνίας είναι η αγγλική.

-Η μητρική σας γλώσσα, βοηθάει στον τρόπο που κάνετε το μάθημα;

-Με βοηθάει ναι, γιατί πρέπει να την διδάξω , είναι αυτή που περνάω στους μαθητές.

-Ποια διαφορά πιστεύετε ότι έχετε εσείς με κάποιον εκπαιδευτικό που γνωρίζει μόνο ελληνικά

-Χμμμ....Δύσκολο να το περιγράψω, είναι δύσκολο για κάποιον που είναι μονόγλωσσος να διδάξει τα πέрсικα νομίζω. Και σε θέμα προετοιμασίας και επικοινωνίας. Η γλώσσα δεν είναι εργαλείο μόνο για να μιλήσεις , έχει πολιτισμό ιστορία, δηλαδή όταν θέλουμε να μάθουμε ή να διδάξουμε μία γλώσσα καλά πρέπει αν συμπεριλάβουμε αυτά τα στοιχεία, την ιστορία, τη λογοτεχνία, τη νοοτροπία, τις τέχνες.Εγώ λόγω καταγωγής πιστεύω τα κατέχω πληρέστερα.

-Εσείς ποιος πιστεύετε ότι είναι ρόλος του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στα σύγχρονα σχολεία; Η συμβολή δηλαδή.

-Ε και αυτή είναι δύσκολη ερώτηση... Εγώ συνολικά μιλάω 7 γλώσσες, αυτό με βοηθάει με τους μαθητές. Διαλέγω για παράδειγμα να τους διδάξω κάτι σε λεξιλόγιο ή γραμματική ή κάτι άλλο με βοηθάει να επιλέγω καλύτερα παραδείγματα ή να χρησιμοποιώ λέξεις που γνωρίζουν ήδη. Αυτό με βοηθάει.

-Ωραία συνδυασμός λέξεων λοιπόν από διάφορες γλώσσες. Εεε... θεωρείτε ότι πρέπει να αλλάξει κάτι στις σύγχρονες πρακτικές με τη διγλωσσία;

-Εγώ μπορώ να πω την άποψη μου για την εκπαίδευση της γλώσσας. Νομίζω ότι η γλώσσα , δεν... δεν... διδάσκεται καλά, δεν διδάσκουν καλά τη γλώσσα. Οι περισσότεροι που έχω δει έχουν προβλήματα. Νομίζω ότι οι περισσότεροι δάσκαλοι όταν διδάσκουν μία γλώσσα μόνο μεταφράζουν, δηλαδή τις σημασίες. Αλλά δεν την μαθαίνουμε έτσι. Είναι μια μεθοδολογία που εεε... στον κόσμο δεν χρησιμοποιείται πλέον. Εγώ νομίζω ένας κατάλληλος δίγλωσσος , όπως εγώ με τα Περσικά, επειδή μιλάω χωρίς να μεταφράζω , λένε ότι τα κατανοούν καλύτερα.

-Πως μπορεί να βοηθήσει ο εκπαιδευτικός ώστε να μην χαθεί η μητρική γλώσσα;

-Τώρα εξαρτάται αν μιλάμε για μικρά παιδιά ή για μεγάλους.

-Εσείς θα μιλήσετε για τους μαθητές που έχετε. Ποιες πρακτικές μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ώστε να μην χαθεί καμία γλώσσα;

-Η γλώσσα χάνεται όταν δεν χρησιμοποιείται. Αν ο μαθητής ότι δεν έχει ανάγκη να χρησιμοποιεί μία γλώσσα, φυσικά και θα την χάσει. Γι αυτό πρέπει να εεε... ξεκινήσουνεεε.. να έχουν θάρρος να μιλήσουν και τις άλλες γλώσσες. Δηλαδή να μην νιώθουν περίεργα, γιατί αυτό έχει να κάνει με την νοοτροπία των ανθρώπων.

-Θεωρείται ότι ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι πιο κατάλληλος για μία τάξη που στην πλειοψηφία αποτελείται από δίγλωσσους μαθητές;

-Ναι, ναι αυτό νομίζω γιατί γενικώς όταν κάποιος μαθαίνει ξένη γλώσσα, μαθαίνει για να δέχεται τους άλλους, και αυτό δίνει μια νοοτροπία πιο δημοκρατική, υπάρχουν και οι άλλοι δεν είμαστε μόνο εμείς και αυτό βοηθάει να συνεργαστεί και με τους άλλους.

-Πολύ ωραία αυτή ήταν η τελευταία ερώτηση , ευχαριστώ για το χρόνο σας.

-Να είστε καλά, επίσης καλή επιτυχία για την διπλωματική.

3.2. Συνεντευξιαζόμενος 2

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Γυναίκα	25-30	3	ΠΕ 70	Ναι	Όχι

-Τζεμιλέ, Τζεμιλέ Καλησπέρα.

-Καλησπέρα.

-Καταρχάς θα ήθελα να σε ευχαριστήσω πάρα πολύ για τη συμμετοχή σου στην έρευνά μου, εεε... και να σου επισημάνω την εμπιστευτικότητα της συζήτησής μας. Η συζήτηση

μας είναι αποκλειστικά, αποκλειστική για χρήση των λεγόμενων μας μόνο για τις ανάγκες της εργασίας και τίποτα άλλο.

-Αχά, ωραία.

-Θα ήθελα λίγο να ξεκινήσουμε με τα προσωπικά σου στοιχεία τα δημογραφικά στοιχεία να μου πεις λίγο για την ηλικία σου.

-28

-Φύλο είσαι γυναίκα, την οικογενειακή σου κατάσταση

-Παντρεμένη και λοιπά ; είμαι παντρεμένη δεν έχω παιδιά

- εεε... Μισό λεπτάκι ωραία γράφει αυτό ήθελα να βεβαιωθώ γιατί κλείνει η οθόνη
εεε...

-Η μητρική σου γλώσσα ποια είναι;

-τα Πομακικά

-Ωραία ,πόσα χρόνια δουλεύεις στο χώρο της εκπαίδευσης ;

-εεε.. Τρίτη χρόνια είναι φέτος

-Πολύ ωραία εε...τι σημαίνει για σένα διγλωσσία ;

-Διγλωσσία είναι όταν προσπαθεί ένα άτομο ταυτόχρονα να μάθει συγκεκριμένα πράγματα, εεε... σε δύο γλώσσες. Υπάρχουν φυσικά , εε... πολλές είναι οι δυσκολίες και προκειμένου δεν μπορεί να μάθει εξίσου καλά,τόσοκαλά και τους δύο γλώσσες εεε... προφανώς τη μητρική την..., επειδή την ενισχύουν και οι γονείς, οικογένεια Έχουμε μεγαλύτερη βαρύτητα δηλαδή στο σπίτι και να ξέρεις καλύτερα και από την άλλη ας πούμε.

-Ωραία θεωρείς ότι η διγλωσσία ενθαρρύνεται η καταπνίγεται;

-εεε... ενθαρρύνεται θα έλεγα γιατί από αρκετές έρευνες και πόσα έχω μας έχουν διδάξει κιόλας στα πανεπιστήμια, ότι πλέον η διγλωσσία και η πολυγλωσσία είναι ένα πλεονέκτημα και όχι μειονέκτημα.

-Πολύ ωραία πιστεύεις ότι στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές στα σχολεία δηλαδή, έχουν συμπεριλάβει την παράμετρο της διγλωσσίας; Αν ναι πως;

-Όχι δεν την έχουν συμπεριλάβει, τουλάχιστον εγώ ναι μεν δουλεύω λίγα χρόνια αλλά δεν έχω δει με κάποιο τρόπο.

-Ωραία, Κατά την εκτίμηση ποιες πιστεύεις ότι είναι οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στα δημόσια σχολεία, σχετικά με ζητήματα της διγλωσσίας.

-Για παράδειγμα;

-Πώς θα μπορούσαμε να ενισχύσουμε τη διγλωσσία των μαθητών τι θα μπορούσαμε να κάνουμε για την ενισχύσουμε;

-Για παράδειγμα σε μαθήματα θα μπορούσαμε να αναφέρουμε στοιχεία από τον πολιτισμό τους. Να εκφράζονται... και στη μητρική τους γλώσσα εεε...να ενημερώνει και τα υπόλοιπα παιδιά για τις υπόλοιπες γλώσσες που τυχόν υπάρχουν στην τάξη, ή γενικά στο σχολείο και να δείξουμε τον σεβασμό μας μπροστά σε αυτά.

-Ωραία εσύ χρησιμοποιείς κάποια ξεχωριστή εκπαιδευτική προσέγγιση ως δίγλωσση εκπαιδευτικός; χρησιμοποιείς κάποια πρακτική;

- Όχι δεν χρησιμοποιώ. Γιατί στην ουσία την πρώτη χρονιά ήμουν ΔΥΕΠ δεν χρειάστηκε και μετά ήμουν παράλληλη, ούτε εκεί χρειάστηκε κάτι. Οπότε μόνο φέτος στην αρχή και δεν χρειάζεται προς το παρόν να εφαρμόσω κάτι διαφορετικό.

- Ωραία είπες και πριν ότι ήσουν στο ΔΥΕΠ, τα παιδιά του θεωρούνται δίγλωσσοι. Ποιες διάφορες πιστεύεις ότι θα αντιμετώπιζες βασικά την εκπαιδευτική σου διαδικασία όσον αφορά τους μονόγλωσσους μαθητές και τους δίγλωσσους .

-Ποιες διαφορές; Εεε... Στους μονόγλωσσους εεε... φυσικά η παράδοση του μαθήματος θα γινόταν πιο εύκολα... εεε... στους δίγλωσσους ωστόσο υπάρχουν δυσκολίες τις όποιες, εννοώ δυσκολίες του τύπου θα χρειαστεί αρκετές φορές να ερμηνεύσεις , να εξηγήσεις σε κάτι που δεν κατάλαβαν

-Ωραία πάμε λίγο να μιλήσουμε για το ρόλο του δίγλωσσου εκπαιδευτικού. Εσύ πώς πιστεύεις ότι αντιμετωπίζεται η διγλωσσία των εκπαιδευτικών στο ελληνικό

εκπαιδευτικό σύστημα; ενισχύεται ή καταπνίγεται δηλαδή η δική σου διγλωσσία ως εκπαιδευτικός.

- χαχα καταπνίγεται θα έλεγα ,ποτέ δεν χρησιμοποιείς πουθενά τη μητρική σου γλώσσα , ούτε καν.

-Πώς θα μπο... ποια θα μπορούσε να είναι η συμβουλή η δική σου... τη δική σου διγλωσσίας στις σύγχρονες πρακτικές; Πώς θα μπορούσε να συμβάλει στο σχολείο με τη δική σου διγλωσσία;

- Μμμμ Ας πούμε σε γιορτές, θέματα ... έχω να κάνω στη γλώσσα ας πούμε στο κεφάλαιο με τον πολιτισμό θα μπορούσα άνετα και εγώ να εκφράσω το δικό μου πολιτισμό να μιλήσω για την γλώσσα την μητρική μου ή θα μπορούσα δηλαδή να γίνει μία τύπου ενημέρωση όχι μόνο της δικής μου μητρικής γλώσσας αλλά και των υπόλοιπων παιδιών που προφανώς θα έχουν μία άλλη μητρική γλώσσα, πέρα από την ελληνική.

-Πολύ ωραία

-ξέρω γω θα γίνεται μία ενημέρωση δηλαδή.

- Αχά ωραία. Πώς θα πρέπει να αντιμετωπίζεται η διγλωσσία τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών από το δημόσιο σχολείο

- Προφανώς, αντιμετωπίζεται όπως είπα και πριν , θεωρείται ως κάτι αρνητικό.–

-Αλλά πως θα έπρεπε να είναι; τι θα έπρεπε να είναι;

-Πρέπει να ενισχύεται με κάθε τρόπο. Διότι νε μεν.. πιστεύω ότι θεωρείται κάτι αρνητικό διότι προφανώς εγώ το παρατηρώ και στον αυτό μου επειδή είμαι όχι μόνο δίγλωσση αλλά πολύγλωσση προφανώς τα ελληνικά, θα έχω κάποιες ελλείψεις στην προφορά και στην γλώσσα την ελληνική , οπότε θα έπρεπε νομίζω να γίνονται περισσότερες προσπάθειες να κατανοούν αυτές τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ένας δίγλωσσος και πολύγλωσσος άνθρωπος και να σέβονται εεε την ξέρω την προσπάθεια του ατόμου να προσαρμοστεί μαζί τους.

-Πώς μπορεί να ενισχυθεί η διγλωσσία των μαθητών; δηλαδή αυτό που λέμε να ενισχύσουμε , να τη φέρουμε πιο κοντά μας. Ποιες πρακτικές θα σκεφτόσυνα για να τη

φέρεις πιο κοντά μας; Είπες πριν μία ιδέα ότι ας πούμε στις γιορτές να μοιραστούμε τα στοιχεία του πολιτισμού μας.

-Για παράδειγμα εε...στις ταμπέλες της τουαλέτας εκεί που γράφει για παράδειγμα, κοριτσιών και αγοριών, να είναι και στη μητρική γλώσσα των υπόλοιπων παιδιών

-Ωραία πολύ ωραίο

- Ή στη λέξη είσοδος , στην είσοδο του κτηρίου, να μεταφράζεται και στις μητρικές γλώσσες των υπόλοιπων παιδιών επίσης.

-Πολύ ωραία ιδέα. Θεωρείς ότι ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι πιο κατάλληλος για μία τάξη που αποτελείται στην πλειοψηφία της από δίγλωσσους μαθητές;

- Ναι... σίγουρα... γιατί γνωρίζει προφανώς και αυτός τις δυσκολίες των παιδιών που ήδη έχει περάσει και ο ίδιος.

-Οπότε μπορεί να βοηθήσει σε αυτό κάτι άλλο; κάποιος άλλος λόγος που θα ήταν πιο θετικό να έχει κάποιος δίγλωσσος αντίθετα με ένα μονόγλωσσο;

- Εεε... τι θα μπορούσε...

-Δεν μας πειράζει θα το πάει το μυαλό μας και επίσης θα θέλαμε κάτι τελευταίο να σε ρωτήσω. Θεωρείς εσύ ότι πρέπει να αλλάξει κάτι σχετικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές για το ζήτημα της διγλωσσίας;

- Προφανώς... σίγουρα... γιατί υπάρχει τεράστια αδιαφορία εεε...θεωρώ ότι το παίζω με κάποιον ρατσιστικό τρόπο θα έλεγα εγώ... Ότι ναι μεν ωραία είσαι εκπαιδευτικός, δίγλωσσος δεν ξέρεις όμως εξίσου καλά την Ελληνική, την κυρίαρχη γλώσσα. Με κάποιον τρόπο προσπαθούν να σε μειώσουν στο επάγγελμα σου , τόσο, δέχεται ρατσιστικές συμπεριφορές τόσο από τους εκπαιδευτικούς τους ίδιους στο σχολείο αλλά και από τους γονείς των παιδιών.

-Μάλιστα πολύ ωραία σε ευχαριστώ πάρα πολύ για τη συνέντευξη αυτές ήταν οι ερωτήσεις.

-Αχ ωραία, εγώ σε ευχαριστώ.

3.3. Συνεντευξιαζόμενος 3

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Γυναίκα	40-45	15	ΠΕ 02	Όχι	Όχι

Κυρία Τάρα καλημέρα.

-Καλημέρα

-Καταρχάς θα ήθελα να σε ευχαριστώ πολύ για τη βοήθειά σας για τη συμμετοχή σας στην έρευνά και να σας ενημερώσω για την εμπιστευτικότητα των στοιχείων που λέμε θα χρησιμοποιηθούν καθαρά για την έρευνά μας και τίποτε άλλο.

-Εντάξει

-Θα ήθελα να ξεκινήσω με κάποια δημογραφικά στοιχεία να σας γνωρίσω λίγο καλύτερα. Να μου πείτε την ηλικία σας.

-Είμαι 42

-Την οικογενειακή σας κατάσταση;

-Διαζευγμένη

-Τέκνα;

-Δύο

-Ωραία εκπαίδευση;

-ΑΕΙ

-Χώρα καταγωγής και θέση που κατέχετε;

-Ολλανδία και είμαι εκπαιδευτικός.

-Γλώσσες που γνωρίζετε;

-Ολλανδικά, Αγγλικά, Ελληνικά, Γερμανικά και Γαλλικά.

-Α.Α. ενδιαφέρον πολύ ωραία. και εργασιακή εμπειρία στο χώρο της εκπαίδευσης;

- 15 χρόνια.

-Πολύ ωραία θα σας παρακαλούσα για αρχή να μου αναφέρετε πόσα χρόνια βρίσκεστε στην Ελλάδα και σε ποιες τάξεις διδάσκετε συνήθως;

- Είμαι 15 χρόνια στην Ελλάδα μόνιμα βέβαια και από νωρίτερα, αλλά 15 χρόνια

-Και τι τάξεις διδάσκετε;

-Για ηλικίες μιλάμε ; εεε έχω παιδιά ηλικίας από 7 μέχρι και 17 αλλά και ενήλικες.

-Πολύ ωραία, θα ήθελα να ξεκινήσουμε λίγο μία συζήτηση όσον αφορά τη διγλωσσία τον έχετε τον όρο; τι σημαίνει για σας;

- Βεβαίως και εντάξει για μένα εννοείται έχει ιδιαίτερη σημασία γιατί εντάξει θεωρώ τον εαυτό μου δίγλωσση από αρκετά μικρή ηλικία ως προς τουλάχιστον τα τα Ολλανδικά και τα Αγγλικά αλλά και τα ελληνικά μπήκαν σε αρκετά αρκετά μικρή ηλικία στη ζωή μου. Άρχισα να μιλάω σπαστά μεν αλλά γύρω στα 8 χρόνων και νομίζω από τα 18 μπορώ να πω ότι είναι λειτουργική η διγλωσσία ή μάλλον τριγλωσσία από τα 18 περίπου γιατί καθημερινά χρησιμοποιώ και τις τρεις γλώσσες για διάφορες δραστηριότητες.

-Πολύ ωραία πώς θα οριοθετούσατε τον όρο δίγλωσσος τι θα τι θα δίνετε σαν ορισμό;

-Για μένα δεν σημαίνει απαραίτητα ότι πρέπει να είσαι τέλειος σε μία ή σε όλες τις γλώσσες απλά για μένα σημαίνει ότι χρειάζεσαι καθημερινά αυτές τις γλώσσες στην καθημερινότητά σου.

-Θεωρείτε ότι στα σχολεία καταπνίγεται ή ενθαρρύνεται η διγλωσσία.

- Εγώ θεωρώ ότι καταπνίγεται.

-Θέλετε να δικαιολογήσετε την απάντησή σας;

- Μμμ... ναι, αυτό που βλέπω τουλάχιστον και από τα δικά μου τα παιδιά που είναι και αυτά δίγλωσσα, σιγά σιγά γίνονται και τρίγλωσσα με τα αγγλικά μαζί έτσι γιατί η μητρική τους είναι τα Ολλανδικά , ζουν εδώ στην Ελλάδα , έχουν ελληνικό περιβάλλον, μαθαίνουν και σιγά σιγά Αγγλικά. Εε... Όχι θα έλεγα... γιατί τώρα

θέλετε γιατί... Δεν βλέπω για παράδειγμα στο μάθημα των Γαλλικών ή των Αγγλικών στο σχολείο να γίνεται μία προσπάθεια να... η επικοινωνία να είναι σε αυτή τη γλώσσα και βλέπω κιόλας ότι επειδή καμιά φορά τα παιδιά μπερδεύουν, μπορεί να μπερδεύουν καμιά γλώσσα ή στην ορθογραφία και αυτά που δεν αναγνωρίζεται από τους εκπαιδευτικούς.

-Άρα πιστεύετε ότι στις εκπαιδευτικές πρακτικές δεν έχουν συμπεριλάβει την παράμετρο της διγλωσσίας.

- Όχι

- Κατά την εκτίμησή σας ποιες είναι οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με την διγλωσσία;

-Τώρα συγκεκριμένα με αυτό, εμμ...ειδικά τώρα στην εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας προσπαθώ να μην χρησιμοποιήσω την μητρική γλώσσα του, του παιδιού γιατί ούτως ή άλλως περισσότερες φορές δεν την κατέχω καν εγώ ούτως ή άλλως και όταν βλέπω ότι δεν καταλαβαίνει είτε το αγγλικό που λέω είτε την ελληνική μετάφραση απλά προσπαθώ να το εξηγήσω καλύτερα πρώτα στα αγγλικά... θα ήταν και το καλύτερο να μη μεταφράζονται, αν δεν είναι εφικτό το εξηγώ καλύτερο στα ελληνικά με άλλες λέξεις ή στην ορθογραφία όταν δεν... βλέπω ότι ξέρει τη λέξη αλλά δεν μπορεί να μου σερβίρει την ελληνική μετάφραση του ζητάω απλώς να περιγράψει με πρόταση και το δέχομαι.

-Οπότε στην ουσία βρίσκεται μια 3η κοινή γλώσσα με τον μαθητή

-Ναι για να μπορέσει να υπάρχει επικοινωνία ή αλλιώς με κάποιο τρόπο που μπορεί να το κάνει το παιδί.

-Πολύ ωραία, πάμε λίγο να μιλήσουμε για τους διγλωσσους εκπαιδευτικούς ,πώς θεωρείται ότι τους αντιμετωπίζει το εκπαιδευτικό σύστημα; τους ενθαρρύνει ή καταπνίγει τη γλώσσα τους; στο σχολείο το εκπαιδευτικό σύστημα.

-Όχι θεωρώ ότι δεν θα αξιοποιούνται αυτά από το ελληνικό κράτος , πρακτικά θα ήταν ίσως και λίγο δύσκολο, γιατί κάθε γλώσσα θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί διαφορετικά, εεε.. από αυτή την άποψη θεωρώ ότι υπάρχουν πιο χρήσιμες ξένες γλώσσες π.χ. τα Αλβανικά ή τα Βουλγαρικά, λόγω των μειονοτήτων που έχει η

Ελλάδα και άλλες όπως η δικιά μου τα Ολλανδικά θα τα θεωρούσε λιγότερο χρήσιμα στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα

-Πολύ ωραία, εσείς χρησιμοποιείτε κάποια ξεχωριστή εκπαιδευτική προσέγγιση ως δίγλωσση εκπαιδευτικός;

-Αυτό που με βοηθάει νομίζω πολύ επειδή και εγώ έπρεπε κάποια στιγμή να μάθω αυτές τις γλώσσες, κατανοώ ίσως λίγο καλύτερα που βρίσκονται οι δυσκολίες της καθημιάς γλώσσας και στο γραμματικό σύστημα και αυτά...Επίσης θεωρώ ότι ένας δίγλωσσος έχει λίγο πιο αφηρημένη σκέψη σε κάποια θέματα.

-Ποιες διαφορές εντοπίζετε από την δική σας εκπαιδευτική προσέγγιση με έναν μονόγλωσσο εκπαιδευτικό;

-Νομίζω αυτό που ανέφερα προηγουμένως ότι μπορώ καλύτερα να μπω στη θέση των μαθητών και να κατανοώ τις δυσκολίες και της περιέργειας, καμιά φορά την ανάμειξη της πρώτης γλώσσας πώς μπορεί να μας μπερδεύει και να φέρνει λανθασμένο αποτέλεσμα αυτό νομίζω...Το κατανοώ λίγο καλύτερα.

-Πολύ ωραία η εκπαιδευτική προσέγγιση καθορίζεται με το αν απευθύνεστε σε μονόγλωσσους ή δίγλωσσους μαθητές;

-Θα έλεγα καταρχήν όχι μόνο αν δω ότι υπάρχει κάποιο πρόβλημα στην επικοινωνία αυτά εκεί προσπαθώ να βρω άλλο τρόπο και εκεί ναι θα παίζει ρόλο αν είναι μονόγλωσσος ή δίγλωσσος.

-Διαφορετικά έχετε τις ιδιες;

-Αλλά σαν πρώτη όχι, όχι ,προσπαθώ την τάξη να την έχω ως ενιαίο σύνολο.

-Κοινές εκπαιδευτικές πρακτικές. Πολύ ωραία πάμε να δούμε λίγο το ρόλο του δίγλωσσου εκπαιδευτικού. Ποια είναι η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες πρακτικές;

-Πιστεύω πως ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός θα μπορούσε να συμβάλει από τη μία να στηρίξει ίσως τους αδύναμους μαθητές και από την άλλη θα μπορούσε ίσως να φέρει στο σχολείο λίγο από τον πολιτισμό, τον πλούτο του, να ανοίξουν λίγο οι ορίζοντες

των μαθητών, εεε... να δουν ότι υπάρχει υπάρχουν και άλλα πέρα από αυτά που γνωρίζουν από το σπίτι.

-Εσείς ενθαρρύνεται τη διγλωσσία των άλλων μαθητών;

-Ναι βέβαια εννοείται, θεωρώ ότι έχει μόνο καλά.

-Τι θα μπορούσε να αλλάξει σχετικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές; τι θα μπορούσε σχολεία δηλαδή για να γίνουμε πιο ανοιχτοί στη διγλωσσία; για να ενισχυθεί.

-Είναι μία δύσκολη ερώτηση. Εεε...Λοιπόν θεωρώ ότι θα μπορούσε το κράτος να κάνει μια εκτίμηση για να δει τι υπάρχει από το δίγλωσσο προσωπικό, ποιες γλώσσες κιάλας γιατί παίζει ρόλο για αυτό και να μπορούσε να τους μοιράσει ίσως, αναλόγως και με τις ανάγκες που υπάρχουνε. Δηλαδή σε περιοχές όπου υπάρχει μία μεγάλη συγκεκριμένη μειονότητα να στείλει εκπαιδευτικούς που είναι δίγλωσσοι με αυτή τη γλώσσα, μόνο και μόνο έτσι τα ελληνικά να εξηγηθούν καλύτερα.

-Για να βλέπουμε καλύτερη πρόοδο, πολύ ωραία ιδέα.

-εεε...Θεωρείτε ότι ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι πιο κατάλληλος για ένα τμήμα όπου αποτελείται στην πλειοψηφία της από δίγλωσσους μαθητές και γιατί;

-Άλλη μία δύσκολη ερώτηση. Κοίτα...

-Μας αναφέρατε πριν ότι συναισθηματικά μπορείτε να καταλάβετε καλύτερα τα κενά.

-Ναι , ναι απλά θεωρώ ότι πάντα ένας καλός εκπαιδευτικός είναι ένας καλός εκπαιδευτικός, είτε είναι μονόγλωσσος, δίγλωσσος ,τρίγλωσσος δηλαδή προτιμώ έναν καλό εκπαιδευτικό μονόγλωσσο παρά ένα μέτριο δίγλωσσο. Οπότε αυτό που λέτε είναι σχετικό προπαντός να έχει την ικανότητα αυτή, να έχει μεταδοτικότητα να μπορεί να συνεννοηθεί με τα παιδιά τώρα εάν μπορεί να είναι και δίγλωσσος ναι είναι μάλλον ένα συν αλλά δεν θα το έλεγα απαραίτητη προϋπόθεση.

-Πολύ ωραία αυτές ήταν οι ερωτήσεις μας Χάρηκα πάρα πολύ για τη συζήτηση Ελπίζω να σας άρεσε. Καλή συνέχεια.

- Ευχαριστώ πολύ

3.4. Συνεντευξιαζόμενος 4

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Γυναίκα	35-40	15	ΠΕ 79	Ναι	Όχι

-Λοιπόν Ντίνα Καλημέρα. Καταρχάς θα ήθελα να σε ευχαριστήσω πάρα πολύ για τη συμμετοχή σου στην έρευνα και να σου επισημάνω τη συζήτησή μας είναι και τα λεγόμενά μας θα χρησιμοποιηθούν μόνο για τις ανάγκες της εργασίας και τίποτε άλλο θα ήθελα να ξεκινήσουμε με κάποια δημογραφικά στοιχεία θα ήθελα να μου πεις την ηλικία σου.

-Καλημέρα, ναι...36.

-Οικογενειακή κατάσταση;

-Έγγαμη με δύο παιδιά

-Εκπαίδευση;

-Ορίστε; Τριτοβάθμια μεταπτυχιακό.

-Χώρα καταγωγής;

-Αλβανία

-Θέση που κατέχετε;

-Αναπληρώτριας καθηγήτριας

-Γλώσσες που γνωρίζετε;

- Αγγλικά, Ελληνικά και Αλβανικά .

-Τέλεια και εργασιακή εμπειρία στο χώρο της εκπαίδευσης

-Γύρω στα 15 χρόνια.

-Ωραία θα ήθελα αρχικά να σε παρακαλέσω να μου πεις πόσα χρόνια βρίσκεστε στην Ελλάδα και ποιες τάξεις έχετε διδάξει;

-Εντάξει, βρίσκομαι από την πέμπτη δημοτικού άρα 26 χρόνια

-Και σε ποιες τάξεις έχετε κάνει μάθημα;

-Γυμνάσιο και πλέον δημοτικό

-Ωραία, η διπλωματική μου εργασία έχει να κάνει με την καταγραφή των απόψεων των δίγλωσσων εκπαιδευτικών για τις πρακτικές στα δημόσια σχολεία, ποιες πρακτικές δηλαδή χρησιμοποιούν. Αρχικά θα ήθελα να μου πεις αν ξέρεις τι σημαίνει διγλωσσία.

-Ναι βεβαίως, Διγλωσσία είναι ένας μαθητής να μπορεί να γνωρίζει δύο γλώσσες ταυτόχρονα από την παιδική του ηλικία.

-Ωραία, πιστεύετε ότι οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές τα σχολεία συμπεριλαμβάνουν τη διγλωσσία;

-Όχι δεν περιλαμβάνουν. Δεν νομίζω ότι περιλαμβάνουν. Τώρα δεν μιλάμε το να κάνω τα παιδιά αγγλικά έτσι, το να μαθαίνω αγγλικά. Μιλάμε για ένα παιδί από την οικογένειά του γνωρίζει δύο γλώσσες.

-Ναι, ναι μπορούμε να συμπεριλάβουμε και τα αγγλικά. Γιατί και τα αγγλικά διγλωσσία θεωρείται, ότι κάνω μία δεύτερη γλώσσα, αυτό όμως έχει να κάνει με τους μονόγλωσσους μαθητές σε ένα ελληνικό σχολείο.

-Ναι ναι, το θέμα όμως, αν οι δίγλωσσοι μαθητές μπορούν να διδαχτούν και τις δύο.

-Οπότε κατά την εκτίμησή σας είναι οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με τη διγλωσσία όπως είπαμε με τους δίγλωσσους δεν έχουμε. Ποιες πρακτικές χρησιμοποιούν όμως;

-Μα δεν θεωρώ ότι χρησιμοποιούνται τακτικές

-Με τους μονόγλωσσους που αναφέρατε πριν; Κατά την εκτίμηση σας ποιες σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές χρησιμοποιούν στα δημόσια σχολεία;

-Θεωρώ ότι χρησιμοποιούνται μόνο ως προς Συγκεκριμένες ξένες γλώσσες όπως Αγγλικά Γαλλικά και όχι προς εξειδικευμένες γλώσσες που μπορεί να αναγνωρίζουν τα δίγλωσσα παιδιά.

-Ωραία εσείς χρησιμοποιείτε κάποια ξεχωριστή εκπαιδευτική προσέγγιση ως δίγλωσση εκπαιδευτικός

-Όχι δεν έχω μαθητές με διγλωσσία

-Πιστεύεις ότι χρησιμοποιείτε κάποια άλλη εκπαιδευτική προσέγγιση όσον αφορά τους μονόγλωσσους μαθητές σας;

-Σε σχέση με τα Αγγλικά ναι. Προσπαθώ να εντάξω τη δεύτερη γλώσσα μέσω της μουσικής ή γνωστών τραγουδιών.

-Η εκπαιδευτική προσέγγιση σας καθορίζεται αν θα απευθυνθείτε σε δίγλωσσους ή μονόγλωσσους;

-Βεβαίως

-Πώς θα το κάνετε αυτό; για εξηγήστε μου;

-Στην περίπτωση που γνωρίζω ότι κάποιος μαθητής γνωρίζει και δεύτερη γλώσσα προσπαθώ να τον προσεγγίσω μουσικά με γνωστά παιδικά τραγούδια που μπορεί να αναγνωρίσει και στις δύο γλώσσες.

-Πολύ ωραία πώς θεωρείται ότι αντιμετωπίζεται η διγλωσσία των εκπαιδευτικών από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα;

-Δεν αντιμετωπίζεται, δεν τους αφορά είναι κάτι το οποίο δεν, δεν μπαίνουν στη διαδικασία.

- Καταπνίγεται ή ενθαρρύνεται;

-Όχι, όχι. Φυσικά και καταπνίγεται.

-Ωραία, ποια πρέπει να είναι Λοιπόν η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις εκπαιδευτικές πρακτικές του σχολείου;

-Θα πρέπει να συμπεριληφθεί η συμπεριληφθούν και οι δύο γλώσσες κατά την εκπαιδευτική διαδικασία για την καλύτερη προσέλευση ενός γνωστικού αντικειμένου-

-Και πώς θεωρώ ότι θα πρέπει να αντιμετωπίζεται η διγλωσσία τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών από το δημόσιο σχολείο ; πώς πρέπει να τους αντιμετωπίζει;

-Θα πρέπει να ενθαρρύνονται, τα δίγλωσσα παιδιά. Αυτό ακριβώς

-Ωραία θεωρείται ότι πρέπει να αλλάξει κάτι αναφορικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές; Όσον αφορά τη διγλωσσία;

- Ναι θα πρέπει να συμπεριληφθούν. Αυτό που είπαμε πριν.

- Δηλαδή πώς μπορεί να ενισχυθεί η διγλωσσία των μαθητών;

-Θα πρέπει να γίνει εξειδικευμένη διδασκαλία στα τα δίγλωσσα παιδιά για την καλύτερη εκμάθηση ενός γνωστικού αντικείμενου.

-Θεωρείται ότι ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι πιο κατάλληλος για μία τάξη που αποτελείται στην πλειοψηφία από δίγλωσσους μαθητές;

-Φυσικά γιατί όπως είπαμε γιατί η δίγλωσση αντιμετώπιση των μαθητών θα είναι , εεε... φέρνει καλύτερα αποτελέσματα.

-Ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός πώς μπορεί να βοηθήσει σε αυτό; δηλαδή γιατί είναι καλύτερος από το μονόγλωσσο εκπαιδευτικό;

-Γιατί μπορεί μία έννοια να την εξηγήσει και στις δύο γλώσσες για την καλύτερη κατανόηση.

- Αυτό συμβαίνει στην περίπτωση που έχουνε κοινή γλώσσα διγλωσσίας;

-Ναι

-Στην περίπτωση που δεν έχουν;

-Δεν μπορούν φαντάζομαι.

-Ωραία αυτές ήταν οι ερωτήσεις μου σε ευχαριστώ πάρα πολύ.

-Τίποτα

3.5. Συνεντευξιαζόμενος 5

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Γυναίκα	45-50	20	ΠΕ 79	Ναι	Όχι

-Καλημέρα

- Λοιπόν καταρχάς θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σας στην έρευνά μου και να σας επισημάνω ότι η συζήτησή μας θα έχει αποκλειστική χρήση μόνο για τις ανάγκες της εργασίας και τίποτε άλλο. Το θέμα της διπλωματικής μου έχει να κάνει με την καταγραφή των απόψεων των δίγλωσσων εκπαιδευτικών για τις σύγχρονες πρακτικές στο δημόσιο σχολείο. Θα ξεκινήσουμε λίγο με δημογραφικά στοιχεία για να σας γνωρίσω. Θα ήθελα να μου πείτε το την ηλικία σας

-Ωραία, ηλικία 49

-Ωραία, οικογενειακή κατάσταση;

-Παντρεμένη με τρία παιδιά.

-Ωραία και εκπαίδευση ;

-Ανώτατη

- Θέση που κατέχετε στο σχολείο;

-εεε.. Μόνιμη, μόνιμη δασκάλα μουσικής.

-Ωραία, εργασιακή εμπειρία στο χώρο της εκπαίδευσης;

- Γύρω στα 20 χρόνια.

-Θα ήθελα να μου πείτε πόσα χρόνια βρίσκεστε στην Ελλάδα και σε ποιες τάξεις διδάσκετε;

-Στην Ελλάδα είμαι 25 χρόνια σχεδόν 26 και διδάσκω σε όλες τις τάξεις Δημοτικού.

-Πόσες γλώσσες γνωρίζετε;

-Ποιες είναι αυτές;

- Τα Σέρβικα, τα Ελληνικά και τα Αγγλικά .

-Χώρα καταγωγής;

-Σερβία

-Ωραία, είμαστε έτοιμοι να προχωρήσουμε στις ερωτήσεις. Θα ήθελα να ξεκινήσω με τον όρο διγλωσσία τον έχετε ακούσει τον όρο διγλωσσία και τι σημαίνει για σας;

-Εεε... διγλωσσία; Κάποιος που μιλάει δύο ξένες γλώσσες. Έτσι δεν είναι;

-Ότι εκφράζει εσάς, δεν έχει σωστό-λάθος. Οι απαντήσεις είναι ότι κρίνετε εσείς.

-Λοιπόν ε ναι , η γνώμη μου είναι ότι ας πούμε τα παιδιά μου είναι δίγλωσσα, μιλάνε δύο ξένες γλώσσες, γλώσσες δηλαδή μία μητρική που είναι Σέρβικα, Σέρβικη γλώσσα και μία γλώσσα Ελληνική, βρισκόμαστε στην Ελλάδα.

- Τέλεια, πιστεύετε ότι οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές τα σχολεία έχουν συμπεριλάβει την παράμετρο της διγλωσσίας;

-Εεε...Όχι...

-Ωραία εσείς χρησιμοποιείτε κάποια προσέγγιση ως δίγλωσση εκπαιδευτικός;

-Εεε... Επειδή διδάσκω το μάθημα της μουσικής το οποίο πολλές φορές αναφερόμαστε σε άλλες χώρες και σε μουσική άλλων χωρών... εεε... πολλές φορές τους μιλάω και για τη Σερβία για τα έθιμα μας, για τη μουσική μας, για τα μουσικά όργανα που έχουμε εμείς στη Σερβία. Οπότε πιστεύω ναι, πάντα υπάρχει μία προσέγγιση προς τις άλλες χώρες, να μάθουν λίγο τα παιδιά τα οποία είναι μικρούλια και δεν έχουν ευκαιρία και δυνατότητα να ταξιδεύουν, τι γίνεται και στον άλλον κόσμο, σε άλλες χώρες, σε άλλους λαούς,

-Ωραία, ποιες διαφορές εντοπίζετε στη δική σας εκπαιδευτική προσέγγιση από εκείνη ενός μονόγλωσσου εκπαιδευτικού;

-χμμ...

πιστεύω

ότι...

-Δηλαδή ανάμεσα σε ένα μονόγλωσσο μουσικό και σε ένα δίγλωσσο μουσικό; Υπάρχει κάποια διαφορά; Ως προς την εκπαιδευτική προσέγγιση όχι ως προς τις ικανότητες, δηλαδή στον τρόπο που.. σε ένα πλεονέκτημα που μπορείτε να έχετε εσείς στο μάθημά σας.

- Ε κοίταξε βοηθάει Σίγουρα όταν μιλάς δύο γλώσσες και μπορείς ας πούμε να διαβάζεις περισσότερο και από περιοδικά από να μπαίνει σε ξένα σαιτ και να να ψάξεις περισσότερες πληροφορίες αλλά επειδή έχουμε τώρα το ίντερνετ έχουμε πολλές πληροφορίες και μέσω Google και μέσω άλλων υπηρεσιών πιστεύω ότι δεν βλέπω μεγάλη μεγάλη διαφορά δηλαδή δεν υστερεί ας πούμε κάποιος που δεν μιλάει και γλώσσα. Γιατί όλα τα βρίσκει μέσω Ιντερνέτ, δεν πιστεύω ότι πλέον είναι τόσο, κατάλαβες τι εννοώ.

- Ναι, ναι καταλαβαίνω.

-Κάποτε ήταν σίγουρα ένα μεγάλο προσόν αν μιλούσες άλλη μία γλώσσα, και τώρα είναι δεν λέω ότι δεν είναι και εγώ τα παιδιά μου ας πούμε τα προωθώ να μαθαίνουν πολλές ξένες γλώσσες, βοηθάει αλλά επειδή έχουνε τώρα και στο ίντερνετ πάρα πολλές υπηρεσίες και μπορούμε να μαθαίνουμε πολλά πολλά πράγματα όλα μεταφρασμένα εννοείται, πιστεύω ότι πάνω-κάτω έχουμε ίδιες δυνατότητες και ίδιες ευκαιρίες να δείξουμε στα παιδιά.

-Ωραία, η εκπαιδευτική προσέγγιση καθορίζεται και από το αν απευθύνεστε σε δίγλωσσους μαθητές;

-Για ξαναπές μου άλλη μία.

-Η εκπαιδευτική σας προσέγγιση καθορίζεται και από το αν απευθύνεστε σε δίγλωσσους μαθητές;

-Δεν μπορώ να καταλάβω τι με ρωτάς... Συγγνώμη.

- Λοιπόν, έχω μια τάξη με δίγλωσσους μαθητές. Με τον ίδιο τρόπο θα μάθημα και θα προσεγγίσουμε το τμήμα από το να έχετε μόνο μονόγλωσσους;

- Όχι, όχι με τον ίδιο τρόπο.

-Ωραία, δηλαδή πως; μπορείτε να μου εξηγήσετε λίγο; Α νόμιζα ότι μου εξηγήσετε βασικά παραπάνω που μου είπατε ότι αναφέρεστε σε πολλές χώρες λόγω της μουσικής.

-Λοιπόν επειδή έχουμε πάρα πολλά παιδάκια από την Αλβανία στο σχολείο μας. Σίγουρα δεν θα τους βάλω σε δύσκολη θέση, αν πω ας πούμε «η καταγωγή σας», γιατί ξέρετε πως τώρα λίγο έχουμε κάποια θεματάκια με με αυτό το λαό ας το πω έτσι. Δεν θα τους βάλω σε δύσκολη θέση να πω εσείς από την Αλβανία, πάντα λέω για τον εαυτό μου πρώτα, εμείς στη Σερβία ας πούμε έχουμε αυτό... αυτά τα μουσικά όργανα, αυτή τη μουσική αυτά τα έθιμα Χριστούγεννα, το Πάσχα πάντα κάπως έτσι ξεκινάω και μετά ρωτάω « Μήπως θέλει κάποιος στη χώρα του τι γίνεται;» Αλλά εντάξει πολλές φορές τα παιδάκια αυτά είναι μαθημένοι είναι γεννημένα στην Ελλάδα και είναι, μιλάνε αποκλειστικά ελληνικά και ντρέπονται πολλές φορές για την καταγωγή τους οπότε δεν θέλω να τους πιέζω πολύ και να αναφερθώ στην καταγωγή ,στη χώρα από πού κατάγονται. Για αυτό προσπαθώ να είμαι, να τους βλέπω ίσα όλα τα παιδιά, να μην υπάρχει « Εσύ είσαι από τη Γερμανία, Εσύ είσαι από την Αλβανία, Εσύ είσαι από τη Σερβία.» Κατάλαβες τι εννοώ έτσι;

- Πώς θεωρείται ότι αντιμετωπίζετε των εκπαιδευτικών από το εκπαιδευτικό σύστημα; Ενισχύεται ή καταπνίγεται;

-Πως αντιμετωπίζεται;

-Η διγλωσσία των εκπαιδευτικών;

- Τίποτα από τα δύο, δηλαδή δεν υπάρχει κάτι ,ούτε θετικό ή αρνητικό, σαν να μην υπάρχει, σαν να μην είμαστε δίγλωσσοι.

-Δεν αναγνωρίζεται

-Όχι όχι όχι.

-Ωραία, ποια θα πρέπει να είναι η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις εκπαιδευτικές πρακτικές του σχολείου; πώς μπορεί ο δίγλωσσος να συμβάλει;

-Λοιπόν πως μπορεί να συμβάλει; Θα μπορούσε ας πούμε να βοηθήσει και τους δασκάλους, εγώ είμαι ειδικότητα, διδάσκω ένα μάθημα μουσικής. Μπορεί κάποιος που θα θελήσει να αναφερθεί σε αυτή τη χώρα, να με ρωτήσει για τη βοήθεια, κάτι

μαζί να κάνουμε κάποιο κάποια αφιέρωμα θα μπορούσα σας πούμε να μεταφράσω κάτι, να δώσω κάτι θα μπορούσα να κάνω πολλά πράγματα αρκεί να μου ζητηθεί μου. Αν μου το ζητήσει κάποιος, είμαι πρόθυμη να βοηθήσω πάντα.

- *Η διγλωσσία των μαθητών πώς θα έπρεπε να αντιμετωπίζεται από το δημόσιο σχολείο να ενθαρρύνεται ή να καταπνίγεται;*

- Ε να ενθαρρύνεται εννοείται γιατί πάντα υπάρχουν δυσκολίες τα παιδιά πολλές φορές δεν μιλάνε τη μία γλώσσα τόσο τέλεια όσο την άλλη , οπότε μπορεί να τύχει να είναι αυτό ελληνικά , αυτό είχα στην περίπτωση των δικών μου των παιδιών, έμαθαν πρώτα την μητρική τους γλώσσα γιατί ήτανε συνέχεια μαζί μου και όταν πήγαινα σχολείο μετά είχανε λίγο προβληματάκι και είχαμε δηλαδή είχαμε πολλές παρατηρήσεις από τους δασκάλους, από το νηπιαγωγείο βασικά γιατί ήταν προσχολική περίοδος. Για ποιο λόγο να μιλάνε άπταιστα τη μία γλώσσα και όχι τη γλώσσα της χώρας που βρίσκονται. Οπότε είναι λίγο στενάχωρο αυτό. Τέλος πάντων .

-*Πώς μπορεί να ενισχυθεί η διγλωσσία των μαθητών στο σχολείο;*

-Ε με υπομονή και με μήπως μια επιπλέον βοήθεια.

-*Ποια θα ήταν μία εκπαιδευτική πρακτική; Πως θα μπορούσαμε να το βοηθήσουμε δηλαδή;*

- Βοήθεια εννοώ κάποια ενισχυτική διδασκαλία πάνω στη γλώσσα , κάποιο παιχνίδι μήπως κάποιες ώρες επιπλέον για αυτά τα παιδιά, αλλά όχι σαν ώρες σχολείο σαν παιχνίδι κάτι διασκεδαστικό, να σου αρέσει κιόλας.

-*Υπάρχει κάτι άλλο που πιστεύετε ότι πρέπει να αλλάξει όσον αφορά τις πρακτικές και τα ζητήματα της διγλωσσίας στο σχολείο; Είπατε πριν ότι δεν ενισχύεται και τόσο θα μπορούσε κάτι να αλλάξει;*

-Χμμ.. ε όλα αυτά που είπαμε. Δηλαδή για τους δασκάλους λέμε;

-*Από το σχολείο, από το από το σχολείο.*

- Αχ τι να σου πω τώρα πολλά μπορούν να αλλάξουμε αλλά εντάξει, δεν μου έρχεται κάτι στο μυαλό μου δηλαδή γενικά δεν δεν μας υπολογίζουν θα μπορούσαμε να

βοηθήσουμε πολλά πράγματα κατάλαβες .Εντάξει τώρα στο δικό μου το σχολείο έτυχε να είμαι εγώ η δίγλωσση μόνο, θα μπορούσαμε να είμαστε πολλοί συνάδελφοι και να κάνουμε κάτι πολύ ωραίο για το σχολείο για την πόλη μας και κάποια μήπως συνεννόηση με τις χώρες από πού καταγόμαστε να κάνουμε κάποιες συναντήσεις, να κάνουμε κάτι συναυλίες, κάποιες ανταλλαγές μήπως μαθητών, πολλά μπορούμε να κάνουμε.

-Πολύ ωραίες ιδέες.

-Τώρα δεν μου έρχεται αυτή τη στιγμή, αλλά ίδια μήπως να γνωρίσουν και τα παιδιά, κάπως έτσι.

-Ωραία και μία τελευταία ερώτηση θεωρείται ότι ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι πιο κατάλληλος για μία τάξη που αποτελείται στην πλειοψηφία από δίγλωσσους μαθητές ;

- Πιστεύω ναι για τους καταλαβαίνει καλύτερα ,ναι νομίζω ναι.

-Τους καταλαβαίνει σε ψυχολογικό κομμάτι ή σε πρακτικό;

- Και στα δύο.

-Θέλετε να μου αιτιολογήσετε την απάντησή σας; Δηλαδή ψυχολογικά πώς το καταλαβαίνει;

- Γιατί το ένα φέρνει και το άλλο μετά. Εεε.. αυτά τα παιδιά πολλές φορές καταπιέζονται, καταπιέζονται γιατί βλέπω σας είπα και νωρίτερα ότι τα παιδάκια που είναι από την Αλβανία τώρα πειράζει που αναφέρω μία συγκεκριμένη χώρα.

-Όχι, όχι

-Γιατί το έχουμε αυτό στο σχολείο, το βιώνουμε κάθε μέρα. Υπάρχουν τα παιδάκια που ντρέπονται να μιλήσουν στη μητρική τους γλώσσα, στα αλβανικά και μιλάνε ελληνικά και κάποια άλλα πάλι αλβανάκια που τους πειράζουν αυτό το λόγο και τους κοροϊδεύουν και έχουμε ένα είδος bullying και τα λοιπά

-Ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός γιατί είναι πιο κατάλληλος σε ένα τέτοιο τμήμα;

-Γιατί ας πούμε μπορεί κάτι παρόμοιο να πέρασε με αυτά τα παιδιά, να ντρέπεται ας πούμε εγώ όταν άρχισα να μιλάω ελληνικά ντρεπόμουν πάρα πολύ. Δεν ήθελα να καταλάβει κανείς ότι είμαι ξένη και ήταν δύσκολη η αποχή στην αρχή μέχρι να μάθω καλά τη γλώσσα και να μπορέσω να επιβιώσω ,οπότε ότι είναι πολύ πολύ σημαντικό και το πρακτικό όταν δεν μιλάς καλά τη γλώσσα και πρέπει να μάθεις και σε πιέζουν και πρέπει να πηγαίνεις στο σχολείο να τα πας καλά, να καταλαβαίνεις όλους και τα πάντα και είναι ... πιστεύω καταλαβαίνει ο εκπαιδευτικός ο δίγλωσσος , το παιδάκι αυτό το καταλαβαίνει πολύ καλά. Γιατί όλοι περάσαμε αυτό το, αυτό το στάδιο.

-Πολύ ωραία ελπίζω να μη σε κούρασα επειδή είστε και άρρωστη.

-Όχι... Ελπίζω κάποιες απαντήσεις να μην ακουστήκαν άρρωστες και κουρασμένες.

- Είμαι πάρα πολύ ευχαριστημένη . Χάρηκα πάρα και ευχαριστώ πάρα πολύ για τη βοήθειά σας

-Εγώ ευχαριστώ να τα πας καλά κιόλας .

3.6. Συνεντευξιαζόμενος 6

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Γυναίκα	35-40	10	ΠΕ 60	Ναι	Όχι

-Κατερίνα καλημέρα,

-Καλημέρα.

-Σε ευχαριστώ πάρα πολύ για τον χρόνο σου, και για την συμμετοχή σου στην έρευνα. Θα ήθελα να σε ενημερώσω τα στοιχεία της έρευνας είναι καθαρά εμπιστευτικά και η συζήτηση μας, δεν θα χρησιμοποιηθούν για κανέναν άλλο λόγο. Η συζήτησή μας είναι καθαρά για αποκλειστική χρήση για τις ανάγκες της εργασίας που εκπονώ.

- Ωραία.

- Θα ήθελα να ξεκινήσουμε με λίγα βασικά στοιχεία για σένα. Να μου πεις την ηλικία σου και την οικογενειακή σου κατάσταση.

- Είμαι 36 χρονών, ανύπαντρη αν εννοείς αυτό, και δεν έχω παιδάκια.

- Θα ήθελα να αναφερθείς λίγο στην εκπαίδευση σου. Τι έχεις τελειώσει;

- Έχω τελειώσει, νηπιαγωγός στο Αριστοτέλειο Θεσσαλονίκης.

-Ωραία και τι θέση κατέχεις τώρα;

- Εεε... τώρα είμαι νηπιαγωγός σε δημόσιο σχολείο.

-Ωραία. Πόσες γλώσσες γνωρίζεις;

- εεε... Η μητρική μου είναι η Αλβανική και γνωρίζω πολύ καλά Ελληνικά και Αγγλικά, αρκετά καλά.

- Πόσα χρόνια είσαι στην εκπαίδευση;

-εεε... 10 χρόνια.

- 10 χρόνια είσαι στην εκπαίδευση και πόσα χρόνια είσαι συνολικά στην Ελλάδα;

- Στην Ελλάδα είμαι από το 97, 1997.

-Και σε ποια παιδάκια συνήθως διδάσκεις, σε τί τάξεις; Ηλικίες επειδή μου είπες ότι είσαι σε νηπιαγωγείο.

- Σε νηπιαγωγείο, 5-6 χρονών.

-Πολύ ωραία, σε ευχαριστώ για τα στοιχεία αυτά. Μπορούμε να ξεκινήσουμε. Όπως ξέρεις Διπλωματική έχεις ως θέμα τους δίγλωσσους εκπαιδευτικούς και τις σύγχρονες πρακτικές σε δημόσια σχολεία. Θα ήθελα να σε ρωτήσω τι σημαίνει για σένα Διγλωσσία;

-Διγλωσσία όσον αφορά γενικά ή όσον αφορά τα παιδάκια;

-Διγλωσσία σαν έννοια γενική, και για τους μαθητές και για σένα σαν εκπαιδευτικό. Μπορούμε να το χαρακτηρίσουμε με τον ίδιο τρόπο.

-Εεε... Δίγλωσσος πιστεύω θεωρείται ένας εκπαιδευτικός ο οποίος πέρα από τη γλώσσα εε... που μιλάει στο σχολείο έχει και μία άλλη, μητρική γλώσσα την οποία κάποιες φορές χρειάζεται και να τη χρησιμοποιήσει ας πούμε γιατί εεε.. και στις εποχές που ζούμε, υπάρχουν αρκετά παιδιά από άλλες χώρες. Οπότε έχει δημιουργηθεί μία καινούρια πραγματικότητα στην Ελλάδα και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να προσαρμόσουν το έργο τους σε αυτόν τον τομέα.

-Πολύ ωραία, εσύ πιστεύεις ότι στις εκπαιδευτικές πρακτικές συμπεριλαμβάνεται πλέον η διγλωσσία;

- Εγώ δεν ξέρω γενικά , εγώ θα μιλήσω για μένα ας πούμε επειδή μου έχει τύχει πολλές φορές στο σχολείο μας να έχουμε παιδιά τα οποία προέρχονται από άλλες χώρες και πολλά από αυτά δυσκολεύονται αρκετά στη γλώσσα, κάποια μάλιστα δεν μιλάνε και καθόλου, γιατί κυρίως στο σπίτι τους μιλάνε την μητρική γλώσσα. Οπότε πολλές φορές χρειάστηκε να προσαρμόσω το εκπαιδευτικό μου έργο και σε αυτά τα παιδιά. Έπρεπε να αλλάξω κάποια πράγματα για να μπορέσουν και αυτά τα παιδιά να προσαρμοστούν.

-Ωραία. Χρησιμοποιούνται γενικότερα , πιστεύεις γενικά, ή μόνο εσύ ζητήματα όπως είναι η διγλωσσία; Δίνουν χρόνο στο να χρησιμοποιήσουν πρακτικές για τη διγλωσσία σαν φαινόμενο.

- Οποιοδήποτε καλός δάσκαλος θα το έκανε αυτό, γιατί ο ρόλος μας είναι να μάθουν και αυτά τα παιδιά και όχι να τα έχουμε στο περιθώριο, πρέπει με κάποιον τρόπο να τα ενσωματώσουμε στην ομάδα. Δηλαδή να βρούμε τις κατάλληλες πρακτικές για να μπορέσουν και αυτά να γίνουν μέρος της ομάδας.

-Ωραία. Εσείς χρησιμοποιείτε κάποια ξεχωριστή προσέγγιση ως δίγλωσση εκπαιδευτικός;

-Προσωπικά ας πούμε σε κάποια παιδιά , που δεν μιλούσαν καθόλου. Έχουν έρθει κάποια παιδιά που ήταν από την Αλβανία , για μένα ήτα λίγο πιο εύκολο να τα προσεγγίσω. Δηλαδή προσπαθούσα να τους μιλάω Αλβανικά στην αρχή για να μπορέσουν να αισθανθούν πιο οικεία , ότι υπάρχει ένας άνθρωπος ας πούμε που τα καταλαβαίνει. Κάποιες φορές ας πούμε θέλανε να πιούνε νερό και δεν μπορούσαν να το πούνε και έτσι αισθανόντουσαν πιο οικεία.

- Οπότε προσπαθούσε να τους μιλήσεις στα Αλβανικά για να νιώσουν οικεία.

-Μέχρι λίγο να προσαρμοστούνε και να πλησιάσουν και τα άλλα παιδάκια ή κάναμε κάποια παιχνίδια που δεν χρειάζεται πολύ να μιλάς, παντομίμα , τέτοια παιχνίδια για να μπορέσουν τα παιδάκια να έρθουν σε επαφή να τα συμπαθήσουνε, να τα κάνουν μέρος της ομάδας τους.

-Τέλεια. Πιστεύεις ότι υπάρχει διαφορά στο πως αντιμετωπίζεις εσύ μια εκπαιδευτική προσέγγιση και πως 'ένας μονόγλωσσος εκπαιδευτικός;

-Πιστεύω ναι, γιατί εγώ έχω κάποια πλεονεκτήματα σε αυτό το κομμάτι λόγω της γλώσσας, οπότε μπορώ να το οργανώσω πιο καλά και να επικοινωνήσω πιο καλά αν έχω ίδια μητρική με τον δίγλωσσο μαθητή. Κάποιος που δεν γνωρίζει τα Αλβανικά π.χ. εε.. δεν μπορεί να καταλάβει τι θέλει αυτό το παιδί.

-Εκεί είναι η δυσκολία, στην επικοινωνία δηλαδή.

- Ναι επειδή ήμουν η ίδια μετανάστρια και ξέρω τις δυσκολίες έχουν αυτά τα παιδιά γιατί τα αντιμετώπισα η ίδια όταν ήρθα και μπορώ να καταλάβω καλύτερα αυτό το παιδί, το πως αισθάνεται. Δεν μπορούν να τον καταλάβουνε, ο ίδιο ντρέπεται να πλησιάσει τα άλλα παιδάκια.

-Πολύ ωραία μου επιβεβαιώσεις και πριν ότι η εκπαιδευτική πρακτική σου καθορίζεται από το αν απευθύνεσαι σε δίγλωσσους μαθητές ή όχι έτσι;

- Ναι φυσικά, σε μία τάξη που δεν έχει δίγλωσσα παιδιά δεν νομίζω ότι υπάρχει λόγος εεε... Να κάνω μία τέτοια πρακτική, ενώ σε δίγλωσσους μαθητές το ενθαρρύνω.

-Πως θεωρείς εσύ ότι αντιμετωπίζει τη διγλωσσία των εκπαιδευτικών το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα; Το ενισχύει ή το καταπνίγει, τους εκπαιδευτικούς

- Έχει κάνει κάποιες καλές προσπάθειες προς αυτήν την κατεύθυνση τα τελευταία χρόνια, γιατί εντάξει , υπάρχουν και πολλοί πρόσφυγες στην Ελλάδα οπότε αναγκαστικά το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να προσαρμοστεί σε αυτή την καινούρια πραγματικότητα. Αλλά θεωρώ ότι πρέπει να γίνουν περισσότερες προσπάθειες.

-Όπως; Τι θα μπορούσε να γίνει; Ποια θα μπορούσε να είναι η συμβολή του δημοσίου σχολείου όσον αφορά τους δίγλωσσους εκπαιδευτικούς; Τι θα μπορούσε να κάνει για να ενισχύσει την διγλωσσία;

- Εγώ πιστεύω... εεε... ότι χρειάζεται παράλληλη στήριξη στα παιδιά, γιατί έχουν κάποιες ανάγκες οι οποίες δεν καλύπτονται.

-Ωραία.

-Δηλαδή ένα παιδί που δεν μιλάει Ελληνικά και δεν μπορεί να επικοινωνήσει, δεν μπορεί να συνεργαστεί σε ένα σχολείο. Οπότε αυτό το παιδί μέχρι να μπορέσει να , για να γίνει πιο ομαλή η ένταξη τους θα χρειάζεται μία παράλληλη στήριξη, ένα άνθρωπο να τον βοηθήσει σε κάποια πράγματα, ο οποίος πιστεύω δεν υπάρχει ακόμα.

-Πώς μπορεί ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός να συμβάλει; Πως μπορεί το κράτος μέσω του εκπαιδευτικού να βοηθήσει στην διγλωσσία; Δηλαδή πώς μπορεί να αξιοποιήσει τον δίγλωσσο εκπαιδευτικό στο σχολείο;

- Να τον βάζει σε τμήματα τον δίγλωσσος εκπαιδευτικό, με δίγλωσσα παιδιά με κοινή γλώσσα θα ήταν πιο αποτελεσματικός ο ρόλος του. Σε ένα τμήμα ας πούμε που θα έχει αρκετά δίγλωσσα παιδιά, ένας εκπαιδευτικός δίγλωσσος θα ήταν αρκετά πιο αποτελεσματικός.

-Θα ήταν λοιπόν πιο αποτελεσματικός και δημιουργικός αν έχει στην πλειοψηφία δίγλωσσους μαθητές.

- Ναι , ναι. Δηλαδή θα μπορούσε να βοηθήσει πολύ περισσότερο απ' ότι ένας δάσκαλος μονόγλωσσος.

-Άρα κατά την γνώμη σου η διγλωσσία είτε των μαθητών είτε των εκπαιδευτικών. Πως θα πρέπει να αντιμετωπίζεται;

-Εγώ πιστεύω ότι πρέπει να αντιμετωπίζεται σαν ένα πλεονέκτημα, γιατί μέσα από την διγλωσσία και τα παιδιά όχι μόνο τα δίγλωσσα αλλά και τα άλλα τα παιδιά, μπορούν να μάθουν πολλά πράγματα από τα παιδιά που έχουν μία άλλη προέλευση. Μπορούν να μάθουν για τον πολιτισμό τους ας πούμε, για την γλώσσα τους και να εξοικειωθούν περισσότερο με την διαφορετικότητα γιατί πλέον είναι μέρος της ζωής

μας. Οπότε αυτό θα τους βοηθήσει πάρα πολύ για να μην δημιουργούνται προκαταλήψεις γιατί και αργότερα στο σχολείο και αυτά. Δημιουργείται και θέμα ρατσισμού. Νομίζω πως αν αυτό αντιμετωπιστεί κατάλληλα από τον παιδικό εεε... νομίζω δεν θα είναι τόσο έντονο και στο σχολείο αργότερα.

-Μπορείς να σκεφτείς κάποια άλλη πρακτική που μπορούμε να ακολουθήσουμε για να ενισχύσουμε την διγλωσσία;

-Νομίζω θα μπορούσαν να γίνουν πολλές δραστηριότητες διαπολιτισμικότητας, εεε μπορούν ας πούμε να έρθουν κάποιοι γονείς αυτών των παιδιών και να μιλάνε για τη χώρα προέλευσης, και να ακούσουν διαφορετικές απόψεις και τα παιδιά ή και να έρθουν γονείς, Έλληνες και ξένοι για να κάνουν συζητήσεις, να μάθουν πράγματα ο ένας για τον άλλον.

-Αχα... Και να βελτιωθούν και οι σχέσεις τους δηλαδή

-Και τα projectβοηθούν πολύ να μάθουν πιο πολλά πράγματα ο ένας με τον άλλον.

-Θεωρείς ότι ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι πιο κατάλληλος σε μία τάξη που αποτελείται στην πλειοψηφία από δίγλωσσους μαθητές;

- Ναι πιστεύω πως ναι

- Πως το δικαιολογείς αυτό;

-Γιατί πιστεύω μπορεί να επικοινωνήσει καλύτερα με αυτά τα παιδιά, γνωρίζει πιστεύω καλύτερα τα άγχη αυτών των παιδιών .... Εεε αυτό δεν ξέρω.

-τέλεια... Είμαι πολύ ευχαριστημένη με τις απαντήσεις σου σε ευχαριστώ πολύ ελπίζω να σου άρεσε

- Ευχαριστώ πάρα πολύ κι εγώ.

3.7. Συνεντευξιαζόμενος 7

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Γυναίκα	25-30	3	ΠΕ 70	Ναι	Όχι

Καλημέρα Καταρχάς θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σας στην έρευνά και να επισημάνω την εμπιστευτικότητα της συζήτησής μας με αποκλειστική χρήση των λεγόμενων σας για τις αναγκαίες της εργασίας που εκπονώ.

-Καλημέρα. Ευχαριστώ πάρα πολύ για την ευκαιρία που μου δίνετε, θα χαρώ να βοηθήσω.

-Αρχικά απαντήστε μου τι ηλικία έχετε;

-Είμαι 28 χρονών.

-Οικογενειακή σας κατάσταση;

-Άγαμη

-Έχετε τέκνα

-Όχι

-Τι εκπαίδευση έχετε;

-τριτοβάθμια η ανώτατη εκπαίδευση που έχω.

-Ποια είναι η χώρα καταγωγής σας;

-Έχω γεννηθεί στην Αλβανία

-Η θέση που κατέχετε;

-Είμαι δασκάλα σε δημοτικό σχολείο.

- Ποιες είναι οι γλώσσες που γνωρίζετε;

-Γνωρίζω άριστα αγγλικά, ελληνικά και αλβανικά

-Ποια είναι η εμπειρία σας στο χώρο της εκπαίδευσης;

-Είμαι στην εκπαίδευση γενικά πέντε χρόνια, στη δημόσια εκπαίδευση τρία.

-Αρχικά θα παρακαλούσα να μου αναφέρετε πόσα χρόνια βρίσκεστε στην Ελλάδα και σε ποιες τάξεις έχετε διδάξει;

-Βρίσκομαι στην Ελλάδα από, 12 χρόνια είμαι στην Ελλάδα και έχω διδάξει σε όλες τις τάξεις του Δημοτικού και φέτος σε ΔΥΕΠ.

-Τι σημαίνει για εσάς διγλωσσία;

-Για μένα είναι μία έννοια για να εκφράσουμε την προσπάθεια ενός ατόμου στο να μάθει ταυτόχρονα και να χρησιμοποιεί σωστά και προφορικά και γραπτά δύο γλώσσες η μία εκ των οποίων συνήθως είναι η μητρική τους γλώσσα.

-Ωραία πιστεύετε ότι οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές στα σχολεία έχουν συμπεριλάβει την παράμετρο της διγλωσσίας αν ναι πώς

-Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από μικτό πληθυσμό μαθητών. Οπότε αναπόφευκτα μπήκε στη διαδικασία να συμπεριλάβει τη διγλωσσία και να την ενισχύσει. Πιστεύω ότι γίνεται μία πολύ καλή προσπάθεια όπως μέσω των προγραμμάτων ΔΥΕΠ και ΖΕΠ... εεε...και ενισχύουμε τους μαθητές μας στο να χρησιμοποιήσουν τις μητρικές τους γλώσσες.

-Κατά την εκτίμησή σας ποιες είναι οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με το ζήτημα της διγλωσσίας;

-Με το ζήτημα της διγλωσσίας πλέον οι μαθητές δεν καταπνίγουν τη μητρική τους γλώσσα την αξιοποιούν, τη μοιράζονται, την σεβόμαστε και ως εκπαιδευτικοί διδάσκουμε στα παιδιά μας να τη σέβονται εξίσου. Εεε.. προσπαθούμε να αντλήσουμε όσες πιο πολλές πληροφορίες μπορούμε ώστε αυτή να λειτουργεί παραγωγικά και δημιουργικά.

-Εσείς χρησιμοποιείτε κάποια ξεχωριστή εκπαιδευτική προσέγγιση ως δίγλωσση εκπαιδευτικός;

-Χρησιμοποιώ ναι... αλλά εξαρτάται με τι μαθητή έχω να κάνω, εξαρτάται αν ο δίγλωσσος μαθητής μου έχει κοινή γλώσσα, μητρική, με εμένα ή όχι. Αν κάποιος έχει δίγλωσση κοινή μητρική γλώσσα, σε αυτή την περίπτωση τον βοηθάω να συνδέσω και τις δύο γλώσσες να τις χρησιμοποιήσω εναλλάξ για ένα καλύτερο αποτέλεσμα. Αν όμως ο μαθητής μου ο δίγλωσσος είναι από άλλη χώρα αυτό που μπορώ να κάνω είναι να βρω έναν κοινό κώδικα επικοινωνίας ώστε αξιοποιώντας τη δική του μητρική γλώσσα να τη συνδέσω με αντίστοιχα ελληνικές λέξεις ή κωδικούς της γλώσσας.

-Ποιες διαφορές εντοπίζετε από την εκπαιδευτική προσέγγιση των μονόγλωσσων εκπαιδευτικών

-Νομίζω ότι η διαφορά έγκειται στην προετοιμασία, δηλαδή ότι αν ένας δίγλωσσος έχει την εμπειρία και κοινή γλώσσα τότε είναι πιο εύκολο το να φτιάξω το υλικό και έχει περισσότερο χρόνο και κερδίζει περισσότερο διδακτικό χρόνο και μέσα στην τάξη ώστε να επικοινωνήσει με τους μαθητές ενώ για τον μονόγλωσσο είναι είναι και μονόδρομος, δηλαδή έχει μία γλώσσα ώστε να επικοινωνήσει και να μεταφέρει ή να κάνει το παιδί να εξάγει τη νέα γνώση.

-Η εκπαιδευτική σας προσέγγιση καθορίζεται και από το αν απευθύνεστε σε δίγλωσσους μαθητές; εξηγήστε πως.

-Ναι είναι αυτό που σου είπα πριν ότι αν έχω ένα δηλώσω έναν δίγλωσσο μαθητή με κοινή γλώσσα θα μπορέσω να έχω καλύτερα αποτελέσματα σε συντομότερο χρόνο. Αν έχω έναν μονόγλωσσο τότε στην ουσία το έργο μου είναι λίγο πιο εύκολο γιατί αυτό που έχω να κάνω στην ουσία είναι πνευματική καλλιέργεια και να μοιραστώ τη δική μου τη διγλωσσία μαζί του κι αν έχουμε ένα δίγλωσσο με διαφορετική γλώσσα σε αυτή την περίπτωση πρέπει να προσπαθήσω λίγο παραπάνω ώστε να βρω έναν κοινό κώδικα επικοινωνίας με το παιδί πιο κοντά στη γλώσσα την οποία προσπαθεί να μάθει.

-Πως θεωρείτε ότι αντιμετωπίζεται η διγλωσσία των εκπαιδευτικών από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα;

-Η αλήθεια είναι ότι δεν έχω παρατηρήσει διακρίσεις ως προς τους δίγλωσσους εκπαιδευτικούς και τους μονόγλωσσους. Τα δικαιώματα είναι τα ίδια αλλά πιστεύω ότι δεν αξιοποιούνται με τον ίδιο τρόπο

-Θεωρείται ότι καταπνίγεται γιατί ενθαρρύνεται τεκμηριώστε.

-Ενθαρρύνεται εν μέρει, δηλαδή δεν υπάρχει κάποιο πρόγραμμα το οποίο να σου απαγορεύει να μοιραστείς με το με τους μαθητές σου, τις εμπειρίες σου ,τη γλώσσα σου και τα στοιχεία του πολιτισμού σου, αλλά έμμεσα η κοινωνία του σχολείου και των μαθητών και των μαθητών και των γονιών είναι αυτή που καταπιέζει τον εκπαιδευτικό και δεν νιώθει απελευθερωμένος που νιώθει και ο ίδιος ανασφάλεια με την προέλευση του.

-Ποια πρέπει να είναι η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές στο δημόσιο σχολείο;

-Νομίζω ότι το δημόσιο σχολείο έχει την ευκαιρία να αξιοποιήσει 100% τους δίγλωσσους εκπαιδευτικούς. Μπορούν να τοποθετηθούν σε θέσεις που θα είναι παραγωγικοί, να αναλάβουν οι μαθητές σαν παράλληλη στήριξη με κοινή γλώσσα ώστε να είναι παραγωγικοί για το παιδί να έχει πολύ καλή βελτίωση και πρόοδο. Εεε... αυτό πιστεύω

-Πώς θεωρείται ότι θα πρέπει να αντιμετωπίζεται η διγλωσσία τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών από το δημόσιο σχολείο;

-Να ενισχύεται 100% η διγλωσσία είναι μία ευκαιρία να έρθουν οι λαοί πιο κοντά, να μοιραστούμε και να μάθουμε καινούργια πράγματα, να σβήσουμε τα όλες τις προκαταλήψεις που άφησαν οι παλαιότερες γενιές και να είμαστε πιο ενωμένοι σαν κλίμα σχολείου και τάξης.

-Θεωρείτε ότι πρέπει να αλλάξει κάτι αναφορικά με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές;

-Ναι νομίζω ότι υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης, οργανωμένες τάξεις δίγλωσσων παιδιών, καλύτερη οργάνωση, να προετοιμάσουμε και το περιβάλλον του σχολείου ίσως έτσι κατάλληλα ώστε να υποδεχτούν τους μαθητές αυτούς, να νιώθουν πιο οικεία ίσως με κάποιες κοινές ταινίες, κάποια στοιχεία του πολιτισμού του στο χώρο του σχολείου, να εξοικειωθούν οι μαθητές με αυτό.

-Πώς μπορεί να ενισχυθεί η διγλωσσία των μαθητών;

-Η διγλωσσία των μαθητών ενισχύεται με τη χρήση της μητρικής τους γλώσσας με κοινή χρήση, όχι μόνο από την οικογένειά τους αλλά και στο σχολείο την αξιοποίηση της. Γιατί όχι να τη βελτιώσουν κιόλας και να τη συνδέουν σαν κάτι ευχάριστο και ισορροπημένο με την γλώσσα την οποία χρειάζεται να μάθουν στη χώρα που είναι για να επιβιώσουν.

-Ποιες είναι οι πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές;

-Είναι αυτά που σας είπα πριν να μοιραστούν τον πολιτισμό της στοιχεία του πολιτισμού τους, να νιώθουν οικεία στο περιβάλλον. Αρκεί να υπάρχει εναλλαγή

γλωσσών μέσω των εκπαιδευτικών ώστε να έχουν καλύτερη πρόοδο οι μαθητές. εεε.. αυτά

-Πιστεύετε ότι ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι πιο κατάλληλος για μία τάξη που αποτελείται στην πλειοψηφία της από δίγλωσσους μαθητές; αιτιολογήστε την απάντησή σας.

-Από ψυχολογικό κομμάτι πιστεύω ότι ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός μπορεί να υποστηρίξει καλύτερα αντίστοιχα ένα δίγλωσσο μαθητή, γιατί ξέρει τι δυσκολίες αντιμετώπισε και σε πρακτικό κομμάτι εξαρτάται αν η διγλωσσία είναι κοινή κι αν πρόκειται για ένα τελείως διαφορετικό πλαίσιο μαθήματος. Θα σας πω ας πούμε για το ΔΥΕΠ ναι μεν είμαι δίγλωσση αλλά τα παιδιά αυτά δεν έχουν κοινή μητρική γλώσσα με εμένα ως εκπαιδευτικό. Οπότε μου είναι δύσκολο, προσπαθώ να βρω μία τρίτη γλώσσα κοινή ώστε να μπορέσω να μεταφέρω αλλά σε ψυχολογικό κομμάτι μπορώ να καταλάβω πού είναι οι δυσκολίες τους και να τις λύσω πιο εύκολα και πιο ευχάριστα. Οπότε, ναι πιστεύω ότι είναι ο καταλληλότερος.

-Σε ευχαριστώ πάρα πολύ

-Εγώ ευχαριστώ

3.8. Συνεντευξιαζόμενος 8

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Γυναίκα	25-30	5	ΠΕ 02	Ναι	Όχι

Λοιπόν καλημέρα Γιάννα

-Καλημέρα

-Καταρχάς θα ήθελα να σε ευχαριστήσω πάρα πολύ για τη συμμετοχή σου στην έρευνα και να σου επισημάνω την εμπιστευτικότητα της συζήτησης. Η συζήτησή μας είναι καθαρά για αποκλειστική χρήση για τις ανάγκες της εργασίας και τίποτα άλλο.

-Έγινε

-Θα ξεκινήσουμε λίγο με τα στοιχεία σου. Θα ήθελα να μου πεις την ηλικία σου.

-Είμαι 29 ετών.

-Οικογενειακή κατάσταση; Παιδάκια;

-Άγαμη, όχι

-Εκπαίδευση;

-εεεεμμ... Πανεπιστήμιο, μεταπτυχιακό, Τριτοβάθμια.

-Χώρα καταγωγής;

-εεεε.. Αλβανία

-Ωραία θέση που κατέχεις; Στο σχολείο

-Ιδιωτική παράλληλη.

-Ωραία,εεε γλώσσες που γνωρίζεις άλλες;

-εεε... Αγγλικά εεεε και ισπανικά

-Ωραία και πόσα χρόνια εμπειρίας έχεις στο χώρο της εκπαίδευσης;

-εεε Πέντε ας πούμε.. Ναι

-Ωραία αρχικά θα σε παρακαλούσα να μου αναφέρεις πόσα χρόνια βρίσκεσαι στην Ελλάδα και σε ποιες τάξεις έχεις διδάξει;

-εεε... Από την πρώτη δημοτικού, δεν ξέρω πόσα χρόνια είναι μπροστά, εεε... και φέτος κάνω στην τρίτη δημοτικού και γενικότερα κάνω στα παιδάκια του Δημοτικού αυτές τις τάξεις.

-Αχα, πάμε λίγο να ξεκινήσω με το θέμα της διπλωματικής έχεις ακούσει τον όρο διγλωσσία; Τι σημαίνει για σένα διγλωσσία;

-Τον έχω ακούσει στα πλαίσια του μεταπτυχιακού δηλαδή πώς λειτουργούν τα δίγλωσσα παιδιά στο σχολείο.. εεε... ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, εεε... μέχρι εκεί, δηλαδή δεν έχω έρθει σε επαφή πρακτικά με την διγλωσσία, εκτός από φέτος που έχω ένα παιδάκι που είναι από τη Βουλγαρία και είναι δίγλωσσο και έχει αυτισμό παράλληλα.

-Ωραία, με βάση λοιπόν αυτό το παιδί και εσύ ως εκπαιδευτικός πιστεύεις ότι οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές τα σχολεία έχουν συμπεριλάβει την παράμετρο της διγλωσσίας; Ο τρόπος δηλαδή που γίνεται το μάθημα;

-Θεωρώ πως όχι. Δηλαδή δεν υπάρχει κάποιος είτε ιδιωτική παράλληλη είτε η δημόσια παράλληλη δεν συμπεριλαμβάνουν τη γλώσσα του μέσα στο, μέσα στη διδακτική ύλη, δηλαδή δεν υπάρχουν κάποιες συγκεκριμένες ασκήσεις, προγράμματα ή δραστηριότητες άλλες που να συμπεριλαμβάνουν τη μητρική τους γλώσσα.

-Κατά την εκτίμησή σου ποιες μπορεί να είναι κάποιες πρακτικές που μπορούν να χρησιμοποιούνται στα σχολεία σχετικά με τη διγλωσσία σχετικά με ζητήματα της διγλωσσίας;

-Θεωρώ ότι εφόσον υπάρχουν δίγλωσσοι καθηγητές θα πρέπει αυτή να συμπεριλαμβάνονται στη διδασκαλία δηλαδή, αν υπάρχει κάποιος καθηγητής ο οποίος είναι δίγλωσσος και γνωρίζει μία γλώσσα που εεε .... γνωρίζουν και άλλα παιδιά εεε... της τάξης μου και αλβανικά και ένας καθηγητής που ξέρει αλβανικά θεωρώ ότι θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει αυτή τη γνώση προκειμένου να βοηθήσει τα παιδιά.

-Πολύ ωραία.

- Ή με κάποιον τρόπο οι καθηγητές να μπορούν να βρίσκουν ασκήσεις υλικό που να ανταποκρίνεται και στις δύο γλώσσες.

-Εσύ ως δίγλωσση εκπαιδευτικός που είσαι χρησιμοποιείς κάποια εκπαιδευτική προσέγγιση ως προς τους δίγλωσσους μαθητές ή ως προς τους μονόγλωσσους;

-εεε... αν πάρουμε για παράδειγμα ας πούμε την φετινή μου εμπειρία το μόνο που μπορώ να κάνω, χωρίς να ξέρω τη μητρική γλώσσα του παιδιού είναι ότι όταν μιλάει τη γλώσσα αυτή να το ενισχύω και να το αφήνω να τη μιλάει. Παράλληλα όμως προσπαθώ να εισάγω και τα ελληνικά σχολεία στην στο λεξιλόγιό του αλλά χωρίς να αποτρέπω να μιλάει τη μητρική του γλώσσα.

-Ωραία υπάρχουν, αντιμετωπίζεις σε διάφορες στην εκπαιδευτική προσέγγιση όταν έχεις να κάνεις με ένα μονόγλωσσο μαθητή και όταν έχεις να κάνεις με έναν δίγλωσσο;

-εεε....υπάρχουνε γιατί θεωρώ ότι είναι πιο δύσκολο για το δίγλωσσο μαθητή να αντιληφθεί την Ελληνική γλώσσα από ότι αυτό του παιδιού που είναι μητρική τους γλώσσα οπότε, εεε...επικεντρώνεσαι περισσότερους ασκήσεις γλωσσικές και φωνολογικές που να κάνουν πιο εύκολο για το μαθητή το δίγλωσσο να μιλήσει στην Ελληνική να την κάνει κτήμα του.

-Όσον αφορά τον εκπαιδευτικό υπάρχει διαφορά ανάμεσα στις εκπαιδευτικές προσεγγίσεις στον μονόγλωσσο και στον δίγλωσσο

-εεε.... Θεωρώ πως υπάρχει ναι, γιατί προετοιμάζει άλλο υλικό, εεε προσπαθεί να, προσπαθεί περισσότερο για το , για το παιδί που είναι δίγλωσσο να το εισάγει στην Ελληνική γλώσσα, αλλά ο δάσκαλος νιώθει διαφορετικά;

-Ναι για τον εκπαιδευτικό θέλω να μου πεις;

-εεε δεν ξέρω νομίζω ότι απλά είναι η έξτρα προετοιμασία που πρέπει να κάνει.

-Τέλεια εσύ πιστεύεις ότι των εκπαιδευτικών στο εκπαιδευτικό σύστημα καταπνίγεται ή ενθαρρύνεται;

-Από προσωπική εμπειρία και σαν μαθήτρια αλλά και σαν καθηγήτρια . Θεωρώ ότι καταπνίγεται δηλαδή σαν μαθήτρια δεν θεωρώ ότι ενισχύθηκε ίσα-ίσα που εεε...όντας εγώ μαθήτρια τα παιδιά εεε... καταπιεζόντουσαν να μην χρησιμοποιούν

τη μητρική τους γλώσσα και όντας τώρα δασκάλα δεν θεωρώ ότι η γνώση αυτής της γλώσσας που έχω της μητρικής μου προωθείται από το εκπαιδευτικό σύστημα ούτως ώστε να μπορέσει να βοηθήσει και άλλα παιδιά δίγλωσσα της ίδιας γλώσσας.

-Ωραία, ποια μπορεί να είναι η συμβολή του οδηγός εκπαιδευτικού στις πρακτικές στο δημόσιο σχολείο.. Τι μπορεί δηλαδή να δώσει αυτός ο εκπαιδευτικός που δεν του δίνεται δυνατότητα να το δώσει;

-Θεωρώ ότι όντας και ο ίδιος δίγλωσσος μπορεί να ενισχύσει και την αυτοπεποίθησή του μαθητή αλλά και την εεε την έμφυτη μητρική τους γλώσσα αφήνοντας το να εκφράζεται ελεύθερα και να χρησιμοποιεί τη μητρική του γλώσσα, οπότε αυτό θέλει, εε... θεωρώ ότι μπορεί να βοηθήσει στην κοινωνικοποίηση του παιδιού διότι μπορεί να εεε... αντιληφθεί το πως το παιδί αυτό νιώθει και να το βοηθήσει ώστε να ενταχθεί ας πούμε στην τάξη και στο κοινωνικό σύνολο της τάξης. Εεε..

-Στους μονόγλωσσους μαθητές δηλαδή όχι μόνο στους δίγλωσσους στους υπόλοιπους μαθητές. Πώς θα μπορέσει να συμβάλει;

-Στους υπόλοιπους μαθητές, στους υπόλοιπους μαθητές θεωρεί ότι μπορεί να κάνει πιο εύκολη την αντιμετώπισή τους απέναντι στους δίγλωσσους μαθητές, δηλαδή να μειώσει ρατσισμό, σε εισαγωγικά απέναντι στους δίγλωσσους τους μαθητές, σε κοινωνικό επίπεδο. Σε πρακτικό επίπεδο θεωρώ ότι μπορεί να ενισχύσει τη διγλωσσία ή την τριγλωσσία δηλαδή την διάθεση των μαθητών να μάθουν νέες γλώσσες ας πούμε.

-Πολύ ωραία. Οπότε πώς πιστεύεις ότι πρέπει να αντιμετωπίζεται η διγλωσσία τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών στο δημόσιο σχολείο;

-εεε ...Θεωρώ ότι θα πρέπει να αναγνωρίζεται πλέον, εφόσον υπάρχουν και μεταπτυχιακά πάνω σε αυτό τον τομέα και υπάρχει έρευνα πάνω σε αυτό τον τομέα τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, θεωρώ ότι πρέπει να γίνεται... να γίνονται αποδεκτοί και οι δάσκαλοι οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι είναι δίγλωσσοι και οι μαθητές οι οποίοι είναι δίγλωσσοι, ούτως ώστε να επωφεληθούν όλοι από τα προτερήματα που έχει διγλωσσία, είτε σε επίπεδο εκπαιδευτικό είτε σε επίπεδο κοινωνικό, δηλαδή θα πρέπει το εκπαιδευτικό σύστημα να συμπεριλάβει την διγλωσσία μέσα στο εκπαιδευτικό υλικό και στην ύλη του.

-Πολύ ωραία πώς θα μπορούσε να ενισχυθεί αυτή η διγλωσσία των μαθητών; Δηλαδή να την συμπεριλάβουμε; Πώς θα μπορούσε να την ενισχύσουμε; Ποιες θα ήταν πιο κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές, μας είπες ήδη μία να συμπεριληφθούν εκπαιδευτικοί δίγλωσσοι στα σχολεία για να ενισχυθεί. Έχεις κάτι άλλο στο μυαλό σου;

-Μέσα από ασκήσεις που θα συμπεριλαμβάνουν και τις δύο γλώσσες, δραστηριότητες μέσα από... εεε... άλλες δραστηριότητες όπως είναι η παρουσία σου ας πούμε για παράδειγμα μέσα στην τάξη, εεε... της κουλτούρας του κάθε παιδιού που είναι από διαφορετική χώρα από την Ελλάδα... εεε... τα οποία βέβαια έχουν μία διδακτική ουσία και κοινωνικά και πρακτικά, εεε... δεν ξέρω νομίζω υπάρχουν άπειρες δραστηριότητες και πράγματα που, οι ασκήσεις που δάσκαλοι δεν έχουμε σκεφτεί και δεν έχουμε μπει στη διαδικασία να σκεφτούμε διότι δεν υπάρχει χώρος στο ελληνικό σχολείο για αυτό το πράγμα.

- Ωραία πολύ ενδιαφέρουσες οι πρακτικές. Πιστεύεις ότι σε αυτό το πρακτική ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι πιο κατάλληλος εντάζει που αποτελείται στην πλειοψηφία από δίγλωσσους μαθητές και γιατί ;

-Θεωρώ πως ναι γιατί εεε... αντιλαμβάνεται περισσότερο εεε... το πώς είναι να είσαι ένας δίγλωσσος μαθητής, εφόσον υπήρχε, υπήρξε και αυτός κάποια στιγμή σε αυτή τη θέση και μπορεί να εεε... είναι πιο λειτουργικός όσον αφορά το, την, τον, τρόπο σκέψης ενός δίγλωσσου μαθητή ο οποίος δεν είναι ίδιος με ενός μονόγλωσσου οπότε μπορεί να ενισχύσει περισσότερο τη διγλωσσία από ότι ένας που δεν είναι δίγλωσσος καθηγητής

-Ο οποίος θα χρησιμοποιήσει μόνο τη μία ε καταλαβαίνω, πολύ ωραία. Σε πρακτικό κομμάτι προς το μπορούσε αυτό να βοηθήσει τους δίγλωσσους; Δηλαδή στο να έχουν ένα δίγλωσσο δάσκαλο και όχι ένα μονόγλωσσο;

-Νομίζω ότι μέσα στην τάξη και με τις δραστηριότητες της διγλωσσίας ας πούμε πρακτικά βοηθία το παιδί το οποίο είναι δίγλωσσο.

-Ενισχύεται ή διγλωσσία του.

-Τέλεια αυτές ήταν οι ερωτήσεις σε ευχαριστώ πάρα πολύ χάρηκα πάρα πολύ.

3.9. Συνεντευξιαζόμενος 9

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Γυναίκα	35-40	4	ΠΕ 02	Ναι	Όχι

Μόνο για την έρευνα, για καμία άλλη χρήση.

-Ναι.

-Ωραία η διπλωματική έχει να κάνει με τη διγλωσσία, όπως θυμάσαι.

-Ναι, το ξέρω ναι.

-Τέλεια, εεε αρχικά θέλω να ξεκινήσουμε να μου πεις πόσο χρονών είσαι;

-Neregull (Αλβανικά σημαίνει εντάξει), εεε 35 χρόνων

-Ωραία φύλο, είσαι γυναίκα! Οικογενειακή κατάσταση;

-Παντρεμένη με πε..., τρία παιδιά.

-Ωραία να τα χαιρεσαι και θέλω να μου πεις στην εκπαίδευση σου.

-Ευχαριστώ. Μμμ τριτοβάθμια, πανεπιστήμιο τώρα γιατί τα μπερδεύω.

-Χώρα καταγωγής;

-Αλβανία

-Ωραία και τι θέση κατέχεις στην τριτοβάθμια

-Εεε Διδάκτορας όχι, τώρα μάστερ έχω κάνει φιλόλογος είμαι στην Αλβανία

-Ωραία και διδάσκεις εδώ στην Ελλάδα

-Ναι, διδάσκω αλβανικά (IMXA)

-Τέλεια! Πόσα χρόνια;

-Από το 2017,4 χρόνια.

-Αχα... Στην Ελλάδα πόσα χρόνια βρίσκεσαι;

-Εεε, 10 χρόνια.

-Τέλεια! τώρα θα σου κάνω κάποιες ερωτήσεις σχετικά με τη διγλωσσία. Τι σημαίνει Τζέση για σένα η διγλωσσία όταν ακούς τον όρο;

-Ααααμμμ...διγλωσσία, τώρα να σου εξηγήσω τι είναι στα αλήθεια ή θέλεις αυτό που καταλαβαίνω δηλαδή

-Ό,τι πιστεύεις εσύ.

-Τη δυσκολία εγώ πιστεύω ότι είναι μία μεγάλη δυσκολία να έχεις να κάνουμε με διγλωσσία, όχι μόνο οι μεγάλοι αλλά και τα παιδιά κάνουν πολλές δυσκολίες γιατί είναι πολύ δύσκολο να κατέχεις πολύ καλά δύο γλώσσες δηλαδή γιατί για μας η μία είναι η μητρική η άλλη που το χρησιμοποιούμε και το χρειαζόμαστε για όμως για τα παιδιά που είναι δηλαδή οι δύο να πούμε και οι δύο μητρικές γλώσσες είναι για μερικά παιδιά είναι πολύ δύσκολο. Άμα θα σου έλεγα για τα παιδιά μου δηλαδή εεε, άργησαν πολύ να μιλήσουνε δηλαδή έπρεπε να πάνε τριών χρόνων για να μπορέσουν να μιλήσουνε είναι μία δυσκολία δηλαδή που με αυτό όχι μόνο εμείς αλλά πολλ... πολλοί γονείς το έχουν αυτό το θέμα δηλαδή και μετά πρέπει να διαλέξουν ότι ποιες γλώσσες πρέπει να μάθουνε τα παιδιά, να διαλέξουν τη μία.

-Ωραία πιστεύεις δηλαδή ότι, καταπνίγεται η ενθαρρύνεται να χρησιμοποιήσουν και τις δύο γλώσσες, η διγλωσσία ενθαρρύνεται ή καταπνίγεται;

-Εεε... εγώ να σου πω από την προσωπική μου γνώμη μετά τα παιδιά μου έχω δει ότι έχουν πολλές δυσκολίες δηλαδή θα κατέχουν πολύ καλά και τις δύο γλώσσες ότι έπρεπε να διαλέξουν τα ελληνικά γιατί πήγανε στον παιδικό σταθμό που δεν μπορούσαν η νηπιαγωγός να συνεννοηθούν με τα παιδιά και με είπαν ότι καλύτερα είναι όσο μπορείτε να τις μιλήσετε λίγο ελληνικά γιατί δεν μπορούμε να τους βάζουμε λίγο σε κανόνες, σε ρυθμό στο νηπιαγωγείο δηλαδή χάνει πολύ το παιδί αυτό, οπότε το έχω ζήσει αυτό.

-Οπότε καταπνίγεται.

-Ν.. ναι πνίγεται (διστακτικό) αλλά από τους παιδιάτρους και ψυχολόγοι μου έλεγαν ότι κανονικά πρέπει να τους μιλήσουμε και τις δύο γλώσσες γιατί μέχρι 5 χρόνων τα παιδιά μπορούν να τα μάθουν. Νομίζεις ότι δεν τα μαθαίνουν τις γλώσσες ότι δεν καταλαβαίνουν τς... δηλαδή καταλαβαίνω δεν μπορούν να τις μιλήσουν αλλά

αργότερα θα εμφανίσουμε ότι στα λίγα τα ξέρουνε και τις δύο γλώσσες.... Τώρα δεν ξέρω για αυτό μάλλον όταν θα μεγαλώσουν αυτήν... Έτσι κι αλλιώς μεγαλώνουν σε ένα σπίτι που μιλάμε αλβανικά εγώ με το σύζυγο τουλάχιστον στα παιδιά.

-Ωραία.. εεε, στις σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές στα σχολεία ή στο πανεπιστήμιο χρησιμοποιούνται εεε, πρακτικές για τη διγλωσσία δηλαδή εσύ ως εκπαιδευτικός χρησιμοποιείς τη διγλωσσία σαν προτέρημα.

-Εγώ το χρησιμοποιώ επειδή είναι η δουλειά μου τέτοια που πρέπει να τα χρησιμοποιήσω και τις δύο γλώσσες ταυτόχρονα δηλαδή επειδή διδάσκω τα αλβανικά σε Έλληνες πρέπει να χρησιμοποιήσω και τα αλβανικά και τα ελληνικά ταυτόχρονα. ΕΕΕΕ άμα είναι αυτό... Εεε τώρα στην εκπαίδευση στα δημοτικά και αυτά όσο ξέρω δεν το χρησιμοποιούνε δηλαδή τη μητρική γλώσσα των παιδιών αλλά κανονικά πρέπει να γίνει δηλαδή μία ύλη που λέγεται μητρική γλώσσα που τα παιδιά που έρχονται από άλλες χώρες να έχουν τη δυνατότητα, να το έχουνε σαν μάθημα. Ναι να το έχουν σαν μάθημα γιατί βοηθάει και τους γονείς δηλαδή από άλλες χώρες.

-Ωραία! Εσύ σαν εκπαιδευτικός ποιες πρακτικές χρησιμοποιείς; Πώς χρησιμοποιείς τη διγλωσσία;

-Πως τη χρησιμοποιώ τη διγλωσσία; Εγώ επειδή εγώ τώρα, χρησιμοποιώ ταυτόχρονα μμ... κάνω κανονική μετάφραση στα κείμενα που κάνω. Επίσης άμα είναι για τις γραμματικές και αυτό πρέπει να χρησιμοποιήσω τα θέματα που είναι στα ελληνικά για να εξηγήσω τα αλβανικά.

-Ωραία!

-Δηλαδή πρέπει οπωσδήποτε να πάνε παράλληλα αυτά τα δύο δεν μπορεί να γίνει αλλιώς.

-Τέλεια! Η εκπαιδευτική προσέγγιση και αυτές οι πρακτικές αλλάζουν αν απευθύνεσαι σε δίγλωσσους μαθητές; Δηλαδή αν κάνεις μάθημα σε παιδιά τα οποία είναι δίγλωσσα και σε μονόγλωσσους έχουν διαφορά οι προσεγγίσεις σου;

- Ναι εεε... τώρα βέβαια που έχει. Δηλαδή άμα είναι τα παιδιά δίγλωσσες που είναι η μητρική τους γλώσσα αλβανικά προσπαθώ να μη χρησιμοποιήσω τα ελληνικά τα παιδιά είναι μόνο (μονόγλωσσοι) και αυτά χρησιμοποιώ μόνο τα ελληνικά και τα συνδυάζω με τα Αλβανικά. Τώρα θες να ξέρεις ότι είναι πιο χμμ... τα παιδιά

μαθαίνουν πιο εύκολα; έχουνε ευκολίες γενικά στα μαθήματα; Εγώ δεν το έχω προσέξει αυτό το πράγμα δηλαδή αλλά εντάξει μπορώ να σας πω ότι για τις ξένες γλώσσες και αυτά να είναι αυτή που είναι μητρική γλώσσα δεν μπορούνε πιο καλά...

-Ωραία! Πάμε να αφήσουμε λίγο τους μαθητές και να πάμε στο δημόσιο εκπαιδευτικό πιστεύεις ότι το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα πώς αντιμετωπίζει τους δίγλωσσους εκπαιδευτικούς όχι τους μαθητές τους εκπαιδευτικούς;

-Τους εκπαιδευτικούς; Ε.. εντάξει... εεε τώρα νομίζω ότι έχει έρθει τώρα εγώ όσο ξέρω... εγώ τουλάχιστον σε μερικά ιδρύματα μπορώ να μιλήσω σε αυτό που ήμουν σε επαφή δηλαδή ήταν πιο εύκολο αν ήξεραν ότι θα είχανε παιδιά με καταγωγή από την Αλβανία θα ήθελα η εκπαιδευτικός να έχεις γνώσεις. Άμα κάνει και πανεπιστήμιο είχε σπουδάζει στην Αλβανία καλύτερα δηλαδή διαλέγετε κάποιον που είναι η μητρική γλώσσα τους και εκπαιδευτικός δηλαδή... τους βοηθάει. Δεν ξέρω σίγουρα για τα δημόσια αλλά στα ιδιωτικά ιδρύματα και αυτά είναι πολύ σημαντικό δηλαδή άμα έχουνε παιδιά με καταγωγή από την Αλβανία ή θα ήθελα να έχουν τουλάχιστον ένα εκπαιδευτικό που να είναι... που έχει σπουδάσει στην Αλβανία.

-Ωραία! ωραία όσον αφορά το δημόσιο το σχολείο. Ποια πρέπει να είναι η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού;

-Ναι...Αυτό δεν νομίζω ότι γίνεται... αλλά θα ήταν καλό όπως σας είπα ότι τουλάχιστον σε ένα σχολείο για να είναι ένας εκπαιδευτικός που να είναι να είναι η μητρική γλώσσα τους και να έχει σπουδάσει δηλαδή στην Αλβανία θα ήταν καλό... Γιατί θα βοηθήσει πολλά παιδιά που μάλλον έρχονται και δεν ξέρουν ελληνικά. Επίσης και τα άλλα παιδιά που είναι δίγλωσσα που είπα ότι τη δουλειά του κάνουν μόνο οι γονείς την οικογένεια και είναι πάρα πολύ δύσκολο για αυτούς που δεν έχουν κάνει εκπαίδευση και θα ήτανε καλό και ένα μάθημα στο σχολείο της μητρικής γλώσσας, ότι ίσως να βοηθήσει αυτά τα παιδιά για να μπορούν να μαθαίνουν καλά τη γλώσσα.

-Πολύ ωραία. Θα επαναλάβω λίγο μία ερώτηση πώς θα θεωρείς εσύ ότι θα πρέπει να αντιμετωπίζεται η διγλωσσία τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών. Πρέπει να την ενισχύουμε ή πρέπει να την κρύβουμε;

-Όχι...Ποτέ να την κρύβουμε γιατί γιατί είναι η γλώσσα η μητρική ,γι' αυτό λέγεται μητρική γλώσσα. Είναι πολύ σημαντικό για τα παιδιά για να την ξέρουν. Όχι μόνο

αυτό ότι οι συγγενείς του είναι , ζούνε στην άλλη χώρα και πρέπει να μιλήσουμε μαζί τους να είναι σε επαφή και πολλά άλλα πράγματα, όμως αφού ένα παιδί είναι σε επαφή με αυτή τη γλώσσα γιατί να μην το μάθει όπως πρέπει γιατί να τους μείνει δηλαδή μόνο προφορικά και μόνο είναι καλό, δηλαδή όσο μεγαλώνει να την κατέχει όπως πρέπει μετά αυτή τη γλώσσα να την κατέχει όπως πρέπει και στα γραπτά και σε όλα. Και αφού γίνεται η μισή δουλειά γιατί να μην ολοκληρωθεί από τότε που είναι μικρός.

-Μόλις τώρα μου είπες μία πρακτική η οποία θα μπορούσε να γίνει στα σχολεία. Έχεις κάποια άλλη πρακτική στο μυαλό σου που θα μπορούσα να αλλάξουν;

-Δηλαδή αυτό που σας είπα από την αρχή ότι να υπάρχει ένα μάθημα που να είναι μητρική γλώσσα όχι μόνο αλβανικά αλλά και σε όλες τις γλώσσες ότι όλοι οι μαθητές του σχολείου να μαζευτούν μαζί και έχουν δηλαδή μία ώρα την εβδομάδα που θα λέγεται η μητρική γλώσσα και να είναι αυτό αλβανικά, γερμανικά, βουλγάρικα που νομίζω ότι κάθε σχολείο κάθε δημοτικό τα έχει τουλάχιστον θες να πούμε 10 15 παιδιά και να μαζευτούν σε μία τάξη και να το κάνεις μία ώρα μαθήματος.

-Σε αυτά τα θεωρείται ότι ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι πιο κατάλληλος σε αυτή την τάξη που αποτελείται από δίγλωσσους μαθητές ή και ένας μονόγλωσσος εκπαιδευτικός μπορεί να κάνει την ίδια δουλειά;

- Ε δεν νομίζω... νομίζω ότι καλύτερο πρέπει να είναι δίγλωσσος και δηλαδή να είναι η μητρική γλώσσα τους αυτός που θα διδάσκει σε αυτά τα παιδιά. Γιατί μετά θα γίνει άμα το διδάσκει εεε...ένας εκπαιδευτικός που δεν είναι η μητρική τους γλώσσα νομίζω θα είναι λίγο δύσκολο για τα παιδιά γιατί τα παιδιά το έχουνε μάθει από τους γονείς που είναι η μητρική τους γλώσσα και όπως ξέρουν οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν μία γλώσσα που είναι η μητρική τους είναι πολύ σημαντικό. Δεν μιλάμε, μιλάμε και για τα φροντιστήρια δηλαδή που διδάσκουν Αγγλικά, Γερμανικά και όλα άμα είναι δηλαδή σε ένα υψηλό επίπεδο το καλύτερο είναι ότι να το έχουν τη μητρική τους γλώσσα και αυτό και αυτά τα παιδιά επειδή το έχουνε μάθει έτσι θα ήταν καλύτερα δηλαδή ο εκπαιδευτικός να είναι δίγλωσσος.

-Πάρα πολύ ωραία. Αυτές ήταν οι ερωτήσεις. Ευχαριστώ πού για το χρόνο σου.

- Να 'σαι καλά. Να μου τα είχες δώσεις πιο πριν λίγο να ήξερα.

-Μια χαρά μου απάντησες μην ανησυχείς.

3.10. Συνεντευξιαζόμενος 10

Φύλο	Ηλικιακή ομάδα	Χρόνια υπηρεσίας	Ειδικότητα	Επιπλέον σπουδές	Θέση ευθύνης
Αντρας	35-40	8	ΠΕ 79	Όχι	Όχι

Σβετλάνα Καλημέρα

-Καλημέρα

-Θα ήθελα να σε ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σου στην έρευνα και να σου επισημάνω την εμπιστευτικότητα της συζήτησης μας για αποκλειστική χρήση των λεγόμενων μας μόνο γιατί της εργασίας που εκπονώ. Θα ήθελα στην αρχή να μιλήσουμε για κάποια δημογραφικά στοιχεία. Θα θέλω να μου πεις την ηλικία σας;

-Είμαι 32 χρονών

- Είστε γυναίκα...Οικογενειακή κατάσταση;

-Παντρεμένη

-Έχετε παιδιά;

-Δύο

-Επίπεδο εκπαίδευσης;

-Τριτοβάθμια εκπαίδευση

-θέση που κατέχετε;

-Είμαι μουσικός σε Δημοτικό Σχολείο

-Γλώσσες που γνωρίζετε;

-Γνωρίζω τα ελληνικά και τα ρωσικά.

-Εργασιακή εμπειρία στο χώρο της εκπαίδευσης;

-Εδώ και 8 χρόνια δουλεύω στο δημόσιο.

-Πολύ ωραία, αρχικά θα ήθελα να σας παρακαλέσω να μου πείτε πόσα χρόνια βρίσκεστε στην Ελλάδα και σε ποιες τάξεις διδάσκετε;

-Είμαι εδώ και πολλά χρόνια στην Ελλάδα περίπου 15, αν και δουλεύω τα 8 και έχω πάρει όλες τις τάξεις του και έχω ασχοληθεί με όλες τις τάξεις.

-Ωραία μπορούμε να ξεκινήσουμε, τι σημαίνει για σας διγλωσσία ;

-Για εμένα η διγλωσσία είναι ένας τρόπος με τον οποίο διευρύνονται οι ορίζοντές κάποιου μαθητή στις δύο γλώσσες εεε... και μπορεί να μεταπηδά από τον έναν πολιτισμό στον άλλον και να τους συνδυάζει ταυτόχρονα ώστε να μπορεί να επεξεργάζεται τις πληροφορίες και γενικότερα να μορφώνεται.

-Πιστεύετε ότι οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές στα σχολεία, έχουν συμπεριλάβει την παράμετρο της διγλωσσίας; Αν ναι πως;

-Αν και η διγλωσσία ενθαρρύνεται ιδιαίτερα στα σχολεία, αλλά όχι ικανοποιητικό βαθμό καθώς γίνεται μία προτίμηση σε συγκεκριμένες γλώσσες. Εεε... αν και υπάρχει πάντα το περιθώριο για καλυτέρευση των μεθόδων αυτών.. εεμμ αυτά.

-Ωραία κατά την εκτίμησή σας ποιες είναι οι σύγχρονες εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στα δημόσια σχολεία σχετικά με τα ζητήματα της διγλωσσίας;

-Αρχικά είναι η εισαγωγή εκπαίδευσης γλωσσών στα σχολεία στα οποία οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν, αλλά ταυτόχρονα είναι και τα project που γίνονται συχνά που έχουνε θέμα τους διάφορους πολιτισμούς και τα διάφορα, διάφορες παραδόσεις.

-Ωραία εσείς χρησιμοποιείτε κάποια ξεχωριστή εκπαιδευτική προσέγγιση ως διγλωσση εκπαιδευτικός;

-Για μένα είναι πάρα πολύ σημαντικό όταν έχω μαθητές από διάφορες χώρες και με διαφορετικούς πολιτισμούς να συγκεντρωνόμαστε όλοι μαζί και να συζητάμε για αυτό ώστε να μοιραζόμαστε ιδέες απόψεις, γενικότερα τις γνώσεις που κατέχουμε στις παραδόσεις του κάθε πολιτισμού και της κάθε χώρας, έτσι ώστε να διευρύνονται οι ώρες των μαθητών και αρχίζουν να εξοικειώνονται με τις υπόλοιπες χώρες και να αναπτύξουμε ένα συναίσθημα αγάπη προς αυτές.

-Ποια διαφορά εντοπίζεται εσείς στη δική σας προσέγγιση σε σχέση με έναν μονόγλωσσο εκπαιδευτικό;

-Γενικότερα ως δίγλωσση εκπαιδευτικός μπορώ να καταλάβω καλύτερα τα , εεε...τους δίγλωσσους μαθητές, καθώς κατανοώ τη δυσκολία με την οποία ,δυσκολία την οποία έχουνε για να επεξεργάζονται τις πληροφορίες σε δύο γλώσσες ειδικότερα τη δυσκολία του να μάθουνε τη συγκεκριμένη που χρειάζεται για το ελληνικό σχολείο και να επιβιώσουν στην Ελλάδα. Γι' αυτό είμαι πιο κατανοητική, γενικότερα δείχνω περισσότερη κατανόηση και προσπαθώ, προσπαθώ να τους βοηθήσω με τον καλύτερο τρόπο ή με μεθόδους που με βοήθησαν εμένα προσωπικά, να βοηθήσει τους μαθητές να ενταχθούν και αυτοί στο σύνολο της τάξης.

-Πολύ ωραία, η εκπαιδευτική προσέγγιση καθορίζεται από τον αναφέρεστε σε δίγλωσσους μαθητές και μονόγλωσσους μαθητές; Ή είναι η ίδια;

-Γενικότερα ως δίγλωσση δασκάλα προσπαθώ να μεταδίδω και εγώ τις γνώσεις μου για τον πολιτισμό μου, και γενικότερα να ενθαρρύνω την ένωση των λαών αλλά ειδικότερα αυτό τονίζεται όταν έχω στην τάξη μου και κάποιους μαθητές δίγλωσσους τους οποίους μπορώ να διευρύνω και τις γνώσεις μου στο λαό τους αλλά γενικότερα σκοπός μου είναι να εξοικειώνονται οι μαθητές με τους διαφορετικούς λαούς είτε μονόγλωσσοι είτε δίγλωσσοι , αλλά αυτό ιδιαίτερα τονίζεται ότι υπάρχουν δίγλωσσοι μαθητές.

-Ωραία πώς αντιμετωπίζεται η διγλωσσία των εκπαιδευτικών στο εκπαιδευτικό σύστημα; Δηλαδή ενθαρρύνεται η διγλωσσία των εκπαιδευτικών ή καταπνίγεται;

-Πιστεύω ότι ως ένα βαθμό το να είναι κάποιος δίγλωσσος ενθαρρύνεται ιδιαίτερα από τα σχολεία, τα τελευταία χρόνια αλλά πιστεύω ότι υπάρχει κάποια διάκριση μεταξύ των γλωσσών, για παράδειγμα ή κάποια περιφρόνηση σε κάποιους καθηγητές που κατέχουν κάποιες γλώσσες οι οποίες δεν είναι τόσο γνωστές και καμιά φορά ασκείται και ρατσισμός σε εκπαιδευτικούς οι οποίοι δεν έχουν καλή γνώση της ελληνικής γλώσσας ή έχουν κάποια διαφορά στην προφορά παρόλα αυτά πιστεύω με την εισαγωγή των μαθημάτων και τα πρότζεκτ όπως προανέφερα ότι ενθαρρύνεται ως ένα βαθμό.

-Ωραία πιστεύετε ότι θα πρέπει να αλλάξει κάτι όσον αφορά τις εκπαιδευτικές πρακτικές στα σχολεία;

-Πιστεύω ότι υπάρχουν πάρα πολλοί τρόποι με τους οποίους μπορούμε να ενθαρρύνουμε τη διγλωσσία ειδικότερα σε αυτή την σύγχρονη εποχή την οποία διαβαίνουμε το οποίο είναι πολύ σημαντικό να ενώνονται οι λαοί. Μπορεί να γίνει με πάρα πολλούς τρόπους. Αρχικά μπορούμε να αρχίσουμε με το να μαθαίνουμε στα παιδιά τους διαφορετικούς τρόπους που μπορούν να λένε απλές λέξεις, όπως για παράδειγμα το «καλημέρα», το «πώς είσαι;» το «τι κάνεις;», το να συνομιλούν οι δίγλωσσοι συμμαθητές με τους μονόγλωσσους στις δικές τους γλώσσες, να υπάρχει μία επικοινωνία. Ταυτόχρονα μπορούμε κάθε βδομάδα για παράδειγμα να μαθαίνουμε μία φράση σε μία νέα γλώσσα ή να κάνουμε, εεε... να συμμετέχουμε σε κάποια δράση που έχει κάποιος, που έχει κάποιος λαός ή γενικότερα να μάθουμε περισσότερα για κάποια παράδοση που έχουνε να είναι σαν μία μικρή διαδικασία κάθε εβδομάδα στην οποία όλοι θα συμμετέχουμε.

-Θεωρείτε ότι ένας δίγλωσσος εκπαιδευτικός είναι πιο κατάλληλος για μία τάξη που αποτελείται στην πλειοψηφία της από δίγλωσσους μαθητές;

-Πιστεύω πως ναι γιατί ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός γνωρίζει καλύτερα τις δυσκολίες τις οποίες έχουνε οι δίγλωσσοι μαθητές και μπορεί με προσωπικές του εμπειρίες και δεξιότητες να βοηθήσει και τους μαθητές αλλά ταυτόχρονα να δείξει και περισσότερη κατανόηση προς αυτούς εεε... και είναι αξιοσημείωτο ότι ταυτόχρονα μπορεί να αποτελεί ο εκπαιδευτικός και παράδειγμα για αυτούς ώστε να συνεχίσουν και να μην τα παρατάνε και να μη θεωρούν την διγλωσσία τους ως εμπόδιο.

-Πολύ ωραία νομίζω ότι μου απαντήσατε σε όλες μου τις ερωτήσεις, θα ήθελα απλά λίγο να ρωτήσω και κάτι τελευταίο. Ποια θα πρέπει να είναι η συμβολή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού στις σύγχρονες πρακτικές. Τι θα πρέπει να...Πώς μπορεί να βοηθήσει ο δίγλωσσος εκπαιδευτικός;

-Όπως προανέφερα πιστεύω ότι ο εκπαιδευτικός πρέπει με την προσωπική του προσπάθεια να ενθαρρύνει τη διγλωσσία στους μαθητές ώστε όλοι να κατανοήσουν ότι δεν είναι κάτι αρνητικό, ένα μειονέκτημα αλλά είναι κάτι θετικό γιατί με αυτό τον τρόπο μπορεί επίσης να βοηθήσει τους μαθητές να διεκδικούν τους ορίζοντές τους. εεε ταυτόχρονα ο εκπαιδευτικός θα μπορέσει να δια φωτίσει τους μαθητές και

γενικότερα να εμπλουτίσει τις γνώσεις τους και πιθανότατα με αυτό το τρόπο να μειωθούν και οι εκδηλώσεις ρατσισμού.

- *Πολύ ωραία, Σας ευχαριστώ πάρα πολύ ήταν πολύ χρήσιμες οι πληροφορίες σας*

-Εγώ ευχαριστώ καλή συνέχεια.